

Univerzita Karlova
v Praze
Právnická fakulta
Katedra občanského práva

Rigorózní práce

Žaloba na ochranu osobnosti v případě poškození zdraví

Action for protection of personal rights due to bodily harm

2011

Mgr. Martin Švéda

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma: Žaloba na ochranu osobnosti v případě poškození zdraví, zpracoval sám, že všechny využití prameny a literatura byly řádně citovány a že jsem tuto práci nepoužil k získání jiného akademického titulu.

.....

Konzultant rigorózní práce:

Doc. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

Praha, červenec 2011

OBSAH:

1.	Úvod	5
2.	Historie	9
2.1	Spory o čest	9
2.2	Nárek chlapstvem	10
2.3	Nárek cti	11
2.4	Zhanění	12
2.5	Vývoj do kodifikace občanského zákoníku	12
2.6	Občanský zákoník	13
3.	Současná právní úprava, prameny	14
3.1	Výčet pramenů právní úpravy	14
3.2	Právní úprava v OZ	16
4.	Vymezení osobnostního práva	19
4.1	Předmět práva na ochranu osobnosti	19
4.2	Dílčí osobnostní práva	20
4.3	Právo na ochranu života a zdraví	21
5.	Občanskoprávní sankce za porušení práva na ochranu osobnosti	24
5.1	Subjekty	24
5.2	Cíl občanskoprávní sankce	25
5.3	Podmínky vzniku občanskoprávní sankce	26
5.4	Oprávněný zásah do osobnostních práv	28
5.4.1	Souhlas k zásahu do osobnostních práv	28
5.4.2	Zákonná licence	34
5.4.3	Výkon jiného subjektivního práva stanoveného zákonem	46

5.5	Ochrana proti neoprávněnému zásahu	49
6.	Vybrané judikáty	54
6.1	Judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 1096/2009	54
6.2	Judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 1578/2009	56
6.3	Judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 4318/2007	57
7.	Žaloba na ochranu osobnosti v praxi	59
7.1	Řízení před soudem prvního stupně	59
7.2	Skutkový stav	59
7.3	Žaloba	63
7.4	Vzájemné argumentace stran	66
7.5	Publikovaný názor k duplicitě nároku	73
7.6	Další procesní podání do vydání rozsudku	79
7.7	Rozhodnutí prvoinstančního soudu	84
7.8	Řízení před soudem odvolacím	91
7.9	Argumenty žaloby k odvolání	96
7.10	Replika žalované	100
7.11	Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze	103
7.12	Opětovné řízení před soudem prvního stupně	107
7.13	Odvolání	111
8.	Hodnocení případu, závěr	120
9.	Použitá literatura	124
10.	Résumé (ČJ)	127
11.	Résumé (EN)	129

1. ÚVOD

Za téma rigorózní práce jsem si vybral problematiku „Ochrany osobnosti“, konkrétně ve spojení s poškozením zdraví na základě pracovního úrazu.

Téma mě velice zaujalo z důvodu toho, že zejména v případě náhrady nemajetkové újmy v penězích dle příslušných ustanovení zákona číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění¹, současná soudní praxe, dle mého názoru, překračuje právě v případě náhrady nemajetkové újmy v penězích často meze, které vytyčil zákonodárce a že se neřídí vůlí zákonodárce. Současná soudní praxe se často domnívá, že zvláště v případě odškodnění úrazů způsobených byť nedbalostně, není postačující náhrada škody dle příslušných ustanovení zákona číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění² a s ním související vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, v platném znění a přikračuje k přiznávání duplicitních nároků, spočívajících na témže skutku (poškození zdraví), avšak vycházejících ze zcela odlišných a pro jiný účel existujících ustanovení právní normy.

Tato práce obsahuje, na rozdíl od ryze teoretických prací, i velmi rozsáhlou procesní složku na základě konkrétního případu z praxe, která vychází z mých poměrně obsáhlých osobních zkušeností v této oblasti a jejíž obsah s ohledem na průběh případu upozorňuje na možné nástrahy v aplikační praxi. Zejména pak je z obsahu konkrétního případu možno vysledovat, jakým způsobem jednotlivé soudy přistupují k hodnocení zásahu do osobnostního práva a jakým způsobem může (negativně) ovlivnit rozhodování soudu emocionální stránka případu. Lze konstatovat, že v rozhodování soudů nemá, objektivně vzato, emocionální prvek konkrétního případu své místo, neboť soudy by měly rozhodovat po právu a nikoli na základě subjektivního náhledu na případ, nicméně je zjevné, že zejména v případech sporů o ochranu osobnosti je velmi těžké docílit stavu, kdy by se soud v případě rozhodování o žalobě na ochranu osobnosti oprostil od určitého subjektivního (ať již se jedná o sympatii či antipatii) vztahu k poškozené straně a své rozhodování opřel pouze o právo. Netřeba zdůrazňovat, že takový stav je žádoucí a smyslem této práce je jeho dosažení napomoci.

---

¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění, § 13, původní nebo upravené texty pro ASPI.

² Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění, § 444, původní nebo upravené texty pro ASPI.

The principal topic of this thesis is the issue of personal rights protection, specifically the protection of personal rights in connection with an occupational injury.

My interest in the topic stems from the discrepancy between the statutory damages that may be awarded for non-pecuniary loss under the applicable provisions of Act 40/1964 Sb., Civil Code, as amended¹ (Civil Code) and the damages customarily awarded by Czech courts, which often substantially overstep the boundaries prescribed by the legislature. The Czech courts frequently ascribe to the view, particularly in cases involving a non-pecuniary loss caused by occupational injuries (even where caused by negligence), that the statutory damages, that is damages stipulated by the Civil Code² and by the implementing regulation, do not represent an adequate compensation; as a consequence, the courts in this jurisdiction tend to append to the statutory damages for a single injury or loss of health claim an additional compensation that derives its statutory justification from the provisions of law enacted with a completely different original intent.

Unlike the purely theoretical treatises, this thesis incorporates an extensive case-study based on my comprehensive personal experience in this area that reveals some of the possible pitfalls of personal rights protection cases. The principal advantage of a detailed analysis of a specific case is that it allows tracking the differences in the reasoning adopted by the courts involved in the various stages of litigation; differences that often appear to be driven by the emotional appeal of the case on individual judges. For although the decision-making process of the courts should be as objective and dispassionate as humanly possible, it is nevertheless rather apparent that a completely rigorous and impersonal approach is very difficult to accomplish, particularly in personal rights' violation cases, and that an element of certain subjective sympathy or antipathy toward the aggrieved party is always present in the judicial treatment of such claims. This thesis hopes to assist in achieving a more desirable state of affairs, where more merit would be given to the objective assessment of the case.

---

¹ Act 40/1964 Sb., Civil Code, as amended, Section 13, original or amended texts from the ASPI system.

² Act 40/1964 Sb., Civil Code, as amended, Section 444, original or amended texts from the ASPI system.

V případech posuzování žalob na ochranu osobnosti, spočívajících na poškození zdraví žalobce, se, dle mého názoru, soudy zcela nad rámec své kompetence domnívají, že jsou příslušny vůli zákonodárcovu nahradit vůlí vlastní a velmi extenzivním výkladem shora zmíněných ustanovení „berou spravedlnost do vlastních rukou“.

Mohu jako právník s takovým postupem nesouhlasit a přesto jej musím jako existující akceptovat a ve své každodenní praxi advokáta se s ním potýkat, i když jsem toho názoru, že takový postup je chybný a že tento nedostatek legislativy, nereflektující reálné případy jejich dopady (a všichni chápeme, že částky, které jsou poškozenému ve většině případů přirčeny dle shora uvedených ustanovení příslušných právních předpisů, jsou částkami nedostačujícími a neodpovídajícími současnému ekonomickému vývoji v České republice) nelze nahrazovat pouze výkladem soudů, překračujícím zcela jejich kompetence, a že jediná a v demokratickém právním státě dokonce jediná správná cesta k nápravě, je vyvinutí dostatečného tlaku na zákonodárce, aby přijal novelu zcela nevyhovujících ustanovení příslušných právních předpisů upravujících problematiku ochrany osobnosti a náhrady nemajetkové újmy v penězích.

A dokud se tak nestane, budu hájit principy, na kterých spočívá právní řád našeho demokratického právního státu, tedy budu tvrdit, že je chybné nahrazovat zákonodárcovu vůli rozhodnutími soudů, vycházejícími spíše z pocitu sounáležitosti a soucitu s poškozeným člověkem, než z platné, i když již zřejmě společensky překonané právní úpravy, jakkoli morálně je tato motivace ospravedlnitelná. Ač mám někdy tendenci rozumět tomu, proč v konkrétních případech soud přirčne poškozenému částku, na základě ustanovení § 13 odst. (2) zákona číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění, která je mnohonásobně vyšší, nemohu rozhodně souhlasit s tím, že se tak děje výkladem ustanovení, které bylo původně zákonodárcem zamýšleno pro naprosto jiné skutkové situace.

V čem konkrétně spatřuji problém? Problém nacházím v dvojím odškodnění při poškození zdraví. Zákonodárce původně nezamýšlel odškodňovat újmu na zdraví jednak dle § 11 OZ, ve kterém je zmíněno právo na ochranu života a zdraví a s ním souvisejícím odškodnění dle § 13 OZ a zároveň podle § 444 OZ. Ustanovení § 11 OZ totiž postihuje ty oblasti života a zdraví, které nepostihuje poškození zdraví v důsledku úrazu či způsobení fyzického zranění, nýbrž postihuje, dle odborných komentářů právo na ochranu života před narozením, na život ve

zdravém prostředí, na důstojný život a podobné přirozenoprávní nároky. Navíc je ustanovení § 11 OZ chápáno jako ustanovení generální a ustanovení § 444 pak jako ustanovení speciální.

Zde se pak dostáváme do problému odškodnění újmy na zdraví jednak dle obecného ustanovení a pak též dle speciálního ustanovení při porušení zásady non bis in idem.

Jak jsem již zmínil, ustanovení § 11 v oblasti ochrany života a zdraví, je pro mě spíše ustanovením s přirozenoprávními kořeny, reflektujícím spíše lidskou čest s důstojností, tedy například právo na důstojný život a nikoli ustanovení, na základě něž by se měla odškodňovat újma způsobená například neúmyslným zraněním. K tomu účelu by pak mělo sloužit pak pouze ustanovení § 444 OZ, tak jak to původně zákonodárce i zamýšlel.

Při svých úvahách jsem vycházel i z výkladu historického, který je zpravidla právní teorií používán pouze tehdy, pokud není možno právní pojem vyložit jinak, či tehdy, pokud výkladové selhává metoda logického, jazykového, nebo systematického výkladu. Pomocí historického výkladu se totiž zjišťuje smysl zákona z hlediska úmyslu zákonodárce³.

V tomto konkrétním případě taková situace nastává, a proto je nutné se obrátit do minulosti, tam kde spory o ochranu osobnosti v tehdejší podobě začaly, tedy navrátit se ke kořenům tohoto institutu. Z historického výkladu, při vývoji tohoto institutu v různých obdobích, pak lze dovodit, dle mého názoru, že spory o ochranu osobnosti by měly být spory zejména o čest (v současné podobě poškozovanou např. sdělovacími prostředky) či, jak již bylo zmíněno výše s ohledem na právo na život, na jeho důstojnou podobu. Žaloba na ochranu osobnosti by tedy měla být i vzhledem k historickému výkladu používána pouze z těchto důvodů.

---

³ A. Gerloch; Teorie práva, 3. vydání, str. 150, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

2. HISTORIE

2.1 Spory o čest

Předchůdcem dnešních sporů o ochranu osobnosti v minulost byly v českém právu tzv. spory o čest. Šířeji se touto tematikou zabývá především kniha s názvem: „Spory o čest ve středověku a raném novověku“ od kolektivu autorů.

V této knize se, mimo jiné, můžeme dočíst, že spory o čest zaznamenáváme v českých dějinách již v době předhusitské (např. Rožmberská právní kniha, právní kniha Ondřeje z Dubé), ale poněkud systematictější ustanovení deliktů proti cti lze zaznamenat až na sklonku 15. století.⁴

I podle našich předních odborníků na českou právní historii z Katedry právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy lze jen stěží vystopovat prameny spolehlivě dokládající spory o čest v dobách dřívějších a téměř nemožné se takové pátrání zdá být úspěšné, pokud bychom hledali dříve než ve 14. století.

Z dob dřívějších jakékoli záznamy jednoduše chybí a lze jen těžko předpokládat, že by ještě kdy byly objeveny, nestalo-li se tak do dnešních dnů. Pouze některým zázrakem by snad ještě mohl být nalezen pramen, který by spolehlivě dokládal spory o čest před již zmíněným datem. A proto současná právní historie může vycházet jen z pramenů, které má k dispozici.

Nemalou roli v neexistenci doložení sporů o čest jistě hraje roli fakt, že tyto se objevují zejména v českém zemském právu, tedy mezi šlechtici. A jak všichni dobře víme, česká šlechta se dlouho bránila kodifikaci zemského práva. I z těchto důvodů jednoduše starší prameny neexistují a spory o čest lze hodnověrně doložit až s kodifikacemi českého zemského práva, tedy až s vydáním Zemského zřízení království českého (známého jako Zemské zřízení

---

⁴ Borovský, Janiš, Malaníková a kol., Spory o čest ve středověku a raném novověku, Urážka na cti v praxi komorního soudu Království českého a městského soudu Starého Města pražského v první polovině 16. století, Petr Kreuz, str. 127, Matice moravská, 2010

Vladislavské) z roku 1500⁵. Zejména v jeho redakci z roku 1530⁶, lze nalézt již podrobnější členění tohoto institutu a jeho rozdělení na tři samostatné delikty: Nářek chlapstvem, Nářek cti a Zhanění⁷. Civilisté jistě prominou exkurz do oblasti práva víceméně trestního, ale nelze ignorovat fakt, že tento delikt v minulosti do práva trestního v podstatě patřil, neboť v této době ještě neexistovalo členění dnešní.

Je rovněž důležité si připomenout, odkud vlastně vzešel současný institut ochrany osobnosti, abych mohl vysvětlit, proč tak zásadně nesouhlasím s používáním tohoto institutu pro některé spory, pro které je dnes obecně schvalován a užíván a proč jsem tolik proti tomu, aby se tento institut využíval ve sporech, o jehož jednom příkladu podrobně pojednává tato rigorózní práce.

Nejprve se vraťme se do naší minulosti, kde je třeba hledat prameny současné právní úpravy i principy, na kterých by měla spočívat úprava budoucí. Jak již bylo výše řečeno, delikt urážky na cti se v minulosti dělily na nářek chlapstvem, nářek cti a zhanění.

2.2 Nářek chlapstvem

Byl z již zmíněné trojice deliktů bezesporu deliktem nejzávažnějším⁸. V čem spočívala skutková podstata tohoto deliktu?

Vzhledem k obavě, abych neparafrázoval chybně slova právních historiků u institutů, ve kterých se běžný praktikující právník neorientuje tak, jako odborníci, kteří se na dané téma specializují, cituji: *„Ustanovení se netýkalo obecně všech sporů o čest, ale pouze sporů o nářek výrazem 'chlap'. Toto slovo nebylo ve svém původním významu chápáno jako nadávka a bylo označením pro neurozeného člověka nešlechtice, znamenalo tedy totéž co poddaný, sedlák či prostý člověk. Z tohoto slova se stalo hanlivé označení v okamžiku, kdy byl takto nazván šlechtic, neboť výraz zpochybňoval jeho šlechtický původ. Dle názoru českého zemského soudu z 2.10.1410 byla dotčená osoba nařčená chlapstvem, tedy tím, že nepatří do*

---

⁵ K. Malý a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945, str. 101, Linde Praha a.s., 3. vydání, 2004

⁶ K. Malý a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945, str. 102, Linde Praha a.s., 3. vydání, 2004

⁷ Borovský, Janiš, Malaníková a kol., Spory o čest ve středověku a raném novověku, Delikt urážka na cti v českém a moravském zemském právu, Jana Janišová, str. 74, Matice moravská, 2010

⁸ Borovský, Janiš, Malaníková a kol., Spory o čest ve středověku a raném novověku, Delikt urážka na cti v českém a moravském zemském právu, Jana Janišová, str. 74, Matice moravská, 2010

urozeného, šlechtického stavu. Samotné tvrzení, že je někdo ‘chlap’ však nebylo urážlivé, pokud označená osoba nebyla šlechticem, nebo to nemohla prokázat. Důkazní břemeno, tedy prokázání urozeného šlechtického původu leželo na nařčeném. Ten se musel z nářku vyvést. Nevýhoda na straně nařčené osoby ovšem byla vyvážena následkem, který hrozil protistraně. Pokud nařčený prokázal svoji urozenost, sám vykonal na protistraně trest a to tak, že ji označil za lháře (má jemu říci: „žes selhal“). Žalovaný tuto urážku musel přijmout a nemohl se nijak bránit (ten jemu má toho smlčeti)⁹.

Tolik k institutu nářku chlapstvem. Od nářku chlapstvem odlišovalo Vladislavské zemské zřízení Nářek cti a Zhanění.

2.3 Nářek cti

K upřesnění tohoto deliktu došlo až v druhé edici Vladislavského zřízení zemského, které bylo v této souvislosti zmiňováno výše, tedy v roce 1530. Ve svém článku 34¹⁰ uvádí taxativní výčet sporů, naplňujících skutkovou podstatu deliktu urážky (nářku) na cti. Nářek na cti byl:

- a) označení za zrádce, tedy nařčení ze zrady,
- b) obvinění z bezectnosti, tedy nařčení z toho, že někdo čest nemá, nebo že by něco zlého proti své cti učinil,
- c) obvinění z úkladného nebo podvodného jednání
- d) obvinění z nevyvedeného psanectví (osoba, která byla psancem ztrácela čest; ta jí mohla být za určitých okolností navrácena; odtud institut vyvedení)
- e) obvinění ze slovních urážek „z kurvy syn, falešník nebo pankhart“
- f) obvinění ze slovní urážky „kurva“ vůči ženě
- g) obvinění ze slovní urážky „zjevný zloděj“ a neprokázání této skutečnosti

Od nářku na cti se dále ještě odlišovalo Zhanění.

---

⁹ Borovský, Janiš, Malaníková a kol., Spory o čest ve středověku a raném novověku, Delikt urážka na cti v českém a moravském zemském právu, Jana Janišová, str. 75, Matice moravská, 2010

¹⁰ Borovský, Janiš, Malaníková a kol., Spory o čest ve středověku a raném novověku, Delikt urážka na cti v českém a moravském zemském právu, Jana Janišová, str. 76, Matice moravská, 2010

2.4 Zhanění

Za zhanění byl považován jakýkoli jiný nářek (tedy dnešními slovy urážka), týkající se jiných hanlivých slov, než těch, které byly taxativně vyjmenovány v případě nářku cti¹¹.

Ze shora uvedeného je tedy patrné, že dle českého zemského práva se žaloby na ochranu osobnosti aplikovaly všude tam, kde šlo především o čest a důstojnost.

Trestem za spáchání takového deliktu, nebyla povětšinou překvapivě náhrada v penězích, nýbrž vězení. Tyto spory však také v četných případech končily smlouvou mezi oběma stranami, jakousi dnešní obdobou narovnání. Nejhorším možným trestem pak byla ztráta cti, tedy jistý druh infamie. Takový člověk, který ztratil svou čest, byl-li šlechticem, byl pak též vyloučen ze šlechtického stavu¹².

Pro tehdejší dobu je však typické, že čest byla více než materiální statky.

2.5 Vývoj do kodifikace občanského zákoníku

Ale posuňme se v historii o krok vpřed.

Institut ochrany osobnosti se, ač je to s podivem, nadále nevyvíjel nijak překotně, ba dá se říci, že i přes pokrok v dějinách, se až do roku 1964, tedy do přijetí současného občanského zákoníku, nevyvíjel vůbec.

Všeobecný zákoník občanský totiž ve svém § 43 chránil pouze právo na jméno a to nikoli jen na jméno rodové, nýbrž i na jméno krycí (pseudonym)¹³. Dále se ve Všeobecném občanském zákoníku vyskytuje odpovědnost za škodu jako ochrana před neoprávněnými zásahy subjektů s rovným postavením.

---

¹¹ Borovský, Janiš, Malaníková a kol., Spory o čest ve středověku a raném novověku, Delikt urážka na cti v českém a moravském zemském právu, Jana Janišová, str. 76, Matice moravská, 2010

¹² Borovský, Janiš, Malaníková a kol., Spory o čest ve středověku a raném novověku, Čest a urozenost v mentalitě pozdně středověké šlechty, Robert Novotný, str. 62, Matice moravská, 2010

¹³ Ochrana osobnosti podle občanského práva, Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., 4. vydání, Linde Praha, a.s., 2004

Dovolují si tedy podotknout, že ani tak výjimečný předpis jako byl ABGB neobsahoval současnou dvoukolejnost.

Institut ochrany osobnosti se nadále dočkal svého vývoje až ve dvacátých letech minulého století, kdyby byla přijata dílčí úprava týkající se práva k vlastní podobizně a práva k dopisům a písemnostem osobní povahy¹⁴.

2.6 Občanský zákoník

Jak již tedy bylo uvedeno výše, další, tentokrát komplexnější právní úpravy, se právo na ochranu osobnosti dočkalo až s příchodem současného, nám důvěrně známého, občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.

Za porušení práva na ochranu osobnosti zde však nebyla přisuzována náhrada nemajetkové újmy v penězích, nýbrž morální zadostiučinění¹⁵.

---

¹⁴ Zákon č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), původní nebo upravené texty pro ASPI.

¹⁵ Ochrana osobnosti podle občanského práva, Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., 4. vydání, Linde Praha, a.s., 2004

3. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA, PRAMENY

3.1 Výčet pramenů právní úpravy

Není cílem této práce dopodrobna a obsírně rozebírat současnou právní úpravu týkající se institutu ochrany osobnosti. Tento cíl si vytykají práce, jejichž náplní je rozbor tohoto institutu. Do této kategorie však tato práce nepatří, jako její autor nemám ambici rozšířit řadu teoretických popisných prací, neboť mým motivem je snaha o zásah do praxe, konkrétně směrem k legislativě. Tato práce se zabývá tím, kde všude je možné se v právní praxi setkat s žalobou na ochranu osobnosti a polemizuje s případnou nepřístojností takového použití, zejména pak s ohledem na současnou právní praxi.

Přesto však nelze úplně opominout například prameny práva, které tuto oblast upravují. Pokusím se tedy o úplný výčet těchto pramenů. Posuzovatelé této práce i jiní čtenáři, kterým se tato práce dostane do rukou, jistě prominou, pokud některý z pramenů opominu.

Mezi prameny, které upravují ochranu osobnosti patří:

- Ústava České republiky¹⁶
- Listina základních práv a svobod¹⁷
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech¹⁸
- Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech¹⁹
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod²⁰
- Úmluva o lidských právech a biomedicíně²¹
- Dodatkový protokol k Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské²² bytosti

---

¹⁶ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, původní nebo upravené texty pro ASPI

¹⁷ ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, původní nebo upravené texty pro ASPI

¹⁸ vyhláška č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, původní nebo upravené texty pro ASPI

¹⁹ vyhláška č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, původní nebo upravené texty pro ASPI

²⁰ sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, původní nebo upravené texty pro ASPI

²¹ sdělení č. 96/2001 Sb.m.s., Úmluva o lidských právech a biomedicíně, původní nebo upravené texty pro ASPI

v souvislosti s aplikací biologie a medicíny a zákazu klonování lidských bytostí

- Úmluva o právech dítěte²³
- zákoník práce²⁴
- zákon o ochraně průmyslových vzorů²⁵
- zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích²⁶
- lustrační zákon²⁷
- autorský zákon²⁸
- zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů²⁹
- zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání³⁰
- zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku³¹
- zákon o péči o zdraví lidu³²
- zákon o zpřístupnění svazku vzniklých činností Státní bezpečnosti³³
- zákon o ochraně osobních údajů³⁴
- zákon o právu na informace o životním prostředí³⁵
- zákon o svobodném přístupu k informacím³⁶
- zákon o rodině³⁷
- zákon o matrikách³⁸
- občanský zákoník³⁹

---

²² sdělení č. 97/2001 Sb.m.s., Dodatkový protokol k Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny a zákazu klonování lidských bytostí, původní nebo upravené texty pro ASPI

²³ sdělení č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, původní nebo upravené texty pro ASPI

²⁴ zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, původní nebo upravené texty pro ASPI

²⁵ zákon č. 207/2000 Sb, o ochraně průmyslových vzorů, původní nebo upravené texty pro ASPI

²⁶ zákon č. 527/1990 Sb, o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, původní nebo upravené texty pro ASPI

²⁷ zákon č. 451/1991 Sb, lustrační zákon, původní nebo upravené texty pro ASPI

²⁸ zákon č. 121/2000 Sb, autorský zákon, původní nebo upravené texty pro ASPI

²⁹ zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů, původní nebo upravené texty pro ASPI

³⁰ zákon č 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, původní nebo upravené texty pro ASPI

³¹ zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku, původní nebo upravené texty pro ASPI

³² zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, původní nebo upravené texty pro ASPI

³³ zákon č. 140/1996 Sb, o zpřístupnění svazku vzniklých činností Státní bezpečnosti, původní nebo upravené texty pro ASPI

³⁴ zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, původní nebo upravené texty pro ASPI

³⁵ zákon č. 123/1998 Sb, o právu na informace o životním prostředí, původní nebo upravené texty pro ASPI

³⁶ zákon č. 106/1999 Sb, o svobodném přístupu k informacím, původní nebo upravené texty pro ASPI

³⁷ zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, původní nebo upravené texty pro ASPI

³⁸ zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, původní nebo upravené texty pro ASPI

- občanský soudní řád⁴⁰
- trestní zákoník⁴¹
- trestní řád⁴²

Jak je tedy z výčtu shora uvedených pramenů patrné, tento institut rozhodně netrpí na jejich nedostatek. Čím však tento institut rozhodně trpí, je nedostatek odborné literatury na toto téma a zejména na téma duality uplatňování náhrady nemajetkové újmy v penězích. Jakoby se autoři báli „přichnout do vosího hnízda“, což je však na druhou stranu, při absenci jednotného posuzování této problematiky soudy České republiky, pochopitelné.

3.2 Právní úprava v OZ

Pojďme se však podívat na současnou právní úpravu, která je obsažena v pro nás stěžejním předpise týkajícím se této problematiky, tedy v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Ochrana osobnosti

§ 11

Občan má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti, jakož i svého jména a projevů osobní povahy.

§ 12

(1) Písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a zvukové záznamy týkající se občana nebo jeho projevů osobní povahy smějí být použity jen s jeho svolením.

(2) Svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona.

---

³⁹ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, původní nebo upravené texty pro ASPI

⁴⁰ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, původní nebo upravené texty pro ASPI

⁴¹ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, původní nebo upravené texty pro ASPI

⁴² zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, původní nebo upravené texty pro ASPI

(3) Podobizny, obrazové snímky a zvukové záznamy se mohou bez svolení občana použít přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy občana.

§ 13

Občan má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu jeho osobnosti a aby byly následky těchto zásahů odstraněny. Soud může též rozhodnout, aby bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

§ 14

zrušen

§ 15

Po smrti fyzické osoby přísluší uplatňovat právo na ochranu její osobnosti manželu nebo partnerovi(a) a dětem, a není-li jich, jejím rodičům.

§ 16

Kdo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti způsobí škodu, odpovídá za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.

§ 17

zrušen

Jak již bylo výše v textu naznačeno, v § 11 jsou zmíněny hodnoty chráněné institutem ochrany osobnosti. Tyto instituty jsou pak dále rozvíjeny v § 12, z jehož slovní dikce je patrné, že zákonodárce vůbec původně nepředpokládal, že by jednak mohlo dojít

k odškodnění osoby, do jejíž osobnostních práv bylo zasaženo například jejím zraněním (ani náznakem se slovní vyjádření uvedeného ustanovení nedotýká takovéto možnosti), dle § 13 a dále ještě podle § 444 OZ. Dle odborných komentářů je totiž § 11 jistou generální klauzulí, která je rozvedena právě až v § 12.

4. VYMEZENÍ OSOBNOSTNÍHO PRÁVA

4.1 Předmět práva na ochranu osobnosti

Abychom mohli vůbec přejít k tomu, čím se tato práce má za úkol zabývat z hlediska současné právní úpravy a právní teorie, je nutno nejprve vymezit předmět osobnostního práva, tedy hodnotu, kterou má právo za úkol chránit.

Předmětem všeobecného osobnostního práva jako jednotného práva, resp. v jeho rámci dílčích osobnostních práv, je osobnost každé fyzické osoby jako individuality, resp. jednotlivé hodnoty tvořící celistvost její osobnosti ve její fyzické a morální jednotě⁴³.

Jak dále uvádí právní teorie, taková dílčí práva netvoří uzavřený a konečný výčet, nýbrž tato práva nejsou nikdy vyjmenována s definitivní platností. Tato dílčí práva se mohou měnit a vyvíjet v průběhu času – jedná se o dosti živou právní problematiku, která se nutně musí vyvíjet spolu s vývojem společnosti. Dle mého názoru je při jejich vývoji ale rovněž důležitá okamžitá nálada ve společnosti a hodnoty, které ta která společnost uznává. V současné české právní úpravě lze mít zato, že se jedná pouze o demonstrativní výčet některých dílčích práv - uvedení slova „zejména“ v textu ustanovení § 13 OZ.

Lze říci, že jiné hodnoty budou vyznávány například ve státech s některou z autoritativních či totalitních forem vlády a jiné hodnoty bude mít demokratický stát, za který je Česká republika považována.

V demokratických právních státech je obecně právo na ochranu osobnosti vnímáno velmi citlivě a je mu přisuzována nemalá váha v souladu s tím, jaký důraz je v těchto státech kladen na individualitu a osobnostní práva člověka jako taková.

Naopak ve státech s autoritativním či totalitním způsobem vlády bývají tradičně osobnostní práva potlačována ve prospěch celku, zejména vládnoucí strany, vrstvy, či jednoho vládce. Můžeme zde hovořit rovněž o nerovnosti subjektů a jejich postavení ve společnosti ať již právním či faktickým.

---

⁴³ Ochrana osobnosti podle občanského práva, Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., 4. vydání, Linde Praha, a.s., 2004

Právo na ochranu osobnosti svědčí v demokratických právních státech subjektům s rovným postavením⁴⁴.

4.2 Dílčí osobnostní práva

Jak již bylo uvedeno výše, výčet dílčích osobnostních práv netvoří uzavřený okruh těchto práv, nýbrž je současná právní úprava vyjmenovává demonstrativně. Právo na ochranu osobnosti zahrnuje dle současné české platné právní úpravy tato osobnostní práva:

- a) právo na tělesnou integritu a nedotknutelnost fyzické osoby,
- b) právo na osobní svobodu,
- c) právo na jméno,
- d) právo na podobu fyzické osoby, právo k podobizně,
- e) právo na občanskou čest a lidskou důstojnost,
- f) právo na slovní projev, právo k záznamům slovního projevu,
- g) právo na soukromí fyzické osoby.

Jednou z prvořadých hodnot osobnosti každé fyzické osoby jako celku je život, zdraví a tělo osoby, tedy tělesná integrita a její nedotknutelnost⁴⁵.

Z našeho pohledu je tato hodnota pro nás nejvíce důležitá. Právo na tělesnou integritu není jediným dílčím právem, které náleží do osobnostních práv dle českého právního řádu, ale je právem nejdůležitějším z hlediska této práce, která se zabývá výlučně právem na ochranu osobnosti z hlediska ochrany života a zdraví.

Každá osoba má, jak vyplývá z výše uvedeného, tedy zejména nárok na to, aby se jakýkoli subjekt s rovným postavením zdržel zásahu do jejích osobnostních práv. V našem případě se toto právo týká pouze osob fyzických v důsledku toho, že tato práce pojednává o ochraně života a zdraví a z ní vyplývajícího práva na soukromí, které je současnou judikaturou velmi extenzivně definováno.

---

⁴⁴ čl. 1, ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, původní nebo upravené texty pro ASPI

⁴⁵ Ochrana osobnosti podle občanského práva, Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., 4. vydání, Linde Praha, a.s., 2004

Ostatní dílčí práva náležející do osobnostních práv nejsou z hlediska této práce zkoumána a jejich rozbor je přenechám pracím s jiným tématickým zaměřením.

Institut osobnostních práv se institutem velmi dynamickým a stále se vyvíjejícím. Zejména v posledním desetiletí zaznamenala osobnostní práva vývoj do té doby nepoznaný.

Tento vývoj je patrný zejména v množství sporů o ochranu osobnosti, které jsou v posledním desetiletí před českými soudy rozhodovány. Vliv na tento vývoj má jistě podobný trend v jiných demokratických právních státech, zejména ve státech západní Evropy a ve Spojených státech amerických.

Je bohužel smutnou pravdou, že mnoho z těchto sporů je vedeno pouze s vidinou vlastního finančního prospěchu a nikoli s vidinou boje za právo a spravedlnost.

Takový trend jistě není obecně velmi žádoucí v žádné společnosti, musíme se však smířit s tím, že pokud nebude na osobnostní práva nahlíženo jiným způsobem, pokud nebude právní úprava přijata ve formě, která zamezí nadužívání tohoto institutu k honbě za finančním prospěchem, dá se očekávat, že i do budoucna bude neustále takových sporů o ochranu osobnosti přibývat.

4.3 Právo na ochranu života a zdraví

Ale pojďme se již blíže podívat na právo na ochranu života a zdraví. Toto dílčí osobnostní právo bývá úzce spjato s právem na soukromí, neboť při poškození lidského zdraví současná judikatura dovozuje i zásah do práva na soukromí. Takovou konstrukci použily i soudy prvního stupně ve mnou, níže uvedeném, případě z praxe.

Nejvyšší soud uvádí ve svém rozhodnutí č.j. 30 Cdo 154/2007, že:

„Ochrana je poskytována i právu občana na zdraví, lidskou důstojnost a soukromí. Uvedl, že i když „soukromý život“ je širokým pojmem, s přihlédnutím ke zmíněné zásadě ochrany všestranného rozvoje občana z něj nepochybně vyplývá, že musí do určité míry zahrnovat i právo na seberealizaci, na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidmi i příbuznými. Součástí soukromého života je i rodinný život.

Podle ustanovení § 11 OZ. má fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Ustanovení § 13 téhož zákona fyzické osobě dotčené v její osobnostní sféře dává mimo jiné právo požadovat z tohoto důvodu odpovídající zadostiučinění (a to ať morální nebo případně i majetkové). Za osobnost lze považovat člověka jako jednotlivce, jako subjekt poznání, resp. poznávání, prožívání a jednání ve své společenské podstatě i individuálních zvláštěnostech, jako nejmenší sociální jednotku i určitou psychofyzickou a sociálně psychickou strukturu. Z hlediska psychologie se osobnost může jevit jako historicky se krystalizující a vyvíjející se celek, systém duševních (ale nepochybně i duchovních) vlastností a tendencí jednotlivce, charakterových rysů, schopností, temperamentu, postojů, potřeb a zájmů, vzdělání, náboženského a kulturního zaměření, přičemž jedním z podstatných rysů osobnosti je vědomí. Osobnost se projevuje jako dynamický systém, jehož rysy se mění podle věkových stupňů přičemž dosahují relativně větší stálosti v dospělosti. Psychologické vlastnosti osobnosti jsou zprostředkovány zvláštěnostmi nervového systému, které však samy o sobě neurčují charakter, zájmy a sklony člověka. Ty se vytvářejí v procesu individuálního vývoje vlivem výchovy, výuky a společenského prostředí vůbec, přičemž aktivita subjektu "sebetvoření člověka" v průběhu vývoje roste. Podstatou osobnosti jsou její vztahy k vnímané skutečnosti, k druhým lidem, ke kulturně společenským hodnotám, k aktuálnímu stavu společensko - politického prostředí apod. Tyto vztahy se projevují ve styku s lidmi, v jednání a chování člověka, jeho kulturními výtvoř apod. Každá osobnost má obecné vlastnosti všelidské povahy, zároveň však odráží specifické historické podmínky své doby, národa, společenského zařazení, povolání a má své svérázné, neopakovatelné rysy. Je tak mimo jiné i produktem své doby a jejích podmínek, zároveň v té či oné míře svým podílem na tom produkuje tuto dobu a její podmínky utvářením a přetvářením svého okolí. Není možno opomenout ani takové složky osobnosti fyzické osoby, jako je úroveň jejího zdraví, zvláštěnosti vyplývající z jejího individuálního vzhledu a stavby těla, příslušnosti k mužské nebo ženské populaci, konkrétní lidské rase, apod. Přes mnohost těchto jednotlivých složek osobnosti je však nutno osobnost fyzické osoby vždy vnímat v její ucelenosti a nedělitelnosti.

Mnohočetnosti projevů jednotlivých stránek lidské osobnosti fyzické osoby odpovídá i myslitelně široké spektrum možných zásahů proti některé z těchto složek osobnosti. Přesto však vždy bude zásahem dotčena přímo samotná osobnost fyzické osoby jako celek naznačených vlastností a charakteristik. Protože přitom jde o nejvlastnější, nejnítěrnější a

nejintimnější sféru lidské osoby, jejíž dotčení zvenčí je mnohdy dotčenou fyzickou osobou pociťováno se značně nepříznivou intenzitou, je proto věcí zákona této osobnostní sféře poskytovat příslušnou právní ochranu.“

Bohužel se nadále nemohu zbavit dojmu, že právě porušení dílčího práva na ochranu osobnosti v podobě poškození zdraví fyzické osoby, jediným případem, kdy je možno takovou újmu v současné soudní praxi žalovat dvakrát.

Takový postup umožnil Ústavní soud ve svém stěžejním nálezu Pl. ÚS 16/04, ve kterém konstatuje, že:

„Ústavní soud posuzoval, zda lze za použití interpretačních pravidel vyložit ustanovení občanského zákoníku, vymezující náhradu škody tak, že by bylo možné pod toto ustanovení podřadit i nárok na náhradu imateriální škody, spočívající ve ztrátě blízké osoby. Zde nemohl pominout, že v období od podání ústavní stížnosti byla do zákona včleněna úprava odškodnění pozůstalých novelizovaným ustanovením § 444 občanského zákoníku, do kterého byl vložen nový odstavec 3, který tuto problematiku řeší jednorázovým plněním. Tímto ustanovením zákonodárce upravil způsob a rozsah náhrady za tento druh imateriální škody. Tato úprava neumožňuje svojí jednoznačností žádný prostor pro odlišný výklad. Je však natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému. Proto nevyklučuje, pokud jednorázové odškodnění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti.“

Ústavní soud dovozuje existenci nároků tzv. vedle sebe, kdy se nejedná o totožný nárok. Taková konstrukce se však jeví značně umělou a v mých očích i fakticky nemožnou. Nelze odhlédnout ani od faktu, že Ústavní soud, jakkoli jsou jeho rozhodnutí povětšinou komplexně a precizně zdůvodněna, zde prakticky nevyložil, z jakých hledisek má být vycházeno při závěru, že oba nároky obtojí vedle sebe.

5. OBČANSKOPRÁVNÍ SANKCE ZA PORUŠENÍ PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI

Navzdory shora uvedenému není sporu o tom, že právo na ochranu osobnosti je právem, kterému má být v demokratických právních státech přikládán zvláštní zřetel. Je dobře, že tomu tak je i v České republice, ač některé spory o ochranu osobnosti jsou spory vedenými naprosto zbytečně.

Nejprve je nutné stanovit, který subjekt vůbec může být původcem neoprávněného zásahu do osobnosti fyzické osoby.

5.1 Subjekty

Subjekty všech občanskoprávních sankcí mohou být:

- a) fyzické osoby,
- b) právnické osoby.

Obecným problémem je, že pro fyzickou osobu jako původce neoprávněného zásahu do osobnosti fyzické osoby může mít takový zásah nedozírné následky, se kterými málokterá fyzická osoba počítá v každodenním životě.

Především spatřuji pro fyzickou osobu veliké riziko v tom, že výši náhrady nemajetkové újmy v penězích stanovuje soud na základě svého uvážení a že její výši nelze předem přesně odhadnout. Vezmeme-li v úvahu například autonehodu, jejímž viníkem bude fyzická osoba a dojde-li při této nehodě ke zranění účastníka této nehody, může viník jednak počítat se sankcemi dle § 444 OZ, druhak pak se „sankcí“ uloženou ještě dle § 13 OZ ve formě náhrady nemajetkové újmy v penězích, a to, jak si níže na praktickém příkladu budeme ilustrovat, nikoli pouze od samotné poškozené osoby.

Tato další „sankce“ – správně náhrada nemajetkové újmy - však může být ještě mnohonásobně vyšší než náhrady stanovené dle § 444. Že takový stav není v pořádku, zmiňuji v této práci výše i níže v konkrétním případě z mé advokátní praxe.

Není však sporu o tom, že v případě, že viník způsobí druhé fyzické osobě škodu na zdraví, musí být tato škoda kompenzována.

Proto, aby ochrana celé řady dílčích osobnostních práv vůbec byla účinná a plnila funkce, které plnit má, je potřeba, aby normy, které tuto oblast upravují, obsahovaly sankce, které je možno uložit za porušení práva na ochranu osobnosti. Norma, která by takovou sankci neobsahovala by byla zbytečná a neúčelná.

5.2 Cíl občanskoprávní sankce

Tyto občanskoprávní sankce mají za úkol:

- a) zdržet původce neoprávněného zásahu od dalších neoprávněných zásahů (preventivní funkce),
- b) přimět původce, aby odstranil následky neoprávněných zásahů; tedy aby tyto reparaoval 1) náhradou v penězích, 2) uvedením v předchozí stav, žádá-li to poškozený a je-li to možné a účelné (restituční funkce),
- c) přimět původce k poskytnutí přiměřeného zadostiučinění poškozenému (satisfakční funkce).

Nelze nezmínit, že i formy zadostiučinění se od sebe mohou navzájem odlišovat a že soudní praxe se již musela vypořádat s problémem, jaká forma zadostiučinění má být primární a jaká forma zadostiučinění pouze subsidiární (podpůrná).

Zajímavý je tak pohled na současnou judikaturu, která určuje, jaká forma zadostiučinění má v případech porušení práva na ochranu osobnosti přednost.

V rozsudku Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 2925/2006 se uvádí:

„Může-li být vzniklá nemajetková újma na osobnosti fyzické osoby přiměřeně zmírněna některou z forem morálního zadostiučinění, a tak naplněn hlavní cíl sledovaný § 13 o. z., má poskytnutí právě této morální formy zadostiučinění přednost (jde tedy o primární způsob zadostiučinění). Přiměřenost morálního zadostiučinění znamená, že tato forma zadostiučinění

je k nápravě nemajetkové újmy, která neoprávněným zásahem vznikla, podle okolností každého konkrétního případu již postačující, a tím i účinná. Zadostiučinění v penězích plní podpůrnou (subsidiární) funkci, tj. nastupuje až poté, kdy se morální zadostiučinění ukázalo (ať zcela nebo zčásti) nepostačujícím a tím i neúčinným. Vzniklou nemajetkovou újmu na osobnosti fyzické osoby musí soud hodnotit jak podle celkové povahy, tak i podle jednotlivých okolností každého konkrétního případu“.

„Spektrum prostředků ochrany osobnosti fyzické osoby je relativně značně široké, přičemž je vždy povinností soudu vážit, zda požadované zadostiučinění je s ohledem na všechny seznané okolnosti konkrétního případu přiměřené a tím i odpovídající, postačující a účinné“.

Soud v tomto případě naprosto jasně dovozuje prioritu morální formy zadostiučinění před zadostiučiněním v penězích. Soud zde, dle mého názoru, naprosto správně vystihuje podstatu práva na ochranu osobnosti a formu zadostiučinění, která by pro okruh případů postihujících právo na ochranu osobnosti, měla být stěžejní.

Je nutné, rovněž v souvislosti s tím, co již bylo řečeno výše, zmínit, že neoprávněným zásahem do ochrany osobnosti fyzické osoby, může dojít ke vzniku:

- a) majetkové újmy (škody),
- b) nemajetkové újmy.

Přitom je nutné každou fyzickou osobu ochránit před porušením jejích práv, ať již zaviněným, či nezaviněným.

5.3 Podmínky vzniku občanskoprávní sankce

K tomu, aby vůbec ale jakákoli občanskoprávní forma sankce za porušení práva na ochranu osobnosti a ní spojenou ad b) nemajetkovou újmu, byla namístě, je nutné, aby byly splněny tyto podmínky:

- a) existence zásahu, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu,
- b) neoprávněnost takového zásahu,
- c) příčinná souvislost mezi a) a b).

Toto téma bylo v nedávné minulosti a vlastně i současné době poměrně bohatě judikováno ze strany Nejvyššího soudu:

Jak shrnul Nejvyšší soud například ve svém rozhodnutí č.j. 30 Cdo 2094/2007:

„Občanskoprávní ochrana osobnosti fyzické osoby přichází v úvahu pouze u zásahů do osobnosti chráněné všeobecným osobnostním právem, které je třeba kvalifikovat jako neoprávněné (protiprávní). Neoprávněným je zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s objektivním právem, tj. s právním řádem. Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti fyzické osoby tak musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení nebo jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě, tento zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí zde existovat příčinná souvislost mezi zásahem a vzniklou újmou na chráněných osobnostních právech fyzické osoby“.

Důležité je však stanovit, který ze zásahů je vůbec zásahem neoprávněným a který nikoli. I s tímto problémem se současná soudní praxe se ctí vypořádává např. ve judikátu č.j. 30 Cdo 2266/2008, ve kterém se uvádí:

„Neoprávněnost zásahu do osobnostní sféry fyzické osoby chráněné všeobecným osobnostním právem vylučují konkrétně tyto okolnosti, když: a) dotčená fyzická osoba k zásahu do své osobnosti, resp. do jednotlivých hodnot, tvořící její osobnost v její fyzické a morální jednotě (integritě), svolila, nebo b) je zásah s ohledem na různé veřejné zájmy dovolen zákonem, přičemž do této kategorie spadají tzv. zákonné licence, které jsou výslovně zakotveny např. v § 12 odst. 2 a 3 o.z., v § 23 odst. 3 a 4, § 24 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, v čl. 6,7,8,26 Úmluvy o lidských právech v biomedicíně – č. 96/2001 Sb.m.s., § 191a a násl. o.s.ř., apod. V těchto případech (pokud nejsou překročeny zákonem stanovené meze) jde o situace, kdy nad individuálními zájmy jednotlivých fyzických osob, do jejichž osobnosti je zasahováno, převládá závažnější, významnější a funkčně vyšší veřejný zájem, odůvodněný naléhavými sociálními potřebami, které jsou v demokratické společnosti nezbytné, c) k zásahu došlo v rámci výkonu jiného subjektivního práva stanoveného zákonem, popřípadě, kde jiný subjekt plnil právní povinnost, kterou mu ukládá zákon. Přípustnost

těchto případů je odůvodněna zvláštním veřejným zájmem jak na nerušené a plynulé realizaci subjektivních práv, tak na plynulém plnění právních povinností uložených zákonem. Jde zejména o výkon práva kritiky (čl. 17 Listiny základních práv a svobod), o obecnou svépomoc (§ 6 o.z.), o odvracení škody (§ 417 o.z.), o nutnou obranu a krajní nouzi (§ 418 odst. 1 o.z.), o výkon práv účastníků řízení (v řízení soudním nebo správním před povolányými orgány s rozhodovací mocí), jakož i o výkon povinnosti svědecké a znalecké (pokud jsou odůvodněny předmětem věci), o výkon činnosti advokáta v rámci hájení oprávněných zájmů svého mandanta, resp. klienta, o výkon rozhodovací činnosti státních orgánů, a podobně“.

Vzhledem k vyčerpávajícímu rozsahu shora uvedené věty nemůže být sporu o to, jaký zásah oprávněný je a jaký nikoli.

Rovněž právní teorie se vypořádává s tímto tématem ve stejném duchu.

5.4 Oprávněný zásah do osobnostních práv

Podle současné právní teorie⁴⁶ nejde o neoprávněný zásah v zásadě tam, kde:

- dotčená fyzická osoba k zásahu do své osobnostní sféry svolila,
- je přítomna zákonná licence,
- došlo k zásahu do osobnostního práva v rámci výkonu jiného subjektivního práva stanoveného zákonem.

5.4.1 Souhlas k zásahu do osobnostních práv

Zde může být takový souhlas udělen výslovně, či konkludentně. Jisté nebezpečí však spatřuji v případě souhlasu uděleného konkludentně v tom, aby byla dostatečně určitě vyjádřena vůle subjektu, který takový souhlas uděluje a aby nebylo takto domněle vyjádřeného konkludentního souhlasu zneužito. Z toho důvodu je vždy vhodnější, aby takový souhlas byl uveden výslovně a ještě lépe - písemně. V jakémkoli písemném dokumentu projevená vůle může být posléze lépe doložena.

---

⁴⁶ Ochrana osobnosti podle občanského práva, Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., 4. vydání, Linde Praha, a.s., 2004

Mezi tyto případy patří:

I) Preventivní a léčebná zdravotní péče.

Dle § 23 zákona o péči o zdraví lidu lze zásahy do tělesné integrity pacienta provádět s jeho souhlasem a po jeho poučení. Mezi takové zásahy patří např. vyšetřovací metody narušující integritu člověka, léčebné postupy (např. injekční aplikace léků) aj.

II) Zásahy do tělesné integrity k jiným účelům než preventivním a lékařským.

- a) Plastické operace,
- b) Umělé přerušování těhotenství,
- c) Sterilizace

V prvních třech případech jde v zásadě o zákroky, provádění nikoli pouze se souhlasem, nýbrž i na přání subjektu práva (plastické operace, zejména s estetickým, nikoli pouze léčebným cílem – plastické operace s léčebným cílem, např. v případě popáleninových úrazů, lze podřadit pod kategorii léčebné zdravotnické péče – viz. výše.

Zásahy do reprodukční schopnosti ženy – umělé přerušování těhotenství a sterilizace – mohou být prováděny v zásadě v případech, kdy o to žena sama požádá (typicky umělé přerušování těhotenství ženě na její žádost, a to z nejrůznějších důvodů – sociálních, zdravotních anebo sterilizace ženy, která již nechce dále být schopnou biologické reprodukce.) Považuji za zcela nepřijatelné, a to z jakéhokoli právního důvodu, aby bylo prováděno umělé přerušování těhotenství nebo sterilizace bez přímého souhlasu, přesto, že se tomu tak dosud v některých státech děje, zejména pak z náboženských nebo rasových důvodů. Jistě netřeba připomínat praktiky nacistů za druhé světové války, které byly nejen daleko za hranicí práva, ale též lidskosti.

- d) Lékařský pokus na živých lidech,

V případě lékařského pokusu na živých lidech ve formě pokusu badatelského (nikoli klinického) bude vždy docházet k situacím, které mohou být jak z právního, tak i etického hlediska velice diskutabilní, zejména tehdy, jsou-li prováděny na lidech, jejichž informovanost a schopnost se rozhodnout může narazit na limity jejich inteligence a na vědomí dopadu takového pokusu a jeho důsledků pro jejich další život.

Lze chápat, že takové pokusy jsou pro lidstvo jako celek velice přínosné, avšak pro jedince, na kterém je pokus prováděn, může mít takový pokus nedozírné následky do budoucna. Mnohé takové velmi diskutabilní pokusy se provádějí v zemích tzv. třetího světa, v nichž je obecná gramotnost populace menší a právní prostředí nespočívá na principech humanismu, jak je tomu v demokratické Evropě. Smutnou shodou náhod pak ale je, že takové pokusy provádějí ponejvíce osoby pocházející z těchto demokratických zemí, ve kterých by takové pokusy nebylo možno uskutečňovat. Příkladem za všechny budiž nedávno provedený test léků proti viru HIV. V testovaných dvojicích byly osoby nakažené virem HIV a osoby zdravé. Jedné skupině těchto smíšených dvojic bylo poskytnuto pouze placebo. Přenos viru HIV v této skupině byl mnohonásobně vyšší než u skupin, jimž byly poskytnuty testované léky, především antivirotika. Je vůbec možné i po takto vysloveném souhlasu takové osoby, na které je testován účinek placebo, tuto vystavit vědomě takovému riziku přenosu viru HIV i přes její kvalifikovaný souhlas? Jistě by takové testování nebylo přípustné v demokratické Evropě. A proto je namístě si klást otázku, jak je možné takové testování vůbec provádět, pokud v jedné z částí světa by takové testování nemohlo být vůbec prováděno, jak je možné, aby v jiné části světa bylo takové testování přípustné.

Jiným případem je pokus klinický. V něm vidím obrovský přínos pro jedince, na kterém je pokus prováděn. Jedná se totiž většinou o případy, kdy veškerá konzervativní léčba selhala a pacient má (často minimální) naději na vyléčení. V takových případech je jistě žádoucí provádět tyto klinické pokusy, které představují kromě možnosti

posunutí kvality léčebných a medikačních postupů i často jedinou možností a nadějí pro pacienta, že bude jeho nepříznivý stav zvrácen. Bohužel ani zde se nelze zcela vyhnout případnému zneužití takových pokusů, je tedy zcela namístě maximálně důsledná právní regulace a kontrola.

e) Odnímání orgánů a tkání živým osobám.

V praxi se občas, bohužel, vyskytují případy, kdy lékař nedostatečně dbá anatomického označení levé a pravé strany těla. Takové nebezpečí lze zejména vystopovat u párových orgánů jako jsou např. ledviny. V případě nedostatečné koncentrace lékaře může být odejmut zdravý párový orgán a ten, který měl být vyoperován, nakonec zůstane na svém místě, což vede k trvalým následkům pro pacienta. Takový stav pak může skončit podobnou žalobou, o níž se zmiňujeme níže v textu.

f) Odběr krve

Odběr krve lze dnes považovat za banální lékařskou proceduru, nicméně za určitých okolností nelze považovat odběr krve za lékařský zásah, nýbrž za úkon, směřující k jinému účelu. Typicky se jedná o případy odběru krve jako důkazu pro trestní či správní řízení. V takovém případě je podle mého názoru nepřijatelné, aby takový zásah byl proveden bez souhlasu subjektu práva, byť odběr samotný z lékařského hlediska nepředstavuje žádné ohrožení či riziko.

g) Lékařské zásahy do reprodukční schopnosti jednotlivců, kastrace, stereotaktické operace (operace mozku) a zákroky u transsexuálů.

O sterilizaci žen jako zásahu do reprodukční schopnosti jednotlivce bylo pojednáno výše. U mužů je v některých státech prováděna kastrace jako určitý druh ochrany společnosti před jedincem, stíženým duševní poruchou sexuálního charakteru, jejíž existence znamená ohrožení společnosti, které odůvodňuje provedení takového intenzivního zásahu do tělesné integrity člověka. Z hlediska

oprávněnosti takového zásahu lze kastraci považovat za právně velice diskutabilní, neboť se jedná o nevratný zásah do osobnostního práva a tudíž by takový zásah měl být krajním řešením až v případě selhání jiných způsobů zásahu (léčení), pokud lze vůbec takový způsob zásahu připustit. Osobně se domnívám, že adekvátní v takovém případě je ambulanční popř. detenční léčba a kastrace je možná pouze se souhlasem dotčené osoby.

Stereotaktické operace, představující z hlediska své podstaty (chirurgický zásah do mozku člověka jako nervového a emočního centra) vysoké riziko narušení osobnosti a tím osobnostních práv jedince, by neměly podle mého názoru v žádném případě být prováděny bez přímé medicínální indikace (odůvodněnost zásahu zdravotním stavem pacienta a jeho přímým ohrožením).

Zákroky vedoucí ke změně pohlaví u transsexuálů pak jsou vedeny cílem změny duševní identity jednotlivce, který zásahem hodlá dosáhnout změny svého pohlaví chirurgickou a medikamentózní cestou. Již z povahy těchto zásahů nelze než jednoznačně konstatovat, že takové zásahy do tělesné integrity člověka mohou být prováděny pouze s jeho souhlasem resp. na jeho výslovné přání. V takovém případě pak lze zásah považovat za oprávněný.

III) Dispozice mrtvým lidským tělem, odnímání tkání a orgánů z mrtvých těl za účelem transplantace.

Zejména odnímání tkání a orgánů lze považovat za stav vyvolávající četné pochyby a otázky. Tak především je velmi diskutovanou skutečností tzv. presumovaný souhlas s odběrem orgánů po smrti. Pokud osoba jednoznačně nevyjádří svůj nesouhlas s posmrtným odebráním orgánů, má se za to, že osoba solidárně vyjadřuje svůj souhlas s takovým odběrem (§ 8 odst. 4 písm. a) vyhlášky o postupu při úmrtí a pohřbivnictví č. 19/1988 Sb., v platném znění.

Problém spatřuji v tom, že se již mnohokrát stalo, že osoba, která byla prohlášena za mrtvou, náhle po několika hodinách (po čase

delším, než stanoveném pro možnost odběru orgánů) „oživla“. V daném případě se nám tedy opětovně mísí rovina právní, etická, solidární, filosofická a mnohé jiné. Dle zavedené současné praxe je proto osoba lékařsky prohlášena za mrtvou až několik desítek hodin poté, co ustane a není měřitelná biologická aktivita mozku.

V současné době je projednávána změna právní úpravy v České republice v tom smyslu, že by na území České republiky mohly být odebírány orgány i cizím státním příslušníkům, kteří zemřou na území české republiky. Taková právní úprava ostatně platí ve většině evropských zemí.

IV) Umělé oplodnění.

Umělé oplodnění podobně jako umělé přerušování těhotenství nelze z právního ani etického hlediska připustit za jiných okolností, než se souhlasem ženy. Nejedná se totiž jen o momentální jednorázový zásah do tělesné integrity ženy, ale o zásah, jehož „následkem“, je-li úspěšný, je narození dítěte, které má pro jeho matku velmi významné právní následky (vznik rodičovské odpovědnosti, majetkoprávní souvislost).

V) Euthanasie.

Dobrovolný odchod ze světa za asistence jiné osoby (lékaře) má mnoho příznivců i odpůrců a vyvolává četné vášně v odborné i laické veřejnosti. Osobně se stavím spíše na stranu těch, kteří legalizaci euthanasie kritizují. V dnešním světě, ve kterém dochází k většímu a většímu úpadu morálky a za hodnot, které tato společnost uznává, existuje příliš velké riziko spojené s provedením euthanasie. Riziko, že tato bude způsobem zneužita k prospěchu jiných osob. Takové riziko ostatně uvádí i odborná literatura na dané téma.

Lze jistě stanovit velmi přísná kritéria, při nichž se riziko zneužití blíží procentuálně velmi malým hodnotám, ale i přesto zde vyvstává

spousta otázek, na které neexistují dostatečně výstižné a uklidňující odpovědi. Měla-li by vůbec na téma legalizace euthanasie být vedena diskuse, pak by jejím hlavním obsahem mělo být právě stanovení způsobu, jakým pacient, kterému má být tento zákrok proveden, vysloví svůj souhlas s jeho provedením. S tím samozřejmě úzce souvisí otázka schopnosti pacienta vůbec projevit relevantním způsobem svoji vůli ve stavu, kdy je uvažováno o euthanasii, stejně tak jako otázka, zda tento souhlas pacienta může být nahrazen – např. souhlasem příbuzných v případě, že pacient není sám schopen svou vůli projevit.

5.4.2 Zákonná licence

Zde se jedná o případy, kdy je zásah do osobnosti fyzické osoby dovolen zákonem, tedy ponejvíce se bude jednat o případ tzv. zákonného donucení, který nachází své uplatnění zejména v trestním právu, Mezi takové případy patří:

I) Omezení práva na tělesnou integritu v rámci soudního a správního řízení.

Nejzávažnějším průlomem do práva na tělesnou integritu patří případy udělení absolutního trestu, tedy trestu smrti. Nutno však konstatovat, že na základě čl 6 odst. 3 Listiny základních práv a svobod se takový trest v právním řádu České republiky nevyskytuje a nelze jej uložit a vykonat.

Ani v ostatních členských státech Evropské unie se tento absolutní trest neukládá a nevykonává. Důvodů, proč tomu tak je, je více. Na jedné straně je nutné akceptovat humanistické tradice, na nichž celý právní řád Evropské unie spočívá. S ohledem na tyto mnohaleté tradice by udělení a výkon trestu smrti byly s těmito v naprostém rozporu.

Nelze pominout ani fakt, že výkon takového trestu nelze nijak odčinit. Pokud je trest již jednou vykonán, nelze odsouzenému již jakkoli pomoci v případě, kdy se ukáže, že takový trest byl uložen a vykonán neprávem. Tím se dostáváme k případům tzv. justičního omylu, který nelze nikdy a

v žádných podmínkách a za žádných okolností s jistotou vyloučit. Jak ukazují případy současné a minulé, k justičním omylům docházelo vždy, dochází k nim a i budoucnu k nim docházet bude.

Pokud není uložen trest absolutní, lze pak dopady takového justičního omylu zmírnit, či odstranit např. poskytnutím finančním kompenzace takto nespravedlivě odsouzenému, ale u trestu smrti to možné z podstaty věci není. Takové případy jsou velmi politováníhodné. Připravit o život nevinného člověka je nejstrašnější noční můrou každého soudce.

Z tohoto pohledu tedy není zavedení trestu smrti pravděpodobné. Samozřejmě lze diskutovat o tom, zda by přeci jen nemohla být učiněna výjimka z tohoto pravidla u zvláště závažných zločinů, které by byly beze vší pochybnosti prokázány. Tím narážím například na nedávno spáchaný velmi ohavný zločin z norské metropole a z ostrova Utoya.

Debata o tom, zda by v takovém případě, které se norský občan dopustil na svých spoluobčanech, převážně mladistvých, bylo možno udělit trest smrti, by byla jistě zajímavá. Jsem však přesvědčen o tom, že není ještě vhodná doba na takovou debatu, neboť ji nelze vést pod vlivem emocí, které po uplynutí tak krátké doby od spáchání tohoto zločinu, ve veřejnosti (i té odborné) přetrvávají.

V případech, jako byl ten norský, by bylo udělení trestu smrti snad i namístě, přičemž vyvstává otázka, zda by takový výkon trestu z odsouzeného neučinil ještě většího mučedníka, než z něj v očích jeho stoupenců učinila média.

Jistě se se mnou však mnozí shodnou v tom, že výkon trestu odnětí svobody v délce 21 let a ve věznici s vybavením, jaké nám bylo ve sdělovacích prostředcích prezentováno, není adekvátním trestem za spáchání takového zločinu.

Jak jsem však již uvedl výše, vždy zde bude přetrvávat riziko tzv. justičního omylu. Vzhledem k tomu sám nejsem stoupcem znovuzavedení trestu smrti. Bylo by tedy spíše namístě uvažovat o zpřísnění výkonu trestu, který připouští norské právo, s ohledem na konkrétní případ – nelze však již uvažovat o zavedení přísnějšího trestu za tento konkrétní případ, a to s ohledem na obecně platnou zásadu zákazu retroaktivity trestní normy.

Jak ukazují statistiky ze zemí, kde je možné absolutní trest udělit a vykonat, nepůsobí možnost udělení takového trestu odstrašujícím způsobem na ty, kteří hodlají páchat trestnou činnost, za kterou takový trest být uložen může.

Známé jsou případy zejména ze Spojených států amerických, kde ani přítomnost takové absolutní sankce neodradí pachatele od spáchání velmi zavrženíhodných činů.

Vezmeme-li pak v úvahu statistiky, není v zemích, kde je trest smrti možný, menší počet závažných zločinů v porovnání se zeměmi, kde udělení takového trestu a jeho výkon možný není. Od absolutního trestu lze ponejvíce očekávat to, že bude plnit preventivní funkci, tedy, že odradí potencionálního pachatele od spáchání trestného činu. Zkušenosti však říkají, že tomu tak není nikde na světě. Ze všech shora uvedených důvodů se domnívám, že znovuzavedení trestu smrti by nepřineslo kýžený efekt a že rizika s takovým znovuzavedením spojená velmi převažují nad klady, které do společnosti může znovuzavedení trestu smrti přinést.

Daleko důležitější je na společnosti působit preventivně, aby nikoho nenapadlo na spáchání takového zločinu ani pomyslet. Takový úkol je však obtížný. V současném demokratickém světě totiž není instituce, která by jedinci organizovaně vštěpovala základní lidské hodnoty a principy, které nelze nikdy porušit. Jistě, takovou funkci by měla plnit především rodina každého jedince. Je však možné, aby rodina dokázala jedince uchránit před

všemi nástrahami, které mu současná společnost sledováním a adorováním mnohdy pochybných hodnot a cílů připravuje? Patrně není.

Lze si nastolit otázku, zda za současné klima ve společnosti, vzrůstající agresivitu pachatelů a za nárůst činů, za které by bylo možno udělit absolutní sankci, nemůže značná část společnosti tím, jak jedince vybízí k podávání stále větších výkonů, jaké vzory považuje za úspěšné, jaké cíle sleduje, jaké hodnoty vyznává a tím, že pokud se jedinec v rámci těchto mnohdy pochybných vyznávaných hodnot nestane úspěšným, ocitne se na okraji společnosti?

Možná by byly veškeré debaty o znovuzavedení trestu smrti zbytečné, pokud by celá společnost byla vedena k návratu k tradičním hodnotám. Avšak dost již polemik o trestu smrti.

Dalším závažným průlomem do osobnostních práv je používání jiných prostředků, které si kladou za úkol studovat zejména lidskou psychiku.

V minulosti byla tato snaha vyjadřována zejména snahami o tzv. narkoanalýzy, kterými byla na základě podávání různých psychotropních látek ovlivňována lidská psychika zejména při výpovědi pachatelů. Této problematice zde nebudu věnovat více prostoru, neboť podobné praktiky jsou překonané a v dnešních demokratických právních státech nepřijatelné.

Zajímavějším se z tohoto pohledu jeví aplikace polygrafu, tedy tzv. detektoru lži.

O tomto prostředku, který má odhalit, zda vyslychaná osoba lže či zda mluví pravdu, bylo již napsáno mnoho. Bezpochyby se jedná o zásah do práva na ochranu osobnosti, neboť zde jsou zachyceny reakce lidského organismu na kladené otázky. Takový výslech může být často pro vyslychanou osobu (a připusťme, že se může jednat o nevinného) velmi traumatizujícím zážitkem.

Jedinec může být v takových případech vystaven neúměrnému strachu z vlastního selhání a to i tehdy, bude-li říkat pravdu. Stále zde v jeho nitru totiž může být obava, zda přístroj správně vyhodnotí odpověď, při které jedinec i přes její pravdivost, pociťoval obavu, strach a jednal ve stresu z prostředí a možných důsledků pro něj plynoucích při chybném vyhodnocení přístrojem.

Je rovněž vědecky dokázáno, že existují osoby, které mohou i tzv. detektor lži překonat, tedy obelstít a že tento přístroj neodhalí ve 100 % případů, zda zkoumaná osoba lže.

Známy jsou případy, kdy se (nikoli při výsleších) podařilo při testování detektoru lži určitým osobám „vyzrát“ nad tímto přístrojem. Z vědeckého hlediska se pak jedná o osoby, jež žijí ve svém světě polopravd a lží, které považují za pravdivé do té míry, že jsou o nich přesvědčeni tak hluboce, že nelze zjistit, že daná osoba nehovoří pravdu.

Tím jsme vyčerpali instituty zastaralé, překonané, či instituty, které se v českém právním prostředí nepoužívají. Dále uvádím již jen na ty, se kterými se v českém právním řádu můžeme setkat.

Jedná se především o prohlídku těla a jiné podobné úkony dle § 114 trestního řádu a o vyšetření duševního stavu dle § 116 – 118 trestního řádu.

§ 114

Prohlídka těla a jiné podobné úkony

(1) Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Není-li prohlídka těla prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví.

(2) Je-li k důkazu třeba provést zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný

zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví. Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, jíž se takový úkon týká, může provést i tato osoba nebo s jejím souhlasem orgán činný v trestním řízení. Na požádání orgánu činného v trestním řízení může tento odběr i bez souhlasu podezřelého nebo obviněného provést lékař nebo odborný zdravotnický pracovník.

(3) Je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba, o kterou jde, povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění.

(4) Nelze-li úkon podle odstavců 1 až 3 pro odpor podezřelého nebo obviněného provést a nejde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity, je orgán činný v trestním řízení oprávněn po předchozí marné výzvě tento odpor překonat; policejní orgán potřebuje k překonání odporu podezřelého předchozí souhlas státního zástupce. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu.

(5) O povinnosti podle předchozích odstavců je třeba onu osobu poučit s upozorněním na následky nevyhovění (§ 66), podezřelý nebo obviněný se poučí také o možnosti postupu podle odstavce 4.

Subjektem, na němž může být provedena prohlídka těla a jiné podobné úkony je osoba, proti níže je vedeno trestní řízení, dále svědek, poškozený, osoba podávající vysvětlení, popř. i jiná osoba. Vzhledem k tomu, že se jedná o zásah do osobnostního práva, musí být proveden řádně dle zákona a zaprotokolován. Současně v případě prohlídky přichází v úvahu příbrání znalce.

Odběr biologického materiálu může provést i osoba, které se týká prováděný úkon, pokud tento odběr není spojen se zásahem do tělesné integrity této osoby. Se souhlasem osoby pak může úkon provést orgán činný v trestním řízení - zde je ovšem dána povinnost orgánu činného v trestním řízení provést takový odběr jen se souhlasem osoby, která se má

tomuto úkonu podrobit, ovšem i zde jen za předpokladu, že se jedná o odběr bez zásahu do její tělesné integrity. Vyjádření osoby musí být zaznamenáno v protokolu.

Podle zákona o policii, pokud policista při plnění úkolů policie nemůže jiným způsobem získat osobní údaje, umožňující budoucí identifikaci osoby, pak je oprávněn u osob, které jsou obviněny ze spáchání trestného činu, nebo u osob nalezených, po nichž bylo vyhlášeno pátrání a které nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, kromě jiného odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení.

Existuje dále povinnost osoby strpět úkony potřebné ke zjištění, zda se zdržovala na místě činu – typicky se jedná o sejmutí daktyloskopických otisků prstů, sejmutí srovnávací pachové stopy, odebrání vzorků ke genetické expertize (tzv. bukální výtěr úst), odběr trichologického a biologického materiálu, pokud takové stopy byly nalezeny na místě činu, i v širším významu (místo nálezů mrtvého, místo nálezů věcného důkazu, místo spáchání trestného činu, apod.)

Zjišťováním totožnosti přitom chápeme každé objasňování směřující k identifikaci osoby, která se nacházela na místě činu, tedy určení osoby, které patří otisky prstů, které byly nalezeny na místě činu.

Podle ustanovení čl. 37 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a § 33 odst. 1 tr. ř. má obžalovaný právo odmítnout výpověď, je však povinen strpět úkony potřebné pro zjištění, zda je osobou, která se zdržovala na místě činu. Sejmutí pachové stopy, které za účelem srovnání s pachovou stopou zajištěnou na místě činu soudní praxe uznává za přípustný důkaz, je takovým důkazem. K provedení takového důkazu tedy lze přistoupit i přesto, že obžalovaný se mu odmítne podrobit.

(1) Je-li třeba vyšetřit duševní stav obviněného, přibere se k tomu vždy znalec z oboru psychiatrie.

(2) Nelze-li duševní stav vyšetřit jinak, může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit, aby obviněný byl pozorován ve zdravotnickém ústavu, nebo je-li ve vazbě, též ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

(3) Shledá-li znalec u obviněného příznaky nasvědčující jeho nepřičetnosti nebo zmenšené přičetnosti, vysloví se zároveň o tom, zda je jeho pobyt na svobodě nebezpečný.

§ 117

Pozorování duševního stavu nemá trvat déle než dva měsíce; do té doby je třeba podat posudek. Na odůvodněnou žádost znalců může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce tuto lhůtu prodloužit, nikoli však více než o jeden měsíc. Proti prodloužení lhůty je přípustná stížnost.

§ 118

Jestliže jsou závažné pochybnosti, zda není u svědka, jehož výpověď je pro rozhodnutí zvláště důležitá, podstatně snížena schopnost správně vnímat nebo vypovídat, je možno vyšetřit znalecky i duševní stav svědka. Pozorování duševního stavu svědka podle § 116 odst. 2 není však přípustné.

Je zjevné, že přikročit k nařízení pozorování ve zdravotnickém ústavu může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit jen v takovém případě, pokud byly vyčerpány všechny ostatní možnosti, které by umožnily vyšetření duševního stavu obviněné osoby jinak (pouze ve výjimečných případech bylo judikováno, že lze takto postupovat i

v případě, že v daném případě od samého počátku nebyly dány možnosti ke zkoumání duševního stavu obvyklým způsobem). Tento postup bude přípustný pouze v případě, pokud z vyjádření znalců z oboru psychiatrie bude nepochybně vyplývat, že nelze bez pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu učinit spolehlivě diagnostické závěry o jeho duševním stavu. Důležité je, že závěr o potřebě takového pozorování nemůže učinit sám soud pouze vlastní úvahou, protože se jedná o otázku, k jejímuž zodpovězení je třeba odborných znalostí.

Z hlediska zásady přiměřenosti aplikace práva je vždy nutné posoudit nezbytnost pozorování i s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán, a dále s přihlédnutím k osobě obviněného, neboť pozorování duševního stavu obviněného ve zdravotnickém zařízení představuje velmi závažný zásah do osobnostního práva jedince.

Teprve po obdržení sdělení znalců, že obviněný odmítá spolupracovat při vyšetření duševního stavu, je nutno obviněného znovu vyslechnout, dotázat se ho výslovně na důvody odmítání spolupráce a poučit dále obviněného o možnosti nařídit pozorování jeho duševního stavu. Jestliže obviněný na svém odmítavém stanovisku setrvá, znalcům je dále třeba předložit podklady potřebné k vypracování podání znaleckého posudku, a to včetně znaleckých posudků založených v trestních spisech o předcházejících odsouzeních, případně ve spisech vedených u soudu v občanskoprávních věcech, jsou-li k dispozici.

Pokud obviněný nadále odmítá spolupracovat při vyšetření svého duševního stavu standardním způsobem, je dále nezbytné opatřit vyjádření znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, psychologie, popř. sexuologie, zda znalci mohou na základě podkladů, jež mají k dispozici, vypracovat znalecký posudek. Jestliže z vyjádření znalců vyplývá, že bez pozorování obviněného ve zdravotnickém zařízení nemohou učinit spolehlivé diagnostické závěry o jeho duševním stavu, je na místě uplatnit postup podle ustanovení § 116 odst. 2 trestního řádu.

VI) Ochranné léčení.

Dle § 99 odst. 1) trestního zákona uloží soud ochranné léčení:

v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst. 1, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřítomnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.

Dle § 99 odst. 2) trestního zákona může soud uložit ochranné léčení pokud:

a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo

b) pachatel, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.

Nový trestní zákoník zakotvil princip přiměřenosti a proporcionality uloženého ochranného opatření. Ústavní soud vyložil princip proporcionality v nálezu Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994 a v nálezu Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004.

Dle názoru Ústavního soudu je princip proporcionality založen metodologicky na třech krocích.

Prvním je hodnocení jednoduchého práva hlediskem vhodnosti, jehož obsahem je posuzování zvoleného normativního prostředku z pohledu možného naplnění sledovaného účelu. Není-li daný normativní prostředek způsobilý sledovaného účelu dosáhnout, jde ze strany zákonodárce o projev svévole, jenž se považuje za rozporný s principem právního státu.

Druhým krokem uplatnění principu proporcionality je posouzení jednoduchého práva hlediskem potřebnosti, jež sleduje analýzu plurality

možných normativních prostředků ve vztahu k zamýšlenému účelu a jejich subsidiaritu z hlediska omezení ústavou chráněné hodnoty – základního práva nebo veřejného statku. Lze-li zákonodárcem sledovaného účelu dosáhnout alternativními normativními prostředky, je pak ústavně konformní ten, jenž danou ústavně chráněnou hodnotu omezuje v míře nejmenší.

Sleduje-li posuzované jednoduché právo na straně jedné ochranu určité z ústavně chráněných hodnot, na straně druhé však jinou omezuje, třetí hledisko principu proporcionality (proporcionalita v užším slova smyslu), jímž je poměrování, představuje metodologii zvažování těchto v kolizi stojících ústavních hodnot.

Dle trestního zákoníku tedy nelze uložit ochranné opatření, není-li přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům.

Přiměřenost ochranného opatření je tvořena znakem povahy a závažnosti spáchaného činu, nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, osobou pachatele a poměry pachatele.

Nebezpečnost pachatele musí být nutně jako odborná otázka předmětem znaleckého posouzení a znaky osoby pachatele a poměrů pachatele pak kladou nároky na sou, aby posoudil přiměřenost uloženého ochranného opatření, které představuje zásah do osobnostního práva pachatele.

Aby bylo možné korektně rozhodnout o ochranném opatření, je nutné, aby byly naplněny všechny podmínky přiměřenosti. Jinak by byla narušena samotná podstata přiměřenosti ochranného opatření a její účel. Újma, která nepochybně vznikne uloženým a posléze vykonávaným ochranným opatřením, nesmí být vyšší, než je nezbytně nutné k tomu, aby bylo dosaženo účelu ochranného opatření. Účelem ochranného opatření není (nereálné) vyléčení duševní poruchy, nýbrž korekce ztlumení následků těch

znaků duševní poruchy, které představují riziko nebezpečnosti pachatele. Primárně je tedy účelem ochranného opatření léčba pachatele, a tím i ochrana společnosti. Musí k tomu však z hlediska zákona a práva být dána proporcionalita mezi újmou zažívanou léčenou osobou při uložení, resp. vykonávání ochranného léčení a účelem ochranného opatření, tedy léčbou jako takovou.

Z hlediska zásahu do osobnostního práva pachatele je újma způsobená uložení a výkonem ochranného léčení poměrně vysoká. Dokonce lze tvrdit, že je větší, nežli újma, způsobená odsouzenému při ústavní formě ochranného léčení s trestem odnětí svobody. Důvodem je fakt, že pacienti (pachatelé) jsou v praxi nuceně podrobena léčebným úkonům, jsou jim podávány léky (psychofarmaka), a to i nitrožilně, režim v lékařském zařízení do značné míry závisí na tom, zda a jak pacienti kooperují se zdravotnickým personálem. Tyto skutečnosti v kombinaci s nejistotou o tom, jak dlouho bude trvat ochranné léčení, vytváří potenciálně výrazně vyšší psychickou újmu, než jakou zažívá pachatel v jasně vymezeném a mnohdy relativně „snositelně“ s ohledem na prostředí v některých typech věznic probíhajícím výkonu trestu odnětí svobody.

Z uvedeného lze dovodit, kdy bude újma způsobená pachateli výkonem ochranného léčení v nepoměru k jeho účelu. V případě ústavní formy ochranného léčení to bude tehdy, dopustil-li se pachatel pouze méně nebezpečných deliktů, např. majetkového charakteru. U ambulantní formy ochranného léčení je proporcionalita dána u mnohem většího spektra trestných činů (činů jinak trestných), vyloučeny budou patrně jenom bagatelní delikty, např. drobné krádeže.⁴⁷

VII) Zabezpečovací detence.

---

⁴⁷ Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám; Matiaško M., Bulletin advokacie 10/2009

Pro úplnost je třeba ocitovat i ustanovení § 100 trestního zákoníku jako moderní nástroj trestního práva, který je však také spojen se zásahem do osobnostního práva.

Dle § 100 odst. 1) trestního zákoníku uloží soud zabezpečovací detenci:

v případě uvedeném v § 47 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zvlášť závažného zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.

Dle § 100 odst. 2) trestního zákona může soud uložit zabezpečovací detenci vzhledem k osobě pachatele s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům i tehdy, jestliže

a) pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, nebo

b) pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal zvlášť závažný zločin, ač již byl pro zvlášť závažný zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení.

5.4.3 Výkon jiného subjektivního práva stanoveného zákonem

V těchto případech jde o výkon subjektivních práv např. ve formě svépomoci, krajní nouzi, nutné obraně aj.

I) Občanskoprávní výkon subjektivního práva dle občanského zákoníku.

§ 6 (Svépomoc)

Jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je takto ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit.

Podle českého právního řádu je primárním způsobem ochrany subjektivních práv jednotlivce ochrana soudní (§ 4 občanského zákoníku) anebo ochrana jinými orgány státu, zmocněnými k poskytování takové ochrany zákonem (viz. další kapitola níže).

Ve výjimečných případech však zákon připouští, aby bylo k ochraně proti bezprostředně hrozícímu zásahu do práva použito svépomoci. Tento způsob ochrany předpokládá, že na svých právech dotčená osoba použije k ochraně svých práv vlastních sil a prostředků, které má sama (popřípadě společně se svým zástupcem, zmocněncem nebo zákonným zástupcem) k dispozici a které jsou přiměřené (adekvátní) bezprostředně hrozícímu zásahu do jejích práv.

Zákon předpokládá splnění několika podmínek, nutných k tomu, aby byla svépomoc podle § 6 občanského zákoníku přípustná.

- a) aktuálně hrozí zásah do práva subjektu – tedy hrozící změna stavu
- b) hrozba zásahu je bezprostřední – svépomoc není přípustná v případě, že hrozba zásahu již pominula
- c) hrozící zásah je neoprávněný, a to z hlediska občanského (civilního) práva – zásah musí tedy znamenat porušení zákona a nesmí představovat jednání, které je speciálním ustanovením zákona dovoleno
- d) svépomocí zasáhne osoba, do jejíchž práv zásah hrozí popř. její výše uvedený zástupce (nikoli tedy třetí „nezúčastněná“ osoba)

e) při použití svépomoci je třeba, aby byla zachována tzv. zásada proporcionality – hrozící zásah musí být odvrácen pouze prostředky, přiměřenými jeho povaze a intenzitě. Pokud by nebyla proporcionalita dodržena, pak se svépomoc stává protiprávním jednáním, neboť již nevykazuje znaky stanovené zákonem.

II) Trestněprávní výkon subjektivního práva dle trestního zákoníku.

§ 28

Krajní nouze

(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.

§ 29

Nutná obrana

(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Trestní zákoník v ustanoveních § 28 až 32 stanoví případy, kdy je již ze zákona vyloučena protiprávnost činu přesto, že z hlediska formálního se jinak jedná o čin, sankcionovaný trestním zákonem. Jedná se o případy nutné obrany, krajní nouze a oprávněného použití zbraně uvádí též případy

svolení poškozeného a přípustného rizika ve výrobě a výzkumu. Z hlediska ochrany osobnosti jsou nejvýznamnějšími nutná obrana a krajní nouze. Vzhledem k tomu, že tato práce se primárně zabývá zásahy do osobnostních práv z hlediska občanskoprávního, uvádím předmětná ustanovení trestního zákona pouze pro úplnost.

V této práci je však ponejvíce pojednáváno o případech, kdy k neoprávněnému zásahu do osobnosti sféry fyzické osoby dojde, čímž se dostáváme k stěžejnímu tématu této práce, tedy k prostředkům, pomocí nichž se lze domoci toho, aby k neoprávněným zásahům do osobnostní sféry fyzické osoby nedocházelo, či aby četnost takových zásahů, pokud k nim již dojde, byla co nejmenší. Dále se zaměřím na zásahy neoprávněné.

5.5 Ochrana proti neoprávněnému zásahu

Proti neoprávněným zásahům do osobnostní sféry se lze chránit:

- a) svépomocí,
- b) ochranou poskytovanou orgánem státní správy⁴⁸,
- c) ochranou soudní.

Ad c) můžeme soudní ochranu dále rozdělit na:

- ca) ochranu poskytovanou soudem před zahájením řízení,
- cb) ochranu poskytovanou soudem prostřednictvím předběžných opatření,
- cc) ochranu poskytovanou prostřednictvím jiných žalob,
- cd) ochranu poskytovanou prostřednictvím žalob na náhradu škody.

Z hlediska toho, čeho se chce žalobce domoci, pak můžeme žaloby rozdělit na žaloby:

- a) negatorní,
- b) odstraňovací,

---

⁴⁸ § 5 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, původní nebo upravené texty pro ASPI

c) satisfakční.

Důležitou oblast ochrany subjektivních práv svépomocí jsme již podrobněji zmínili výše. Dále se již budeme zabývat pouze domáháním se práv pomocí žalob.

Zajímavým problémem byla po jistou dobu otázka, kdy je možno se pomocí žaloby vůbec práva na ochranu osobnosti domoci.

Po určitou dobu nebyly soudy jednotné v tom, zda se právo na ochranu osobnosti jako nemajetkové právo promlčuje, či nikoli.

Jedním z prvních významných soudních rozhodnutí v této oblasti bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 1542/2003. Je zajímavé, že v této době zejména severomoravské soudy, včetně Vrchního soudu v Olomouci, zastávaly názor, že právo na ochranu osobnosti (a s ním spojená náhrada nemajetkové újmy v penězích) je promlčitelné a soudy jihomoravské, včetně Nejvyššího soudu judikovaly přesně opačně, jak je patrné ze shora uvedeného rozhodnutí, ve kterém je uvedeno:

„Právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti se nepromlčuje“.

Tento názor Nejvyššího soudu je odůvodněn takto:

„Přiměřené zadostiučinění podle ustanovení § 13 o. z. může spočívat buď v morálním plnění (§ 13 odst. 1 cit. zákona) anebo v peněžitém plnění (§ 13 odst. 2 a 3 o. z.). Smyslem náhrady nemajetkové újmy v penězích je pak dát do vztahu míru újmy na hodnotách lidské osobnosti s konkrétním finančním vyjádřením náhrady takovéto nemajetkové újmy. I tak však jde vždy o právní instrument, jehož úkolem je zabezpečit respektování a ochranu osobnosti fyzické osoby. Nelze je proto jako právo ryze osobní povahy osobnosti fyzické osoby, na něž se vztahují ustanovení § 11 násl. o. z., vydělit z okruhu nepromlčitelných nemajetkových práv, byť se satisfakce příslušné nemajetkové újmy fyzické osoby vyjadřuje prostřednictvím finančních prostředků.“

Lze mít proto zato, že úvahy zmiňující údajnou podobnost zmiňovaného nároku s reparační funkcí majetkových nároků se závěrem, že nárok na přiznání satisfakce v podobě náhrady nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o. z. se promlčuje v obecné tříleté promlčecí lhůtě, nemá v tomto případě zákonný podklad. Ostatně odlišnost tohoto institutu se naznačuje např. i v rámci kontrastu k úpravě, na níž odkazuje ustanovení § 16 o. z.“

Obdobně byl posuzován i případ uvedený v rozhodnutí Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 154/2007, ve kterém soud zdůvodňuje své závěry takto:

„Pokud se týče v dovolání zmíněné otázky eventuálního promlčení uplatněného typu nároku, pak je třeba připomenout, že byla jednoznačně řešena v (samotnou dovolatelkou zmiňovaném) rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. září 2003, č.j. 30 Cdo 1542/2003-82, se závěrem, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o.z. se nepromlčuje. Nadto dovolání tento problém v zásadě zmiňuje pouze v obecné rovině, přičemž v této souvislosti vůči rozhodnutí odvolacího soudu nečiní případné výtky. Dovolací soud proto neshledává eventuelní předpoklady pro to, aby se od naznačeného řešení odchýlil.“

Dlužno dodat, že naprostá většina právních teoretiků např. prof. Švestka či prof. Knap s takovým závěrem Nejvyššího soudu nesouhlasili, a proto došlo k rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu, který ve svém rozhodnutí č.j. 31 Cdo 3161/2008 uzavřel, že:

„Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. je právem majetkové povahy, které se promlčuje v obecné promlčecí době.“

Svůj postoj velký senát zdůvodnil takto:

„Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. je jedním z dílčích a relativně samostatných prostředků ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzické osoby. Vzniká tehdy, kdy morální satisfakce jako ryze osobní právo k vyvážení a zmírnění nepříznivých následků protiprávního zásahu do osobnostních práv nedostačuje, a byť jde o satisfakci v oblasti nemateriálních osobnostních práv (obdobně jako u bolestného a ztížení společného uplatnění či u stanovení hodnoty autorského díla nebo předmětu průmyslového vlastnictví), jeho vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní

právo majetkové povahy (viz R 4/2008). Proto právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. promlčení podléhá.

Problematikou právní úpravy možnosti náhrady imateriální újmy se zabýval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04 (vyhlášen pod č. 265/2005 Sb.), kde dovodil, že legislativní pojetí škody jako materiální újmy nevylučuje, aby se jednotlivec domáhal náhrady za nemateriální újmu spočívající v zásahu do osobnostních práv cestou ochrany osobnosti podle § 11 a § 13 obč. zák. Jedná se o jiný nárok, než je náhrada škody, jejíž způsob a rozsah náhrady odškodnění pozůstalých za ztrátu blízké osoby upravil § 444 odst. 3 obč. zák. v důsledku jeho novely provedené zák. č. 47/2004 Sb. s účinností od 1.5.2004.

Ani odlišnost takového nároku - ostatně předmětu tohoto řízení, od náhrady škody, s níž zákon nepochybně její nevymahatelnost pro případ námitky promlčení spojuje, však předmětný nárok nečiní nemajetkovým, a tudíž jej nemůže zakládat nepromlčitelným. Institut náhrady nemajetkové újmy jako subjektivního práva specifického obsahu je s promlčitelností spojován i v § 1 odst. 3 a § 33 zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.

Je-li obsahem nároku na náhradu nemajetkové újmy požadavek na zaplacení peněžní částky, pak princip právní jistoty vylučuje, aby uplynutím času nebyly přiznány žádné právní účinky. Přípustnost námitky promlčení proti takovému nároku umožňuje přihlídnout k omezeným možnostem prosaditelnosti práva a obrany proti němu. Podle názoru Nejvyššího soudu je to obsah nároku, a nikoli předmět jeho ochrany, co činí pro povahu nároku určující, zda se uplatní obecný právní institut (promlčení) oslabující jeho vymahatelnost v závislosti na okamžiku jeho uplatnění u soudu (a ovšem na dispozičním chování i žalovaného).“

Tímto rozhodnutím tedy byla (snad) navždy vyřešena otázka, zda se právo na ochranu osobnosti a s ním spojená náhrada nemajetkové újmy v penězích promlčuje či nikoli.

Nejvyšší soud, dle mého názoru, dospěl tentokrát ke správnému rozhodnutí, když konstatoval, že nárok na zaplacení nemajetkové újmy v penězích se promlčuje v obecné promlčecí době.

Lze si jen stěží představit, že by tomu tak nebylo a tyto nároky by mohly být uplatňovány bez omezení. Takový stav by byl nežádoucí, jak správně konstatoval Nejvyšší soud a naprosto by odporoval principu právní jistoty.

Těžko si lze představit situaci, kdy by se poškozený svého práva domáhal například po několika desetiletích a ten, kdo neoprávněný zásah do sféry osobnostních práv způsobil, by celá tato desetiletí žil v nejistotě.

Lze si rovněž představit, že v takovém případě by právo mohlo posloužit jako velice příhodný nástroj pro různé druhy šikany.

Velice reálně se totiž jeví situace, ve které by poškozený záměrně mohl čekat roky až do doby, kdy by se ten, kdo neoprávněný zásah do osobnostní sféry zavinil, dočkal důchodového věku a přiznanou částku náhrady nemajetkové újmy v penězích by v takovém případě ze svého důchodu hradit nemohl, což není jediný případ, lze si jistě představit i mnoho dalších způsobů, jak by taková právní nejistota mohla být zneužita.

6. VYBRANÉ JUDIKÁTY TÝKAJÍCÍ SE OCHRANY OSOBNOSTI V PŘÍPADĚ POŠKOZENÍ ZDRAVÍ

6.1 Judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 1096/2009

Tématu ochrany osobnosti se z novějších judikátů, vyjma těch, které jsou uvedeny jinde v textu této práce, věnuje např. judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 1096/2009.

Judikát obsahuje následující právní věty:

„1. První nezbytnou podmínkou pro eventuální přiznání peněžitého zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 2 o.z. je, že se přiznání žádné formy morálního zadostiučinění nejeví s ohledem na okolnosti případu postačujícím. Další podmínkou pak je zjištění, že neoprávněným zásahem došlo v příčinné souvislosti ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve značné míře toto hledisko nedopadá jen a výlučně na případy snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve značné míře, ale vztahuje se rovnocenně např. i na kauzy, kdy je výrazně zasažena jiná součást ochrany osobnosti fyzické osoby, např. právo na soukromí, jehož součástí je i rodinný život). Jde o takovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby, kterou tato osoba pociťuje vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku jako závažnou.

2. Relutární zadostiučinění plní především satisfakční funkci, i když úlohu preventivního významu zákonu odpovídajícího a spravedlivého zadostiučinění nelze vylučovat. Vlastní zásah je nutno hodnotit vždy objektivně s přihlédnutím ke konkrétní situaci, za které k neoprávněnému zásahu došlo (tzv. konkrétní uplatnění objektivního kritéria), jakož i k osobě postižené fyzické osoby (tzv. diferencované uplatnění objektivního kritéria). Uplatnění konkrétního a diferencovaného objektivního hodnocení znamená, že o postižení fyzické osoby na její osobnosti ve značné míře půjde pouze tam, kde za konkrétní situace, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku pociťovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby.“

Z poslední části první právní věty tohoto judikátu je patrné, jak problematická je celá záležitost ohledně náhrady nemajetkové újmy v penězích.

Co je oním nepříznivým následkem, který fyzická osoba vnímá jako závažný? Soud by měl právo vykládat především v mezích zákona. Zde se mez zákona jeví jako velmi překonána, pokud na sebe soud bere oprávnění posoudit bez zmocnění zákonodárcem onu hranici.

Zákonodárce totiž jednoznačně stanovil v § 13 odst. 2 OZ, v kterých případech poškozenému náleží náhrada nemajetkové újmy v penězích, když konstatoval, že pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Z dikce zákona je nade vši pochybnost patrné, že zákonodárce rozhodně nepamatoval na případ, který je popsán níže a už vůbec nepočítal s velmi extenzivním výkladem soudu.

Upřímně mě naprosto nenapadá, jak by poškozením zdraví mohla být snížena vážnost či důstojnost fyzické osoby. Výčet je na první pohled taxativní, takže se zdá, že neexistují jiné případy, kdy by soud mohl náhradu nemajetkové újmy v penězích přiznat, zákonodárce jednoduše pamatuje pouze na snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti.

Je snad v naší společnosti snížena značnou měrou důstojnost či vážnost fyzické osoby jen proto, že její zdraví, ať již fyzické či psychické, bylo poškozeno? Rozhodně nikoli. Vždyť v civilizované společnosti je osoba, která je jakkoli postižena či jinak zdravotně hendikepována, rozhodně považována za plnohodnotnou z hlediska sociálního a toto hledisko považují pro případné hodnocení poškození vážnosti i důstojnosti za stěžejní. Naopak lze říci, že postižené osoby požívají ve společnosti (a zcela oprávněně) spíše zvláštních ohledů nebo dokonce jistého druhu úcty, a to právě s ohledem na jejich hendikep, který společnost určitým způsobem vyvažuje právě tímto zvláštním (v pozitivním slova smyslu) vztahem k takovým osobám.

Ve výčtu judikátů, které na tomto místě uvádím, se snažím o to, aby tyto judikáty byly obecně příznačné pro všechny projednávané případy týkající se náhrady nemajetkové újmy v penězích. Právní věty se totiž v jednotlivých judikátech velmi často opakují a tedy tyto případy pak nejsou ničím typické.

6.2 Judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 1578/2009

Z důvodu shora uvedeného jsem si jako další vybral judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 1578/2009.

Právní věta z tohoto judikátu zní:

„Přiznání zadostiučinění v penězích soudem předpokládá naplnění řady zákonných předpokladů, které současně musí být soudem skutečně seznány a pro daný případ individualizovány. Určujícím je mimo jiné především zjištění, že v konkrétním případě jde o nemajetkovou újmu vzniklou v osobnostní sféře fyzické osoby, kterou tato fyzická osoba zejména vzhledem k povaze, intenzitě, trvání a rozsahu působení nepřiznivého následku pociťuje a prožívá jako závažnou. Zjistí-li soud, že zde jsou předpoklady pro přisouzení náhrady nemajetkové újmy v penězích, zbývá v konkrétním případě zodpovědět otázku její výše. Ač se určení úrovně tohoto zadostiučinění stává předmětem volného uvážení soudu, musí soud v každém jednotlivém případě vycházet z úplného skutkového stavu a v tomto rámci se opírat o zcela konkrétní a přezkoumatelná hlediska. Jen tak lze vytvořit záruky, že určení výše přiznaného peněžitého zadostiučinění dojde k zákonem požadovanému přiměřenému zmírnění nastalé závažné nemajetkové újmy.“

Judikát je příznačný a zajímavý tím, že na rozdíl od předchozího nestanovuje podmínky, za kterých má být náhrada nemajetkové újmy v penězích přiznána, nýbrž stanovuje, v jaké výši.

Při výkonu své praxe jsem zjistil, že zejména soudy nižších instancí mají často problém řádně odůvodnit výši přiznané náhrady nemajetkové újmy v penězích.

Tento nedostatek je pak soudy vyšších instancí právem vytykán i zkušeným soudcům soudů nižších instancí, zabývajících se danou problematikou dlouhodobě.

Dovedu si velmi dobře představit, co je oním problémem při zdůvodňování výše přiznané náhrady nemajetkové újmy v penězích.

Soudce v takovém případě absolutně postrádá návod, kterým by se měl řídit při rozhodování o výši přiznané náhrady nemajetkové újmy v penězích.

Jak jsem již uvedl výše, zákonodárce nezamýšlel přiznávat v případě poškození zdraví vedle náhrad přiznaných v § 444 OZ a v tzv. Náhradové vyhlášce. Proto ani zákonodárce logicky neposkytl soudcům návod, podle kterého má soudce v takovém případě postupovat.

Soudce se většinou do jisté míry drží shora uvedených vodítek v podobě příslušných právních předpisů a přiznané částky ve značné míře odpovídají těm, které jsou uvedeny ve dvou shora zmíněných předpisech.

Téměř nepřekonatelný problém v odůvodnění však nastane tehdy, pokud přiznaná částka nemajetkové újmy v penězích výrazně překročí částky uvedené ve shora zmíněných předpisech.

6.3 Judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 4318/2007

Třetím „typizovaným“ judikátem je (již výše zmíněný) judikát Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 4318/2007, jehož právní věta zní:

„Legislativní pojetí škody jako materiální újmy nevylučuje, aby se jednotlivec domáhal náhrady za nemateriální újmu, spočívající v zásahu do osobnostních práv cestou ochrany osobnosti podle § 11 a § 13 občanského zákoníku. Jedná se o jiný nárok, než je náhrada škody, jejíž způsob a rozsah náhrady odškodnění pozůstalých za ztrátu blízké osoby upravil § 444 odst. 3 obč. zák. v důsledku jeho novely provedené zák. č. 47/2004 Sb. s účinností od 1. 5. 2004. Ani odlišnost takového nároku od náhrady škody, s níž zákon nepochybně její nevymahatelnost pro případ námitky promlčení spojuje, však předmětný nárok nečiní nemajetkovým a tudíž jej nemůže zakládat nepromlčitelným. Je-li obsahem nároku na náhradu nemajetkové újmy požadavek na zaplacení peněžní částky, pak princip právní jistoty vylučuje, aby plynutí času nebyly přiznány žádné právní účinky. Přípustnost námitky promlčení proti takovému nároku umožňuje přihlídnout k omezeným možnostem

prosaditelnosti práva a obrany proti němu. Je to obsah nároku, a nikoliv předmět jeho ochrany, co činí pro povahu nároku určující, zda se uplatní obecný právní institut (promlčení) oslabující jeho vymahatelnost v závislosti na okamžiku jeho uplatnění u soudu a na dispozitivním chování žalovaného.“

V čem je z mého pohledu daný judikát tak typický? Především díky tomu, že se v něm naprosto jasně uvádí, že v případě ochrany osobnosti podle § 11 a § 13 občanského zákoníku se jedná o jiný nárok, než je náhrada škody, jejíž způsob a rozsah náhrady odškodnění pozůstalých za ztrátu blízké osoby upravil § 444 odst. 3 OZ v důsledku jeho novely provedené zák. č. 47/2004 Sb.

O pochybné konstrukci takového výkladu tato práce pojednává na jiných místech.

Ale dost již bylo teorie, ač velice zajímavé a uvedené ve formě praktických judikátů. Nyní se podrobněji zaměříme na jeden konkrétní případ z mé advokátní praxe. Případ, který se skutečně udál a ve kterém jsem zastupoval stranu žalovanou. Případ, ve kterém, dle mého názoru, by právě žaloba na ochranu osobnosti být použita neměla ze shora uvedených důvodů, ale bohužel, vzhledem k současné praxi soudů v České republice, včetně Nejvyššího soudu České republiky a Ústavního soudu, takové použití žaloby na ochranu osobnosti s cílem vymoci náhradu nemajetkové újmy ve penězích, možné je.

7. ŽALOBA NA OCHRANU OSOBNOSTI V PRAXI

7.1 Řízení před soudem prvního stupně

Dne 13.03.2009 podali u Městského soudu v Praze žalobci 1) F.P. a 2) S.P žalobu (došlou soudu dne 18.03.2009) proti žalované společnosti UO, na základě níž se domáhali náhrady nemajetkové újmy ve výši 500.000 Kč pro žalobce 1) a 300.000 Kč pro žalobce 2). Svůj nárok na shora uvedená plnění vyvozovali oba žalobci z toho, že jsou manželé a že žalobce 1) byl jakožto zaměstnanec zaměstnán u žalované jakožto zaměstnavatele v pracovním poměru, a to na základě pracovní smlouvy ze dne 02.02.2004. Žalobce 1) pracoval na pozici dělníka ve skladu ocelových plechů žalované, který se nachází v K.

7.2 Skutkový stav

Nejprve je třeba zachytit poněkud obsírnější popis skutkového stavu případu, který je relevantní pro posouzení následných procesních kroků soudu, argumentace žaloby i žalované a tedy pro celé posouzení případu z hlediska (ne)přiznání finanční částky žalobcům na základě jejich vzneseného nároku na ochranu osobnosti. V dalším textu pak jsou obsaženy i některé argumentace žaloby i žalované, které byly použity v předmětném sporu a ze kterých pak soud vycházel při posuzování žalovaného nároku.

Dne 12.04.2007 utrpěl žalobce 1) při výkonu zaměstnání pracovní úraz, který popisoval takto: Žalobce 1) vykonával práci vazače při vyhledávání plechů v hale č. 2 ve skladu ocelových plechů žalované. V těchto prostorách současně vykonával práci jiný zaměstnanec žalované M.C., který obsluhoval mostový dvounosníkový jeřáb typu GIGA, a to prostřednictvím dálkově ovládacího zařízení. Tímto jeřábem přemísťoval z jedné části haly do části jiné plech o rozměru 1500x12000x20 mm a hmotnosti 4800 kg. Následně jeřáb zastavil, aby se přesvědčil, zda má dostatek místa k uložení plechu, avšak v této situaci došlo k samovolnému pojezdu uvedeného jeřábu s následným přimáčknutím žalobce 1) k plechům na vedlejší hromadě, čímž žalobce 1) utrpěl následující poranění: tržně zhmožděnou ránu víčka levého oka, zlomeninu komplexu horní čelisti a lícni kosti vlevo s posunutím úlomků, zlomeninu

spodní levé očníce, zlomeninu 3. krční obratle bez posunu úlomků, zhmoždění plic, zlomeninu lopaty kosti kyčelní vpravo s posunutím úlomků, zlomeninu obou ramének kosti stydké vpravo, roztržení skloubení kosti křížové a kyčelní vpravo, okrajovou zlomeninu jamek kyčelních oboustranně, úrazové roztržení společných stehenních tepen obou dolních končetin, zlomeninu střední části obou stehenních kostí s posunutím úlomků vpravo, roztržení přitahovačů pravého stehna, úrazové poškození stehenního nervu a hluboké větve lýtkového nervu pravé dolní končetiny a neúplnou zlomeni česky pravého kolene, kdy tato mnohočetná orgánová poranění byla provázena úrazovým šokem.

Předmětné podrobné uvedení zranění žalobce 1) je záměrné – o rozsah zranění žalobce 1) a jeho následky se pak opírá argumentace žaloby v celém dalším průběhu sporu.

V předmětné věci týkající se úrazu žalobce 1) probíhalo trestní řízení, kdy se jednalo pouze o fázi šetření, zda nedošlo k spáchání trestného činu a věc nakonec byla policejním orgánem usnesením odložena, neboť se nejednalo o podezření z trestného činu. Z popisu celé události orgánem PČR však vyplývalo, že jeřábník M.C. s ovladačem, který ovládá jeřáb nijak nemanipuloval a že se tento samovolně rozjel ve směru, kde stál žalobce, a když se pokusil jeřáb zastavit, tento nereagoval, kdy mu z doslechu bylo známo, že ovladač s přijímačem jeřábu občas nekomunikovaly. Z výsledku vedoucího skladu rovněž vyplynulo, že se jeřáb občas samovolně rozjížděl. Z výsledku směnového mistra vyplynulo, že při zkoušce jeřábu došlo k samovolnému rozjetí.

Z protokolu Oblastního inspektorátu práce pak bylo zjištěno, že žalovaná neprováděla a neorganizovala pracovní postupy, tak aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti a aby zaměstnanci nebyli ohrožováni jeřábovou dopravou na pracovištích, nebyla užívána směrnice Provoz zdvihadicích zařízení ani technologické nebo pracovní postupy pro práci na zdvihadicím na pracovišti neobsahovaly navržené činnosti, tak aby činnosti při bezvazačové manipulaci s rozměrnými břemeny velké hmotnosti byly prováděny bezpečně s ohledem na všechna předvídatelná rizika, včetně navržené jednoznačného způsobu jejich přepravy a zajištění bezpečnosti spolupracujících osob, určení tras přepravy a přednosti dopravovaných břemen nebo zajištění pracovníka, stanovení osoby navádějícího jeřábníka na místě uložení břemene, tedy zaměstnavatel nepřijal opatření k prevenci rizik možného ohrožení zaměstnanců dle příslušného předpisu k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, čímž nebyly ze strany zaměstnavatele dodrženy povinnosti vyplývající z § 102 odst. 1, 3 a 4

Zákoníku práce a z § 5 odst. 1 písm. d) Zákona č. 309/2006 Sb. (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci).

I zde je důležité uvést, jaké šetření ve věci probíhalo, neboť dalším argumentem žaloby je fakt, že žalovaná společnost zavinila celou událost a zranění žalobce 1) s tím, že nedostatečně zajistila bezpečnost pracoviště a provoz na něm. Proto dle argumentace žaloby je zde dáno zavinění na straně žalované společnosti a tím splněna jedna z podmínek pro přiznání nároku žalobě.

Léčba žalobce 1) probíhala takto :

Žalobce 1) byl okamžitě po úrazu vrtulníkem převezen do Fakultní nemocnice v O. (po určité době bylo žalobcům řečeno, že kdyby nedošlo k tak rychlému převozu do specializované fakultní nemocnice, mohlo dojít s velkou pravděpodobností k úmrtí žalobce 1), s tím, že bližší nemocnice, např. v N, by nebyly dostatečně vybaveny na zákroky, které žalobce 1) podstoupil – o eventualitě úmrtí žalobce 1) a názoru prvoinstančního soudu na tuto eventualitu bude pojednáno níže s velmi překvapivým závěrem soudu). Okamžitě po převozu následovala první operace dolních končetin (zlomeniny kostí stehenních a roztržštěná pánev). Žalobkyně 2) již v této době byla vyrozuměna o úrazu manžela a dostavila se do fakultní nemocnice, kdy lékaři bojovali o život jejího manžela, což bylo pro ní dle jejího sdělení nesmírně stresující. Po této první operaci se stav žalobce 1) nejevil vůbec uspokojivým a bylo zjištěno, že žalobce 1) má zpřetrhané tepny a že dolní končetiny nejsou vůbec prokrvovány. Bezprostředně započala další operace, která trvala zhruba 8 hodin a díky které se částečně podařilo zajistit prokrvení končetin žalobce 1).

Následně byl žalobce 1) ponechán 5 dnů v umělém spánku a po jeho probuzení následovala další, v pořadí již třetí operace, a to operace oka, jelikož úlomky rozlámaných kosti zasahovaly do levého oka a nakonec musela být pod levé oko žalobce 1) voperována titanová destička, která mu tam již trvale zůstane.

Zhruba po 10 dnech musel být u žalobce 1) proveden další zákrok spočívající v „zadrátování“ čelisti, aby vůbec mohl žalobce začít přijímat potravu. Po 6 týdnech pak byly dráty z čelisti opět odstraněny a samozřejmě po značně dlouhou dobu musel žalobce 1) přijímat tekutou stravu hadičkami.

Léčba žalobce 1) ve Fakultní nemocnici v O probíhala zhruba 1 měsíc a přímo z této nemocnice byl žalobce 1) převezen do nemocnice ve V, kde strávil přibližně další 2 měsíce.

Zde žalobce 1) začali „učit“ znovu sedět a chodit, do té doby mohl pouze jenom ležet, což pro něho bylo, jak se vyjádřila žaloba, zcela frustrující už jenom pokud jde o vykonání běžné potřeby.

Přímo z nemocnice byl žalobce 1) převezen do rehabilitačního ústavu do Č u F, kde měla započít jeho zhruba tříměsíční rehabilitace. Asi po jednom měsíci bylo žalobci řečeno, že jeho zdravotní pojišťovna neplní řádně své závazky a jeho pobyt zde byl ukončen s tím, že byl převezen do jiného rehabilitačního centra do H nedaleko O, ve kterém jeho pobyt trval asi 6 týdnů. Zde bylo zjištěn zcela špatný srůst kostí pravé dolní končetiny, takže byl žalobce 1) převezen z tohoto rehabilitačního centra v H zpět do Fakultní nemocnice v O, kde proběhla další operace pravé dolní končetiny, při které mu byly vyjmuty z této končetiny šrouby, které tam byly voperovány původně.

Až po této operaci a několika dnech v nemocnici byl žalobce 1) v průběhu léta 2007 převezen poprvé do místa bydliště, kde je prakticky doposud. Léčba však není ukončena, v říjnu 2008 žalobce 1) v souvislosti s úrazem podstoupil další operaci, kdy mu byla z kyčlí odebrána kostní dřeň, která pak byla vložena právě do místa zlomeniny pravé dolní končetiny, aby se tato končetina tzv. „oživila“ a žalobce 1) strávil v nemocnici další týden. Uvedené „oživení“ končetiny však zřejmě nepřináší očekávaný výsledek a žalobce 1) s velkou pravděpodobností bude muset podstoupit další operace dolní končetiny a zřejmě mu budou opět voperovány do končetiny šrouby.

Léčba žalobce 1) tedy nebyla rozhodně ještě ukončena, bude dále pokračovat, nicméně nelze předpokládat, co bude další léčba obnášet a jak dlouho bude trvat.

Trvalé následky jsou na žalobci 1) viditelné pouhým pohledem. Stále se velice špatně pohybuje, bez berlí je pohyb absolutně nemožný, pravá dolní končetina je prokrvována pouze na 60% a díky operaci ji má žalobce 1) kratší a musí nosit na pravé obuvi speciální podpatky, rovněž nelze přehlédnout to, že žalobce 1) podstoupil operaci levého oka, když nad ním i pod ním jsou viditelné stopy právě po operaci.

Pracovní neschopnost žalobce 1) trvala celý kalendářní rok. Následně došlo v důsledku zranění k ukončení pracovního poměru žalobce 1) u žalované, a to dne 12.4. 2008 písemnou dohodou dle § 52 písm. d) Zákoníku práce z důvodu pracovního úrazu. Žalobce byl po jednorozhodnutí pracovní neschopnosti uznán plně invalidním, o čemž svědčí dopis ČSSZ, OSSZ N. J. ze dne 5.9. 2008, a to právě v souvislosti s úrazem ze dne 12.4. 2007. V současné době

je žalobci 1) hrazena náhrada za ztrátu na výdělku po dobu skončení pracovní neschopnosti.

7.3 Žaloba

Ačkoliv nebyla obviněna z trestného činu žádná osoba, o což žalobce 1) ani neusiloval, je dle názoru žaloby jednoznačně dána odpovědnost žalované jakožto zaměstnavatele za pracovní úraz žalobce 1) jakožto bývalého zaměstnance zaměstnavatele, a to z důvodů, uvedených výše.

Předmětem žaloby však nejsou nároky žalobce 1) vyplývající ze zákoníku práce. Žaloba je postavena na tom, že následkem shora uvedených porušení právních povinností žalované, u níž lze hovořit o odpovědnosti objektivní, mělo dojít ke vzniku velice závažných poranění žalobce 1), čímž mělo dojít k porušení jeho práva na ochranu osobnosti (právo na život a zdraví) ve smyslu § 11 OZ a tímto také mělo dojít k zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobkyně 2), konkrétně do zásahu do práva na soukromí jakožto jednoho z dílčích osobnostních práv fyzické osoby.

Právo žalobkyně 2) na soukromí, které současně zahrnuje právo na rodinný život, obsahuje právo fyzických osob vytvořit a udržovat vztahy s jinými lidskými bytostmi, zejména pak v citové oblasti, aby tak fyzická osoba mohla rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost.

Rodinný život je nepochybně součástí soukromého života fyzické osoby, zahrnuje nejen sociální, kulturní a morální vztah mezi nejbližšími rodinnými příslušníky vytvářené v době jejich společného soužití.

Protiprávní narušení těchto rodinných vztahů ze strany jiného představuje neoprávněný zásah do práva na soukromý a rodinný život fyzické osoby. Uvedené právo na ochranu osobnosti má svou oporu i v ústavních předpisech, a to v čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, v čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod.

Předmětem žaloby jsou pak nároky vyplývající z uvedeného tvrzeného porušení práva na ochranu osobnosti, a to jak u žalobce 1) tak u žalobkyně 2).

Jak již Ústavní soud v rozhodnutí 30 Cdo 154/2007 konstatoval, předmětem ochrany podle §

11 OZ jsou osobní práva občana, která ovlivňují rozvoj jeho osobnosti a jsou s ní úzce spjata. Z této úpravy je zřejmé, že ochrana je poskytována i právu občana na zdraví, lidskou důstojnost a soukromí. Uvedl, že i když „soukromý život“ je širokým pojmem, s přihlédnutím ke zmíněné zásadě ochrany všestranného rozvoje občana z něj nepochybně vyplývá, že musí do určité míry zahrnovat i právo na seberealizaci, na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidmi, zejména příbuznými. Součástí soukromého života je i rodinný život. Současně i Ústavní soud poukázal na to, že rodinný život kromě jiného zahrnuje vztahy mezi nejbližšími rodinnými příslušníky (dětmi, rodiči, prarodiči), bez ohledu na skutečnost, zda spolu trvale žijí či nikoliv. Protiprávní narušení těchto rodinných vztahů představuje neoprávněný zásah do práva na soukromý a rodinný život fyzické osoby.

Pro posouzení nároku žalobců je relevantní i rodinná situace, neboť zásahem do osobnostních práv žalobců je dotčena i jejich rodinná situace a vztahy v rodině. Žaloba obsahovala obšírný popis rodinného soužití žalobců s jejich blízkými, způsob trávení volného času žalobce 1) a jeho rodinných příslušníků, jeho sportovní aktivity a výkon činností spojených s chodem domácnosti. .

Dále žaloba velmi zdůraznila fakt, že úrazem žalobce 1) se život žalobce 1) a žalobkyně 2) radikálně změnil.

Žalobce 1) nemůže provozovat žádné aktivity, které vykonával dříve sám ani se svými blízkými.

Žalobkyně 2) byla zasažena úrazem žalobce 1) a nastalou situací taktéž, její život se radikálně změnil, musí se o žalobce 1) zcela starat a žalobce 1) je na ní a pomoci rodinných příslušníků v podstatě závislý. Tím se podstatně zhoršila kvalita jejího života i partnerského soužití.

Ač to vyzní velice tvrdě, žalobkyně 2) se stala od úrazu a propuštění žalobce 1) do domácího léčení de facto pečovatelkou o domácnost a žalobce 1), když musí stíhat nejenom své zaměstnání, ale i intenzivní péči o žalobce 1) a vlastně dělat vše, co je třeba a co je vůbec sama schopna vykonat.

Dle pak žalobci museli provést řadu korekcí budoucích společných životních plánů, provést technické úpravy bytu a přizpůsobit jej stavu žalobce

Žalobce 1) musel opustit své koníčky, aktivity s rodinnými příslušníky a další činnosti, které

běžně vykonával. Pro všechny, a to nejen pro žalobce 1) a žalobkyni 2), ale i pro další členy rodiny, to znamená nenahraditelnou ztrátu a zejména pro žalobce 1) hluboké trauma, se kterým se nebude lehce vyrovnávat. Byť nedošlo k tomu nejhoršímu (tj. ke ztrátě na životě), přesto je újma na kvalitě života rodiny žalobců značná.

Za této situace je dle názoru žaloby na místě přiznat žalobcům, jejichž právo na ochranu osobnosti bylo porušeno zásahem, jehož následky lze stěžít odstranit, nárok na přiměřené zadostiučinění podle § 13 OZ. Dle výše uvedeného skutkového vylíčení byla žaloba přesvědčena, že s ohledem na okolnosti tohoto případu není žádná forma morálního zadostiučinění dle § 13 odst. 1 OZ. postačující, aby byla vyvážená a zmírněna nastalá nemajetková újma na osobnostech žalobců. Intenzita nepříznivého následku byla pro oba žalobce dosti vysoká.

Z těchto důvodů lze mít dle žaloby zato, že je naplněna skutková podstata pro vznik nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle § 13 odst. 2 OZ. a jako přiměřené zadostiučinění za zmírnění nemajetkové újmy lze považovat částku 500.000,-Kč pro žalobce 1) a částku 300.000,-Kč pro žalobkyni 2). Dle názoru obou žalobců jde o újmu obdobné intenzity, téměř stejného druhu a kvality, kdy se jedná o vztah manželský, resp. o vztah k nejbližším příbuzným (dětmi a vnukům), avšak je třeba samozřejmě zohlednit následky poranění žalobce 1), které ho omezily ze všech nejvíce.

Vývoj judikatury (v jiných evropských zemích) dle názoru žaloby ukazuje, že občanskoprávní ochrana osobnosti může být účinná jen tehdy, pokud výše plnění uložená rušiteli bude zajišťovat nejen přiměřené zadostiučinění odpovídající vzniklé závažnosti vzniklé újmy. nýbrž zároveň bude svým odstrašujícím účinkem působit preventivně jak pro rušitele, tak na všechny ostatní. Soudy evropských zemí se zabývaly takovými věcmi, kdy stěžovatelka žádala zadostiučinění z důvodu podstatného negativního zásahu do jejího „životního plánu“, popřípadě soudy již přiznávají finanční zadostiučinění s poukazem na ztrátu uspokojení a radosti ze života. Lze si velmi dobře představit, že tyto uvedené zásahy lze aplikovat i v této věci.

Současné žaloba poukazovala na fakt, že je třeba vzít v potaz řadu judikátů týkajících se této problematiky, ať už ze zahraničí nebo vnitrostátních, kdy v ČR se postupně výše odškodnění začínají přibližovat výší odškodnění standardům v zemích EU.

Z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Niemietz proti Německu z roku 1993

vyplývá, že respektování soukromého života zahrnuje též právo vytvořit a udržovat vztahy s jinými lidskými bytostmi, zejména v oblasti citové, aby tak bylo možno rozvíjet a naplňovat lidskou osobnost.

Z rozhodnutí Merckx proti Belgii zase vyplývá, nakolik narušení rodinných vztahů ze strany jiného představuje neoprávněný zásah do práva na soukromý a rodinný život fyzické osoby. U nás pak rozhodoval Ústavní soud II. US 517/99 či KS v Ostravě 23 C 82/99, byť odškodnění v této posledně uvedené věci bylo relativně nízké a ve srovnání se současnou praxí.

A proto se žaloba domnívala, že výše odškodnění, kterého se domáhají žalobci není rozhodně nijak neadekvátní, spíše lze hovořit o opaku, a běžně se takovýchto částek domáhají jiné osoby například s ohledem na narušení jejich důstojnosti a vážnosti zásahy v médiích. Žaloba rovněž poukazovala na mediálně známé kauzy z ČR, kdy došlo k poškození zdraví studenta na školním výlete (nikoliv ke smrti) a byla přiznána částka v řádech milionů Kč (cca 15 milionů Kč) a případ, který řešil KS v Českých Budějovicích, nebo případ nepovedené operace v nemocnici ve Frýdku - Místku, kdy následkem operace došlo k ochrnutí pacienta, který vysoudil částku cca 2 miliony Kč).

Žaloba tedy navrhla, aby soud rozsudkem přiznal jako přiměřené zadostiučinění žalobci 1) částku 500.000,-Kč a žalobkyni 2) částku 300.000,-Kč.

7.4 Vzájemné argumentace stran

K tvrzením a argumentům obsaženým v žalobě a dovozujícím nárok žalobců na přiznání nemajetkové újmy z titulu porušení práva žalobců na ochranu osobnosti bylo žalovanou argumentováno proti těmto nárokům.

Žalovaná žalobou uplatněný nárok v plném rozsahu neuznala, odmítla a navrhla zamítnutí žaloby v plném rozsahu. Nároky, které uplatnili žalobci, jsou v konkrétním případě pouze skrytě uplatňovanými nároky na náhradu škody za ztížení společenského uplatnění, které žalobce 1) rovněž uplatnil.

Přiznání nemajetkové újmy v penězích na základě žaloby o ochranu osobnosti by mělo následovat pouze v případech, kdy český právní řád neposkytuje poškozenému jinou zákonnou možnost, jak se domoci svých práv instituty k tomu určenými a takto užívanými -

náhradu nemajetkové újmy v penězích lze vymoci pomocí institutů právním řádem k tomu určených a předvídatelných (bolestné, ztížení společenského uplatnění).

Naprosto nepřijatelné je uplatňování jakýchkoli nároků v tomto případě ze strany žalobkyně 2). Dle ustálené judikatury byla doposud přiznávána náhrada nemajetkové újmy v penězích na základě žaloby o ochranu osobnosti pouze rodinným příslušníkům zemřelých osob (např. rozsudek Nejvyššího soudu 30 Cdo 1678/2004). V takovém případě poškozený subjekt nemůže uplatňovat již ani bolestné ani ztížení společenského uplatnění, a proto lze takovou nemajetkovou újmu v penězích stran rodinných příslušníků považovat za důvodnou. Zraněním člena rodiny nejsou objektivně narušeny rodinné vztahy. Všichni příbuzní se mohou s poškozeným nadále stýkat a pěstovat s ním rodinné vazby. V tom je třeba spatřovat podstatné odlišení od případu, kdy poškozený zemře.

Jelikož je právo na ochranu osobnosti nepromlčitelné, jak opakovaně konstatoval Nejvyšší soud, např. v rozhodnutí 30 Cdo 154/2007, mohl by pak teoreticky uplatnit obdobný nárok na ochranu osobnosti každý žijící (a možná i ještě nežijící) příbuzný, neboť by se mohl domnívat, že úrazem poškozeného došlo k zásahu do práv na ochranu jeho osobnosti, neboť byl snížen rozsah aktivit, které s poškozeným konal nebo by potencionálně konat mohl (ačkoli tyto skutečnosti jsou pouze spekulativními tvrzeními), kdyby ke zranění nedošlo. Takové nároky vyvolávají značnou právní nejistotu.

Obecně vzato by mohla v případě, že by byl přiznán takovýto právní princip vyplývající z žaloby, každá osoba, zraněná při úrazu, dopravní nehodě apod., sama o sobě, jakož i jakákoli jiná osoba (příbuzný, kamarád apod.), tvrdící, že pěstovala určité vazby se zraněnou osobou, uplatnit nárok na ochranu osobnosti a z něj vyplývající nárok na náhradu nemajetkové újmy z titulu práva na ochranu osobnosti obdobně jako oba žalobci s odůvodněním, že zraněním jsou narušeny dřívější vazby, styky, aktivity apod., pěstované společně zraněnou osobou a jinou osobou. Přitom okruh skutečností spatřovaných jako porušení práva na ochranu osobnosti (nejrůznější druhy aktivit), jakož i okruh takto „legitimovaných“ osob (prakticky kdokoli, kdo by tvrdil, že se zraněným nemůže pěstovat aktivitu dříve provozovanou) by byl zjevně neomezený.

Takovýto stav je třeba považovat za absurdní a pro právní jistotu kohokoli za zcela neudržitelný, zejména s odkazem na shora uvedenou argumentaci - existenci konkrétních právních institutů určených k náhradě nemajetkové škody v takovýchto případech.

Pokud žalobcům vznikly důsledkem stavu žalobce 1) další škody v důsledku např. zvýšených nákladů na obstarání běžných věcí, správy a údržby majetku apod., existují opět příslušné instituty platného práva, sloužící k uplatnění nároku na náhradu škody, prostřednictvím kterých lze takové škody relevantně prokázat, vyčíslit a uplatnit. Tímto institutem však zajisté není právo na ochranu osobnosti.

Žalobce 1) i žalobkyně 2) uplatnili zásahy do kvality svého života v budoucnu a tvrdili skutečnosti, o kterých není prokázáno, zda by jistě nastaly, i kdyby ke zranění nedošlo (například různé „zmařené“ společné aktivity) – k tomu by nemuselo nutně dojít ani kdyby ke zranění žalobce 1) nedošlo, nebo mu v tomto mohly zabránit jiné události, např. věk, nemoc, jiné nepředvídatelné okolnosti. Okolnosti ohledně budoucích aktivit žalobců a tím dopad do jejich osobnostních práv jsou tedy čistě spekulativní.

Srovnání žalobcova případu s případy, které judikoval Evropský soud pro lidská práva, např. s případem Niemitz, je zcela scestné, protože takových judikovaných případech došlo ze strany orgánů státní správy do neoprávněného zásahu do soukromí osob, např. prohledáváním osobních věcí. Skutkově je tento případ naprosto odlišný od případu popisovaného výše.

Skutečný současný stav žalobce 1) nebyl nijak doložen, pouze tvrzen a žalovaná poukázala na to, že navrhované svědky (rodinní příslušníci) nelze posuzovat za objektivní. Soud se však s těmito námitkami, jak je uvedeno níže, relevantně nevypořádal.

Žalovaná se zákonné odpovědnosti nezřekla a žalobci vyplatila, jako projev účasti při ukončení pracovního poměru dvacetinásobek průměrné měsíční mzdy, ačkoli mu v souladu s platnými právními předpisy náležel v případě v důsledku jeho zranění, dvanáctinásobek průměrného měsíčního výdělku. Žalovaná byla připravena plnit i další zákonné nároky žalobce 1), avšak postavila se cela po právu proti právní nejistotě, kterou by mohly v budoucnu vyvolat obdobné žaloby a odmítla akceptovat tvrzení žalobce uvedená v žalobě s tím, že žalobce má možnost domáhat se svých práv k tomu určenými instituty práva. Žalovaná navrhla, aby soud žalobu zamítl v plném rozsahu.

Žalobce 1) rozhodně nepopřel skutečnost, že se v budoucnu bude domáhat nároku na náhradu škody za ztížení společenského uplatnění, která bude co do její výše stanovena na základě bodového hodnocení. Tento nárok žalobci ze zákona přísluší a není důvodu, proč by se ho nedomáhal. V dané době však jeho stav nedovoloval, aby příslušný lékař byl schopen stanovit odpovídající počet bodů. Tedy žalobce 1) sám přiznal, že se bude domáhat náhrady škody za ztížení společenského uplatnění a tedy že se nároku na ochranu osobnosti domáhá vedle, paralelně s uvedeným nárokem. To je s ohledem na výše uvedené teoretickoprávní závěry i některé citované judikáty, podle mého názoru nepřijatelné. Nelze připustit, že jde o dva naprosto rozdílné nároky, které nelze zaměňovat či ztotožňovat.

Faktem je, že náhrada za vytrpěné bolesti představuje náhradu za imateriální újmu vzniklou při škodě na zdraví. Jejím cílem je poskytnutím peněžitých prostředků vyvážit, případně zmírnit bolesti vzniklé při samotném poškození zdraví, při léčení, resp. při odstraňování následků poškození (při rehabilitaci) – pokud to vůbec je fakticky možné, aby byly finanční částkou zmírněny vytrpěné bolesti.

Náhrada za ztížení společenského uplatnění pak představuje náhradu za prokazatelně nepříznivé následky, jež trvale a výrazným způsobem ztěžují poškozenému uplatnění v osobním životě či v jiných sférách jeho života, popř. při výkonu jeho povolání. V rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění se odškodňuje omezení seberealizace a společenského uplatnění v návaznosti na výkon povolání ve smyslu profese, jedná se o odškodnění za nepříznivé důsledky pro životní úkony, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb, povolání, volbu životního partnera, omezení společenského uplatnění.

Oba uvedené nároky jsou nároky samostatnými v tom smyslu, že přiznání nároku na bolestné není podmíněno přiznáním nároku za ztížení společenského uplatnění a naopak. O tomto závěru nemůže být pochyb.

Žalobci argumentovali, že škodou však není újma ve smyslu § 13 odst. 2 a 3 OZ, byť za ni může být poskytována náhrada v penězích. Náhrada za bolestné a ztížení společenského uplatnění podle mínění žaloby rozhodně v sobě nepostihuje to, co bylo předmětem žaloby a nevyjadřuje náhradu za újmy, které oba žalobci, mimo jiné, utrpěli a kterými stále trpí a trpět budou.

Obsah práva na ochranu osobnosti dle § 11 OZ v sobě zahrnuje nejenom právo na ochranu

života, zdraví, těla, ale i právo na čest a lidskou důstojnost, právo na soukromí včetně rodinného života, atd. A již v 90. letech 20. století české soudy připouštěly, že neoprávněným porušením některého z uvedených práv jedné fyzické osoby může dojít i k neoprávněným zásahům do práv druhé fyzické osoby a v důsledku toho i k uložení peněžité náhrady dle § 13 OZ, což podle názoru žaloby naprosto odůvodnilo aktivní legitimaci žalobkyně 2). K tomu je vyžadováno, aby mezi takovými osobami existovaly určité úzké a pevné rodinné, sociální a citové vazby vytvořené v rámci jejich soukromého života, a že takto vzniklou újmu lze u druhé osoby spatřovat jako újmu, která se dotýká i jí samotné. Součástí soukromého života je totiž život rodinný zahrnující vztahy mezi blízkými příbuznými.

Z uvedeného pak lze vycházet při určení, které osoby by se mohly domáhat ochrany osobnosti dle § 11 až 13 OZ, resp. kdo by byl k podání žaloby aktivně legitimovaný. V první řadě jsou tu žalobce 1) a žalobce 2) jako manželé a již tam je třeba posoudit, zda aktivní legitimace je dána u nich obou. Dále pak je zde skupina dalších nejbližších příbuzných, kterými jsou děti. Děti, ačkoliv jsou také samozřejmě výrazně dotčeny tím, co se žalobci 1) stalo, se však této ochrany nedomáhaly, a to i přesto, že podle názoru žaloby by i nich bylo možno spatřovat nárok.

Zde je pak namístě uvažovat o tom, kam až sahá okruh oprávněných osob, které by měl být aktivně legitimovány k podání takovéto žaloby. Jak již bylo uvedeno výše, zákon ani nenaznačuje, jaký okruh aktivně legitimovaných osob by bylo třeba brát v úvahu, když ze znění zákona vyplývá aktivní legitimace poškozené osoby samotné.

Peněžité odškodnění by pro příbuzné poškozeného připadalo v úvahu za situace, kdy poškozený zemřel. Stav, kdy poškozený zemře versus stav, kdy dojde „pouze“ k jeho zranění, samozřejmě rozdílný je, nicméně je otázkou, který stav přináší méně bolesti a starostí, tedy obnáší intenzivnější zásah do práva na ochranu osobnosti dotčených osob.

Toto je dosti citlivé téma, kdy je nutno opatrně vážit slova, ale žaloba připustila (a soud později převzal do rozsudku) argumentaci opačnou, a to že smrt jedné osoby může způsobit značnou a velice intenzivní bolest a smutek u druhé osoby, avšak ta po čase odezní, druhá osoba se s tím vyrovná a začne „nový život“, kdežto se „zmrzačenou“ osobou žijete naprosto odlišný život než před škodnou událostí, život se podřídí poškozené osobě, je třeba si zvyknout na to, že nelze společně dělat řadu činností a aktivit, které byly provozovány, začnou naprosto nové starosti, a to vše dlouhodobě. Jinak řečeno – smrt poškozené osoby

vyvolá krátkodobý a intenzivní zásah do osobnostních práv nejbližšího okolí, který však odezní a není dlouhodobý (trvalý).

Je třeba si zde položit otázku, co je horší. Je velmi těžké to posoudit a každý se s takovou situací vyrovnává různě lépe či hůře, kratší dobu či déle.

Pokud jde o formy zadostiučinění, tak zdržovací i odstraňovací žaloba v daném případě nepřicházela v úvahu, pouze žaloba satisfakční. Dle stanoviska žalobců se jakákoliv omluva jeví v tomto případě jako naprosto nedostatečná.

Pokud jde o výši přiměřeného zadostiučinění, tak je třeba připomenout, že soudní praxe i samotná právní úprava se v tomto směru stále vyvíjí. Např. nepřiliš staré úst. § 444 odst. 3 OZ, které přiznává jednorázové odškodnění pozůstalým, bylo a stále je kritizováno a v připravované rekonstrukci OZ mělo zůstat na úvaze soudu, zda a v jaké výši bude odškodnění přiznáváno s tím, že nyní stanovené částky dle § 444 odst. 3 OZ jsou neodpovídající, nespravedlivé a paušální. Rovněž samotné pojetí škody je předmětem postupného vývoje a má v sobě zahrnovat i nemateriální újmy.

Žalovaná i přes argumentaci žaloby nadále poukazovala na fakt, že nároky, které uplatňují žalobci, jsou v konkrétním případě pouze skrytě uplatňovanými nároky na náhradu škody za ztížení společenského uplatnění, které žalobce I) rovněž, dle sdělení jeho právního zástupce, hodlá uplatnit s tím, že snahou žaloby je domoci se vyšších částek, než umožňuje platná právní úprava náhrady škody za ztížení společenského uplatnění, kde tyto nároky jsou přesně definovány a limitovány bodovým ohodnocením konkrétního případu.

Přiznání nemajetkové újmy v penězích na základě žaloby o ochranu osobnosti by mělo následovat pouze v případech, kdy český právní řád neposkytuje poškozenému nebo jeho rodinným příslušníkům jinou zákonnou možnost, jak se domoci svých práv instituty k tomu určenými a takto užívanými - náhradu nemajetkové újmy v penězích lze vymoci pomocí institutů právním řádem k tomu určených a předvídatelných (bolestné, ztížení společenského uplatnění).

Požadovaná satisfakce spíše odpovídá ekvivalentu angloamerického institutu tzv. punitive damage, tedy právní jistotu výrazně snižujícímu ba dokonce odstraňujícímu opatření. Pokud bychom připustili, že pomocí žaloby na ochranu osobnosti se lze dovolat náhrady

požadované žalobou, byl by pak k podání žaloby na ochranu osobnosti z tohoto důvodu aktivně legitimován každý, kdo se cítí být poškozen tím, že žalobce 1) nemůže vykonávat všechny činnosti, tak jak je v minulosti konat mohl, tedy i přátelé a další osoby, čili předem neuzavřený a naprosto nepředvídatelný okruh osob, což opět zcela nepřipustně snižuje právní jistotu.

Je třeba poukázat na znění § 3 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. v platném znění. Zde se uvádí, že: „Odškodnění ztížení společenského uplatnění se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 2 a 4 této vyhlášky, a to za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví (dále jen "následky"). Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti".

Z výše uvedeného znění právního předpisu je jasně patrné, že motivem žaloby bylo skutečně pouze pomoci dalšího institutu (v tomto případě žaloby na ochranu osobnosti) zvýšit výši finančního odškodnění, na kterou nemá právní nárok, neboť žalobou uváděné argumenty pro takové odškodnění pouze plně korespondují s důvody pro přiznání odškodnění za ztížení společenského uplatnění dle § 3 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. Pokud by žalobci byla přiznána pro stejné důvody i satisfakce na základě práva na ochranu osobnosti, byl by § 3 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. naprosto zbytečným a bezdůvodným institutem.

V daném případě by zcela nepochybně pro žalovanou žalovaná částka likvidační charakter neměla, ale - odhlédneme-li od právních námitek žalované, uvedených shora - vyhovění žalobci by se stalo nebezpečným „precedentem“ pro jiné subjekty, které by se v podobné situaci jako žalovaná ocitly. Pro ně by takové rozhodnutí mohlo mít v budoucnu likvidační charakter, zejména z důvodu jakékoli absence možnosti zdravotní stav resp. nemajetkovou újmu poškozené osoby objektivně ohodnotit (tak, jak to lze při posuzování míry ztížení společenského uplatnění) a např. se na určitou částku v dané výši pojistit, neboť případy

pracovních úrazů nelze nikdy zcela eliminovat, a proto je potřeba zabránit vnášení právní nejistoty takové úrovně do českého právního řádu.

Zajímavým prvkem argumentace žaloby bylo emotivní poukazování na porušení bezpečnostních předpisů u žalované („žalobce I pouze přišel do práce a pracoval a zavalilo jej 5 tun železa“), což je dokladem snahy žaloby znovu a dramatičtěji vykreslit známá fakta s cílem ovlivnit v emoční rovině soud na svou stranu. Takováto manipulace soudu v emoční rovině je sice z hlediska žaloby pochopitelná, ale objektivně je třeba ji odmítnout. Každý případ je nutno posuzovat ve světle platných právních předpisů a odškodnění uvedené situace řešit v rámci jediných možností, které k tomu platné právo dává, a to je bolestné a náhrada za ztížení společenského uplatnění.

Žaloba sama ocitovala podmínky pro možnost přiznání nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění a tyto podmínky přesně korespondují s argumenty, o které v rámci žaloby žaloba opírala své domnělé nároky na ochranu osobnosti a z nich vycházející finanční požadavky. Je tedy evidentní, že žaloba se pokusila v daném případě domoci za podpory emocí a opakování faktů, o které se opírá jiný zatím nežalovaný právní nárok, finančního plnění na žalované.

Lze se domnívat, že v daném případě pokud žalobce I) později uplatnil nárok na náhradu škody za ztížení společenského uplatnění, že tuto žalobu nepodal žalobce I současně se žalobou na ochranu osobnosti nejen proto, že mu zatím nebylo známo přesné bodové ohodnocení zranění (např. žalobu na bolestné podal žalobce I) „preventivně“ velmi brzy a přes příslib plnění bolestného pojišťovnou žalované), ale také hlavně proto, že by tím žalobci oslabili svou argumentační pozici v daném sporu, neboť by se záhy ukázalo, že obě žaloby se opírají o tytéž skutečnosti, avšak pouze jedna z nich (náhrada za ztížení společenského uplatnění) má i právní opodstatnění a oporu v platném právu.

7.5 Publikovaný názor k duplicitě nároku

V celém průběhu řízení jsem vedl jako právní zástupce žalované argumentaci rovněž v souladu s názorem soudce brněnského Krajského soudu Mgr. Michala Ryšky, jehož názor,

se kterým se zcela ztotožňuji, si zde dovoluji obšírněji ocitovat⁴⁹, neboť vystihuje argumenty, které tato práce obhájí:

V oblasti škod na zdraví lze v soudní praxi zaznamenat existenci systémově nepřilíš žádoucího jevu, kdy mnozí žalobci se na základě identického skutku domáhají náhrady nemajetkové újmy nejen z titulu náhrady škody na zdraví (v prvním stupni před soudem okresním), ale i z titulu ochrany osobnostních práv (před soudem krajským).

Obdobné tendence byly posíleny i právním názorem Nejvyššího soudu vyjádřeným v usnesení ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí dovedl samostatnost nároků na náhradu škody na zdraví a na náhradu nemajetkové újmy při zásahu do osobnostního práva na zdraví, když uvedl:

„Mnohočetnosti projevů jednotlivých stránek lidské osobnosti fyzické osoby odpovídá i myslitelně široké spektrum možných zásahů proti některé z těchto složek osobnosti. Přesto však vždy bude zásahem dotčena přímo samotná osobnost fyzické osoby jako celek naznačených vlastností a charakteristik. Protože přitom jde o nejvlastnější, nejnítěrnější a nejintimnější sféru lidské osoby, jejíž dotčení zvenčí je mnohdy dotčenou fyzickou osobou pociťováno se značně nepříznivou intenzitou, je proto věcí zákona této osobnostní sféře poskytovat příslušnou právní ochranu. Občanský zákoník proto právo na ochranu osobnosti fyzické osoby upravuje jako jednotné právo, jehož úkolem je v občanskoprávní oblasti zabezpečit respektování osobnosti fyzické osoby a její všestranný svobodný rozvoj. Jde o důležité rozvedení a konkretizaci článků 7, 8, 10, 11, 13 a 14 Listiny základních práv a svobod. Přitom v tomto jednotném rámci práva na ochranu osobností existují jednotlivá dílčí práva, která zabezpečují občanskoprávní ochranu jednotlivých hodnot (stránek) osobnosti fyzické osoby jako neoddělitelných součástí celkové fyzické a psychicko-morální integrity osobnosti. Výčet těchto jednotlivých práv tak, jak jsou uvedena v občanském zákoníku, je pak pouze demonstrativní.

Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti fyzické osoby (předpokládaných ustanovením § 13 OZ) musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení nebo jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v

---

⁴⁹ Ryška M., Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti, Právní rozhledy 16/2009, str. 591 - 593

její fyzické morální integritě, tento zásah musí být neoprávněný protiprávní) a musí zde být příčinná souvislost mezi zásahem a neoprávněností (protiprávností) takového zásahu.

Neoprávněným zásahem je zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s objektivním právem tj. s právním řádem, přičemž dotčena tak může by jakákoliv z chráněných složek osobnosti fyzické osoby. Právo na ochranu zdraví je pak bez jakékoli pochybnosti pro každého jedním z nejvýznamnějších neboť má bezprostřední dopad na kvalitu existence fyzické osoby, resp. na její existenci vůbec.

Lze proto uzavřít, že dovolatelka se mylí, pokud dovozuje, že uplatnění nároků z titulu práva na ochranu osobnosti supljuje, resp. doplňuje a rozšiřuje rozsah náhrady škody podle § 442 a násl. OZ, neboť se jedná o zcela svébytné a samostatné nároky podmíněné rozrůzněnou sférou ochrany, kterou poskytuje občanský zákoník."

Non bis in idem

Obdobné právní hodnocení vztahu nároků z titulu na hrady škody na zdraví a z titulu ochrany osobnosti učiněné Nejvyšším soudem však není sdíleno konstantně a bez pochybností. Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 14. 5-2008, sp. zn. I Co 201/2007, konstatoval, že práva z odpovědnosti za způsobenou škodu a z porušení osobnostních práv si zejména v dílčích nárocích na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění oproti právu na náhradu nemajetkové újmy značně konkurují, neboť jsou hodnoceny na základě zčásti totožných a zčásti velmi příbuzných skutkových údajů.

Přesto však (bez bližšího odůvodnění) akcentoval, že jde o instituty zcela samostatné, a proto je nezbytné vést v řízení účastníky tak, aby soudu poskytli dostatek důkazního materiálu umožňujícího odlišení těchto institutů. V příspěvku předneseném na Kongresu medicínského práva 2007 vyjádřil R. Ždarek pochybnost, zda za situace, kdy pro jeden zásah jsou podány dvě žaloby (pro náhradu škody a na ochranu osobnosti), se projednávají skutečně rozdílné nároky. Pokud občanský zákoník umožňuje v rámci řízení o náhradě škody poskytnout odškodnění nemajetkové újmy (odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění), je otázkou to, zda tato ustanovení nejsou ve vztahu k ustanovením na ochranu osobnosti ustanoveními speciálními. Zdůraznil, že podmínkou pro to, aby mohla obě řízení probíhat (a nebyla zde překážka litispendence či rei iudicatae), je právě rozdílnost obou nároků. Rovněž na právním blogu „Jiné právo“ byla správnost závěrů citovaného rozhodnutí Nejvyššího

soudu učiněna předmětem polemiky, dle reakcí důvodné.

Podstata celého problému pramení z faktu, že rozlišení náhrady škody a náhrady nemajetkové újmy je v občanském zákoníku de lege lata značně nedůsledné. V rámci náhrady škody jsou zákonodárcem zakotveny i nároky týkající se újmy ryze nemajetkové, které Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. US 16/04, označil za „náhradu škody za nemateriální újmu“, a to nároky na bolestné (§ 444 odst. 1 OZ), na náhradu za ztížení společenského uplatnění (§ 444 odst. 1 OZ) a na jednorázovou náhradu při úmrtí blízké osoby (§ 444 odst. 3 OZ). V rámci ochrany osobnosti se řeší náhrada újmy nemajetkové (§ 12 odst. 2,3 OZ) a ohledně odpovědnosti za škodu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnostních práv je zákonem odkazováno na ustanovení o náhradě škody (§ 16 OZ).

V řízení o náhradu škody na zdraví jsou obecné soudy vázány ústavním principem proporcionality a odškodnění přiznávaná přímo z titulu náhrady škody na zdraví by tak měla být dostatečná, důstojná a adekvátní. Jak pravil pro oblast náhrady za ztížení společenského uplatnění při vzniklé škodě na zdraví Ústavní soud v nálezu ze dne 29.9.2005, sp. zn. III. US 350/03 (k němuž se přihlásil rovněž v nálezu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. US 50/05), moderním ústavním nepsaným pravidlem, které podle dnes již konstantní judikatury Ústavní soud rovněž aplikuje, je totiž právě princip proporcionality. Ten náleží mezi obecné zásady právní, jež sice nejsou v právních předpisech výslovně obsaženy, avšak v evropské právní kultuře se bezesbýtku uplatňují. Taková interpretace se pak promítá i do výkladu jednotlivých právních předpisů.

Porušením pravidla proporcionality může dojít k zásahu do ústavně zaručených práv, a to konkrétně práva na soudní ochranu (či. 36 odst. 1 listiny základních práv a svobod). Nesystematické navyšování nároků vzniklých z titulu „náhrady škody za nemajetkovou újmu“ v podobě bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění cestou ochrany osobnosti není přípustné ani účelné, neboť by vedlo k porušení ústavního principu proporcionality, nikoli z hlediska podhodnocení vzniklé nemajetkové újmy, ale z pohledu opačného, k němuž by případné duplicitní hodnocení a odškodnění téže nemajetkové újmy přispívalo. V systému komplementární ochrany osobnosti člověka je ochrana lidské osobnosti (resp. jednotlivých osobnostních statků) zakotvena nejen v obecné rovině v § 11 a násl OZ, ale i v jiných ustanoveních speciální povahy, která tuto obecnou právní ochranu zpřesňují či doplňují. V tomto rámci je pak právní ochrana lidského zdraví zakotvena, jedná-li se o relutární nároky z porušení těchto osobnostních statků vzešlé, právě v režimu „náhrady škody za nemateriální újmu“, tj. v § 444 odst. 1, 2 OZ. Dvojím hodnocením na lidském zdraví vzniklé nemajetkové

újmou (v řízení o náhradu škody na zdraví i v řízení o ochranu osobnosti) by však docházelo k *flagrantnímu porušení obecné právní zásady non bis in idem, neboť soudy by v obou řízeních řešily stále stejný skutek (stejně poškození na zdraví), ať již nároky z něj vzešlé pojmenujeme (při odhlédnutí od nároků z materiální škody typu ztráty na výdělku a nákladů léčení) jakkoli.*

Pojmenování nároku samo o sobě je nepodstatné. Podstatná je naopak totožnost skutku, osob i vznášených nároků na náhradu, byť jsou pojmy „škody“ a „nemajetkové újmou“ de lege lata zmateny - viz i termín „náhrada škody za nemateriální újmu“ užitý Ústavním soudem ve snaze zcela správně propojit obě oblasti navazující na obdobnou myšlenku obsaženou v čl. 2:101 Principů evropského deliktního práva (PETL). Dle těchto doktrinárních principů je škoda majetkovou nebo nemajetkovou újmou zákonem chráněného zájmu s tím, že osobní újmou ospravedlňující ve smyslu čl. 10:301 odst. 1 náhradu nemajetkové škody je dle čl. 10:202 odst. 1 právě újma fyzickému a duševnímu zdraví dosahující míry uznatelné nemoci. V tomto chápání jsou potom nároky vzniklé v režimu náhrady škody na zdraví speciálními nároky ve vztahu k obecným nárokům vzniklým v režimu ochrany osobnosti.

Není proto v žádném případě možné, aby se osoba dotčená na zdraví pokoušela cestou ochrany osobnosti nahrazovat či navyšovat vlastní nároky na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění, neboť uplatnění nároků speciálních vylučuje duplicitní uplatnění nároků obecných. To zvláště za situace, kdy dle náhradových předpisů (§ 2 odst. 1 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.) se za bolest považuje i každé duševní strádání. Rovněž tak vážné duševní poruchy vzniklé působením otřesných zážitků nebo jiných nepříznivých psychologických činitelů a tísnivých situací patří v rámci ztížení společenského uplatnění do náhrady škody na zdraví (příloha 2 k vyhlášce, položka 016).

Ohledně ochrany s právem na zdraví souvisejících osobnostních atributů (zejména práva na důstojnost a práva na soukromí včetně práva vytvářet a rozvíjet vztahy s ostatními lidskými bytostmi a rozvíjet tak svou osobnost) je pak zapotřebí si uvědomit, že situace speciální právní ochrany těchto obecných osobnostních atributů je i zde řešena v rámci náhrady škody na zdraví, a to v rámci odškodnění za ztížení společenského uplatnění.

Odškodnění za ztížení společenského uplatnění se totiž dle § 3 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb. poskytuje za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na

povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti. Takte široce vymezený rámec speciální právní ochrany pak nepochybně zahrnuje i ochranu důstojnosti osoby dotčené neoprávněným zásahem i práva na vytváření a rozvoj vztahů s ostatními bytostmi v rámci společnosti (včetně společenské jednotky nejmenší - rodiny).

Přípustnost žaloby na ochranu osobnosti

Otázku existence a rozsahu nemajetkové újmy vznikl při zásahu do osobnostních práv však nelze v žádném případě zužovat pouze na přítomnost tzv. osobní újmy tak jak ji chápou principy evropského deliktního práva tj. na újmu v rovině fyzického a duševního zdraví dosahující míry uznatelné nemoci (či. 10:202 odst. 1 PETL). Pojem nemajetkové újmy je totiž výrazně širší a zahrnuje i újmu vzniklou na jiných osobnostních statech, než kterým je právo na zdraví a s ním související osobnostní atributy. Lze se v tomto směru jednoznačně ztotožnit s doktrinní myšlenkou obsaženou v či. 10:301 odst. PETL, dle které náhrada nemajetkové újmy je ospravedlnitelná nejen v případě, kdy poškozený utrpěl osobní újmu (ve smyslu újmy na zdraví), ale i v případech újmy na svobodě, důstojnosti nebo jiných osobnostních právech.

Nepochybně proto mohou existovat situace, v nichž ochrana osobnosti v určité souvislosti s porušením práva na zdraví své místo bude mít. Ty se ale musí týkat toliko odlišných věcí (v procesním slova smyslu), tj. skutků, nároku (jakkoli pojmenovaných) a osob odlišných od skutků, nároků či osob spadajících do právního režimu náhrady škody na zdraví, resp. dále mohou nastat i tam, kde je právní úprava náhrady škody natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému.

O odlišnosti skutků v obou právních režimech (náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti) lze s úspěchem uvažovat např. v situacích osobnostních žalob podávaných v důsledku absence informovaného souhlasu pacienta (či. 5 Úmluvy o biomedicíně, § 23 odst. 1 zákona o péči o zdraví lidu), kdy předmětem ochrany osobnosti je odlišný osobnostní statek než lidské zdraví (konkrétně právo na informace, na sebeurčení a na svobodné individuální rozhodování pacienta). O různost nároků se jedná v případech, jsou-li cestou ochrany osobnosti

nárokovány morální satisfakce (nejtypičtěji omluva za zásah) dle § 13 odst. 1 OZ, kterých se cestou náhrady škody na zdraví domáhat nelze.

O odlišnosti osob lze hovořit tehdy, domáhají-li se příbuzní osoby, jejíž právo na zdraví bylo porušeno, ochrany vlastní osobnosti s poukazem na neoprávněný zásah do svého rodinného života, jehož kvalita neoprávněným zásahem do práva na zdraví osoby blízké utrpěla. Ochrana osobnosti má své místo i tam, kde „náhrada škody za nemateriální újmu“ je zcela paušální a neumožňuje individuální posouzení případu.

Tak je tomu v případě jednorázového odškodnění při úmrtí osoby blízké dle § 444 odst. 3 OZ, když však nutno zdůraznit, že předmětem ochrany zde není právo na život a zdraví zemřelého, ale právo pozůstalých na rodinný život, o který byli usmrcením osoby blízké připraveni. Možnost takové právní cesty vedle nároků dle § 444 odst. 3 OZ připustil i Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. US 16/04, dle kterého zákonodárce tímto ustanovením upravil způsob a rozsah náhrady za tento druh „imateriální škody“ s tím však, že tato úprava je natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému a nevylučuje, pokud jednorázové odškodnění není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, aby se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti.

Závěr

Duplicitní uplatnění nároků na náhradu újmy na zdraví z titulu náhrady škody i ochrany osobnosti není dle mého názoru možné. Možnost uplatnění nároků speciálních (náhrada škody na zdraví) před okresním soudem vylučuje úspěšné uplatnění nároků obecného charakteru (ochrana nedotknutelnosti lidské osobnosti v její fyzické a morální integritě) z téhož skutku před soudem krajským v řízení na ochranu osobnosti. Podání žaloby na ochranu osobnosti lze ohledně náhrad za nemateriální újmu připustit pouze v případech nespádajících pod speciální režim náhrady škody, resp. tam, kde je tento režim zcela paušální a neumožňuje individuální posouzení případu.

7.6 Další procesní podání do vydání rozsudku

Replika žalovaného a ztotožnění se s názorem brněnského soudce Mgr. Ryšky bylo dále komentováno ze strany žaloby tak, že se žalovaný mylí, pokud slučuje nároky na náhradu

škody (konkrétně ztížení společenského uplatnění) a nárok na ochranu osobnosti, resp. uvádí, že ochrany osobnosti se lze domáhat pouze tehdy, není-li zde jiných prostředků práva.

Žaloba dále vyjádřila nesouhlas s tím, že se jejich nárok blíží tzv. punitive damage. Tento právní institut známý v rámci tort law z amerického právního prostředí (či obdobně institut exemplary damages z prostředí britského) je prostředkem, kdy jsou ukládána plnění i v řádu desítek či stovek milionů dolarů jako soukromá sankce žalovanému a současně vysoká odměna úspěšnému žalobci, který se nebál podstoupit riziko a nepříjemnosti spojené s vedením sporu a přispěl tak k uplatnění prevenční funkce práva a čistotě veřejného života, za což mu náleží vysoká odměna navíc. Zejména pak punitive damage má plnit i sankční funkci, což se v rozhodovací praxi českých soudů doposud nedařilo zcela prosadit, i když je zde tendence k tomu, aby přiznaná částka na zadostiučinění měla funkci i preventivně sankční, což je zcela zákonné a správné.

Žaloba vyjádřila přesvědčení, že uplatňované částky nejsou v nepoměru k újmě, kterou žalobci a že naopak zvolili výši částky, kterou lze označit za přiměřenou a odpovídající. V českém právním prostředí se v posledních letech objevují případy, kdy soudy začaly přiznávat částky odpovídající, což koresponduje s nálezy III. US 350/03 a Pl. US 50/05, kdy by náhrady měly zohledňovat ústavní princip proporcionality a nemělo by docházet k podhodnocení „nemajetkových škod“.

Žalobce 1) se v rámci předmětného sporu ani sporu jiného (o náhradu škody na zdraví) nesnažil na žalovaném vysoudit částku v řádech přesahujících desítky milionů Kč, což již začíná být i v českém právní prostředí obvyklé a soudy takové částky výjimečně přiznávají. Přes 15 milionů Kč bylo přiznáno OS v Jindřichově Hradci v mediální známé „kauze Cizkrajov“, což mimo jiné vedlo téměř k likvidaci školy, která byla povinna tuto částku uhradit. Podobně rozhodl v jiné kauze OS v Karlových Varech, když ženě, která ochrnula po lékařském zákroku, byla přiznána částka téměř 15 milionů Kč. Takovýchto částek se žalobce 1) nedomáhal ani domáhat nehodlal v rámci náhrady škody, žalobce 1) zvolil naopak postup, kdy se domáhá částek ve výši dle jeho názoru přiměřené vzniklé újmě když tvrdil, že tyto jeho svébytné a samostatné nároky vyplývají z jednotlivých složek porušených práv žalobce, kterým OZ poskytuje ochranu.

Návrh žaloby na provedení důkazu hospodářským výsledkem žalované pak vyplynul z principu, který má být v takovýchto věcech použit a který zastává i ÚS ČR, a to je princip

proporcionality (přiměřenosti). Tento princip je formulován tak, že z hlediska ochrany ústavnosti se musí dbát o to, aby přiznaná výše náhrady za ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi touto přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti, (citace z rozhodnutí UÚ ČR). Současně bylo k principu proporcionality konstatováno, že není-li pochyb o tom, že výsledné mnohamilionové částky jsou již velmi vysoké (bez diskuzí o tom, zda může jakákoliv částka odškodnit tak zásadní následky) a představují sumu, kterou běžný škůdce nebude zřejmě schopen v rozumné době (jestli vůbec) uhradit, nejde-li o případ, kdy nárok uspokojí pojišťovna. Částka přisouzená poškozenému by jistě neměla mít likvidační charakter, neboť by nebylo ani v zájmu poškozeného, aby byl škůdce pro nezvladatelnou finanční zátěž natolik omezen, že by ztratil schopnost uhradit škodu alespoň v nižším rozsahu, či likvidován (konkurs, resp. insolvence u právnické osoby) a neuhradil ji prakticky vůbec.

Obdobně právní zástupce žalobců poukazoval na to, že ačkoliv nemá k dispozici rozsudek, kterým byla zavázána osoba škůdce v kauze havárie autobusu u Nažidel vezoucích české turisty z dovolené, tak v médiích se objevilo vysvětlení soudu k otázce výše náhrady nemajetkové újmy mimo jiné takové, že osoba škůdce je nemajetná a vzhledem k tomu, že se po ní domáhalo finančního zadostiučinění více osob, byly přiznané náhrady daleko nižší, než požadovali pozůstalí po těch, kteří při nehodě zemřeli. Zda se toto odůvodnění objevilo i v samotném rozsudku je však zde sporné, vzhledem k tomu, že tento rozsudek se mi nepodařilo získat. Je však vždy třeba se zabývat i otázkou finanční situace osoby, která by mohla být postižena uložením povinnosti hradit finanční zadostiučinění, aby případně uložená povinnost korespondovala nejen s nárokem oprávněné osoby, ale i se situací u povinného a aby uložená povinnost byla reálně splnitelná.

Fakt, že žaloba poukazovala na Rozhodnutí NS 30 Cdo 154/2007, neznamená, že by toto s daným případem výrazněji souviselo. Je bezpochyby, že nároky na náhradu škody na zdraví a na náhradu nemajetkové újmy v penězích jsou nároky samostatnými.

V daném případě se však jedná o nárok jediný. Již několikrát v dosavadním průběhu řízení žaloba, ve snaze domoci se touto cestou přiznání žalované částky, účelově vytrhla z kontextu jednotlivé právní věty případů, které s daným v podstatě nesouvisí. Asi nejkurióznějším bylo hledání paralel v případě „Niemitz“. Snaha argumentovat vlastní nároky je sice legitimní, ovšem v právní teorii i praxi by mělo být obecně uznávanou zásadou, že nikdo by neměl vědomě používat argumentů, které věcně ani logicky nesouvisí s danou problematikou a

pouze odvádějí pozornost od podstaty věci. Je toto pravidlo není obecně akceptováno dokumentuje níže uvedená argumentace.

Ve zmiňovaném rozhodnutí jde o to, že se náhrady nemajetkové újmy v penězích domáhala osoba, která byla léčena způsobem non lege artis, osoba, na které toto léčení nezanechalo žádné trvalé následky.

Tato osoba však, na rozdíl od žaloby v daném případě, nenárokovala ztížení společenského uplatnění, ani bolestné. Zmíněná osoba tedy nepožadovala duplicitní hodnocení a odškodnění téže nemajetkové újmy v penězích. Jak konstatoval Vrchní soud v Olomouci ve svém usnesení ze dne 14.05.2008 sp.zn. I Co 201/2007, práva zodpovědnosti za způsobenou škodu a z porušení osobnostních práv si zejména v dílčích nárocích na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění oproti právu na náhradu nemajetkové újmy v penězích značně konkurují, neboť jsou hodnoceny na základě zčásti totožných a zčásti velmi příbuzných skutkových údajů, což svědčí názoru, že duplicitní uplatnění bolestného a ztížení společenského uplatnění na straně jedné a odškodnění téže nemajetkové újmy v penězích prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti na straně druhé, je vyloučeno.

Žaloba sice nesouhlasila s tím, že nárok žalobců se blíží tzv. „Punitive damage“, tedy potrestání sankčního charakteru, ale zároveň připustila, že je správné, aby požadované plnění takovou funkci mělo, když uvádí, že by bylo „zákonné a správné“, aby přiznaná částka plnila preventivně - sankční funkci. S tímto názorem nelze souhlasit, neboť k takovým účelům máme v českém právním řádu opět jiné instituty, např. pokuty od úřadů oprávněných je vybírat, české právo nezná princip civilněprávní „pokuty“ za protiprávní jednání, zná pouze náhradu škody v rámci jednotlivých ustanovení zákona. Pokud by cokoli mělo být zákonné, musí to být na základě zákona. Žádný zákon ovšem nikde neuvádí, že náhrada nemajetkové újmy v penězích pomocí žaloby na ochranu osobnosti by měla mít sankční funkci.

Nadto lze jednoznačně konstatovat, že z hlediska zákona je nárok na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění jako výslovný institut ochrany práv poškozeného úpravou speciální oproti možnosti domáhat se náhrady nemajetkové újmy za jiná rušení osobnostních práv která nejsou kompenzovatelná uvedenými speciálními instituty. V případě, že by se prosadila teorie žaloby v daném případě, bylo by možné, aby na základě porušení práva jiného, kde ochrana je poskytnuta konkrétním ustanovením zákona, kdokoli vymáhal další libovolné nároky na základě účelově vybraného ustanovení zákona bez ohledu na jeho obsah

a smysl. Kontinentální právní řád si však vždy zakládal zejména na principu právní jistoty, která se však ve shora uvedeném způsobu aplikace práva naprosto vytrácí.

Pokud bychom přistoupili na výše uvedenou argumentaci, mělo by požadované plnění mít navíc i zmiňovaný sankční charakter, který již dříve měla pokuta od příslušného úřadu, tedy pokuta by byla udělena v podstatě vícekrát, tak jako by byl vícekrát zaplacen nárok žalobců (bolestné/ztížení společenského uplatnění dle zákona na jedné straně a náhrada nemajetkové újmy na straně druhé), což je v příkrém rozporu se zásadou non bis in idem.

Je nepodstatné, o jak vysokou částku v řízení jde. Jde o právo a budoucí právní jistotu či nejistotu. Poukazování na to, že žalovaná částka je „relativně“ malá, je scestné. Proto je scestné i poukazování na hospodářské výsledky žalované, jakkoli tyto byly v minulosti dobré a lze očekávat, že budou i nadále. Jediným akceptovatelným pravidlem a měřítkem je princip proporcionality.

Obecně by jakákoli částka zaplacená po právu, neměla být v podstatě závislá na finanční situaci toho, kdo ji uhradit má. Nelze více postihovat někoho jen proto, že se mu momentálně daří lépe a nelze postihovat méně jiného jen proto, že se mu momentálně vede hůře. To by bylo značně nespravedlivé a na tomto principu zejména český právní řád nefunguje, když např. movitějšímu řidiči vozu způsobivšího nehodu neukládá postih větší než řidiči méně majetnému. Nelze však opominout, že v některých evropských státech tato pravidla skutečně jsou používána a dokonce i v českém prostředí se podobné návrhy na zavedení takového rozlišování výše sankce nikoli pouze podle závažnosti protiprávního jednání, ale vedle toho též podle majetkové situace sankcionované osoby, objevily. Prozatím však takovéto návrhy byly vždy v rámci legislativního procesu odmítnuty.

Ohledně výše částek náležejících na odškodnění ztížení společenského uplatnění je třeba se držet znění § 3 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. v platném znění. Zde se uvádí, že: „Odškodnění ztížení společenského uplatnění se určuje podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 2 a 4 této vyhlášky, a to za následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, dalšího vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním, a to s ohledem

na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví (dále jen "následky"). Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti".

Žalovaná soud upozornila na fakt, že naprosto identickými důvody žaloba odůvodňuje náhradu nemajetkové újmy v penězích prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti, což je naprosto nepřijatelné, neboť by to opět znamenalo porušení zásady non bis in idem.

V daném procesním stádiu byla pak další výměna názorů mezi stranami na dané téma nadbytečná, neboť bylo a je zjevné, že účelem uvedených přípisů žaloby byla snaha vytvořit u soudu náhled na věc ovlivněný emotivními elementy jednotlivých vyjádření žaloby a jednotlivými fragmenty různých případů a judikátů, které s danou materií souvisejí jen zdánlivě.

Takovýto postup bylo třeba odmítnout a nadále setrvat na názoru, že věc je nutno posuzovat v mezích platného práva a zákonných ustanovení, příslušejících k hodnocení dané kauzy.

7.7 Rozhodnutí prvoinstančního soudu

Městský soud v Praze rozhodl v dané právní věci tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci 1) částku 500.000,-Kč a žalobkyni 2) částku 300.000,-Kč a zaplatit žalobcům na náhradu nákladů řízení částku 81.326,- Kč a zaplatit na náhradu nákladů řízení zálohovaných státem částku 1.834,08,-Kč.

Rozsudek pak soud odůvodnil tak, že žalobou se žalobci proti žalované domáhají ochrany osobnosti, a to formou náhrady nemajetkové újmy v penězích, tedy nároku dle § 13 odst. 2 OZ. Jako neoprávněný zásah do osobností sféry žalobců pak označili úraz prvního žalobce, který se stal žalobci 1) dne 12.4.2007 při výkonu zaměstnání u žalované společnosti, jedná se tedy o pracovní úraz, v jehož důsledku došlo k rozsáhlým poraněním žalobce 1), v důsledku nichž byl jednak prakticky po dobu jednoho roku hospitalizován, až do současné doby jeho léčení není ukončeno, takže lékaři ani nevyčíslili ztížení společenského uplatnění. Žalobkyně 2) pak tento úraz znatelně pocítila i na rodinném životě, neboť žalobce 1), který se převážně staral o technickou stránku domácnosti, toho není schopen, ona se musela mj. sama znovu naučit řídit automobil, nejen kvůli sobě, ale aby mohla převážet i žalobce 1).

Trestní řízení, které probíhalo pouze ve fázi prošetřování, zda nedošlo ke spáchání trestného činu, bylo odloženo s tím, že se nejedná o podezření z trestného činu, je zde však dovozena odpovědnost žalované jako zaměstnavatele, že neorganizovala a neprováděla pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti a aby zaměstnanci nebyli ohrožováni jeřábovou dopravou na pracovištích, tedy nepřijala opatření k prevenci rizik možného ohrožení zaměstnanců, nedodržela tedy povinnosti vyplývající z § 102 odst. 1,3 a 4 zákoníku práce a § 5 odst. 1 písm. d) zák. č. 309/2006 Sb. (o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci).

V důsledku porušení shora označených právních povinností se život obou žalobců radikálně změnil, žalobce byl po dobu jednoho roku v pracovní neschopnosti, prodělal několik operací, i v současné době se lékaři průběžně snaží operativně mu zachránit nohu, a to podáváním kostní dřeně, neboť noha v podstatě odumírá. Po skončení jednoho roku byl žalobce uznán plně invalidním, a to právě v důsledku úrazu ze dne 12.4.2007. Rodinný život žalobců, kteří žijí spolu ve společné domácnosti již 37 let, se markantně změnil, jejich dvě již dospělé děti žijí se svými životními partnery, dcera i s dvěma dětmi. Rodina se často scházela, zejména na chatě, kterou mají žalobci v krátké vzdálenosti od místa trvalého bydliště, žalobci se kromě běžné údržby na chatě věnovali i výletům a turistice, jízdě na kole apod. První žalobce si též hrál se starším vnukem a chodíval s ním na fotbal nebo s ním i fotbal hrál. Pravidelně jezdili jednou ročně na zahraniční dovolenou, na kterou v poslední době brali i staršího vnuka. Od této doby žalobce není schopen naprosto žádné činnosti, práce, které na chatě i zahradě dělal vždy sám. si musí druhá žalobkyně sjednávat, pokud to nezvládnou děti či partneři dětí. První žalobce je schopen se pohybovat pouze o francouzských holích, není schopen ani šlapat na pedál, tedy řídit auto, pokud chce jít nebo vstát, musí si napřed rukama narovnat poraněnou nohu, i chůze jako taková je pro něho značným utrpením, a nedá se vůbec hovořit, že se jedná o chůzi, protože chodí velmi pomalu.

Pro žalobkyni 2) se život změnil v podstatě jen na péči o domácnost a o žalobce, kromě svého zaměstnání musí stačit zajistit chod domácnosti a připravit jídlo i na druhý den pro žalobce, aby si ho pouze ohřál. V důsledku úrazu pak rodina musela i upravit sociální zařízení v bytě, protože do vany nebyl schopen žalobce ani vstoupit. Stejně tak bylo nutno kromě vybudování sprchového koutu zvýšit záchodovou mísu. První žalobce samozřejmě celou věc hluboce pociťuje, trpí tím celá rodina a stav je v podstatě nevratný. Na základě shora uvedeného se první žalobce domáhá náhrady nemajetkové újmy v penězích ve výši 500.000,-Kč a druhá

žalobkyně 300.000,-Kč.

Žalovaná navrhovala žalobu zamítnout s tím, že se v podstatě jedná o skryté nároky na náhradu škody za ztížení společenského uplatnění s tím, že toto žalobce rovněž hodlá uplatnit, až bude vyčísleno lékaři. Žalovaná namítala, že ze stejného skutkového základu se žalobci domáhají dvou právních nároků, což není přípustné. Stejně tak se domnívá, že uplatňování jakýchkoli nároků ze strany žalobkyně 2) je naprosto nepřípustné. Odkazovala v tomto na judikaturu v rozsahu náhrady nemajetkové újmy v penězích na základě žaloby o ochranu osobnosti pouze pozůstalým v případě úmrtí. Žalovaná dále namítala, že zraněním člena rodiny nejsou objektivně narušeny rodinné vztahy, neboť se příbuzní mohou nadále stýkat a pěstovat rodinné vazby. Žalovaná učinila nesporným svou zákonnou odpovědnost za předmětný úraz, vyplatila již žalobci 1) při ukončení pracovního poměru 20ti násobek průměrné měsíční mzdy, a to jako projev účasti, i když by mu jinak náležel pouze 12ti násobek. Jakékoli další zákonné nároky žalobce 1) je připravena splnit, tvrdila však, že obdobné žaloby vyvolávají právní nejistotu.

Podle § 11 OZ fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

Podle § 13 odst. 1 OZ má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Podle odstavce druhého pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce prvního zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Podle odstavce třetího výši náhrady podle odstavce druhého určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Žalovaná učinila nesporným, že se jedná v případě žalobce 1) o pracovní úraz, který se stal dne 12.4.2007 s tím, že se naprosto nezříká své odpovědnosti jako zaměstnavatele. Tato povinnost i koresponduje s ustanovením § 366 odst. 1 zák. č. 262/2006 Sb. V tomto rozsahu měl tedy soud dáno na jisto, že žalovaná nese odpovědnost za neoprávněný zásah do osobnostní sféry žalobce 1), kterým nepochybně úraz je.

O tom, zda nedošlo k cizímu zavinění, proběhlo již šetření u Policie ČR, z usnesení Policie ČR oddělení hospodářské kriminality v Novém Jičíně č.j. ORMJ-1188/TČ-03-2007 ze dne 28. ledna 2008 soud zjistil, že ve věci zranění poškozeného žalobce1), nejde o podezření z trestného činu a není na místě věc vyřídit jinak. Z odůvodnění tohoto usnesení pak soud zjistil, že skutečně z protokolu Oblastního inspektorátu práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj Ostrava vyplynulo, že žalovaná společnost neorganizovala a neprováděla pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti, a aby zaměstnanci nebyli ohrožováni jeřábovou dopravou na pracovištích. Nebyla užívána směrnice Provoz zdvihacích zařízení se změnami, ani technologické nebo pracovní postupy pro práci na zdvihacím zařízení na pracovišti hala č. 2 - skladu ocelových plechů neobsahovaly navržené činnosti dle státní normy tak, aby činnosti při bezvazačové manipulaci s rozměrnými břemeny velké hmotnosti byly prováděny bezpečně s ohledem na všechna předvídatelná rizika, včetně navržené jednoznačného způsobu jejich přepravy a zajištění bezpečnosti spolupracujících osob, určení tras přepravy a přednosti dopravované břemeno nebo pracovník, ustanovení osoby navádějícího jeřábníka na místě uložení břemene. Zaměstnavatel tedy nepřijal opatření k prevenci rizik možného ohrožení zaměstnanců dle příslušných předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, nedodržel tedy povinnosti vyplývající z § 102 odst. 1,3 a 4 zák. práce a z § 5 odst. 1 písm. d) zák. č. 309/2006 Sb. Nebylo zjištěno žádné úmyslné jednání konkrétní osoby, úraz nebyl ovlivněn nedbalostním jednáním konkrétní osoby, ani porušením bezpečnostních předpisů ze strany právnické osoby, i když je nutno připustit, že byla zjištěna určitá pochybení, ale jen organizačního charakteru, tato neměla přímý vliv na vznik úrazu, neboť tento byl způsoben závadou na ovládání jeřábu, a to toliko v souvislosti s jeho pojezdem nikoli zvedáním břemene. K úrazu došlo při samovolném pojezdu jeřábu, cizí zavinění, ani úmyslné, ani nedbalostní nebylo prokázáno.

Z přípisu České správy sociálního zabezpečení soud zjistil, že žalobce 1) byl dne 21.3.2008 posouzen jako plně invalidní v souvislosti s úrazem ze dne 12.4.2007. Z dohody o skončení pracovního poměru pak soud zjistil, že dne 12.4.2008 se žalobce se žalovanou dohodl na skončení pracovního poměru. Poslední dvě označené skutečnosti byly koneckonců mezi účastníky i nesporné. To, že zdravotní stav žalobce v důsledku předmětného úrazu je velmi vážný, stejně tak rozsah poranění a operace, které v mezidobí první žalobce prodělal, byly věcí nespornou. V této souvislosti pouze stále žalovaná namítala, že se jedná o nárok podléhající definici ztížení společenského uplatnění dle § 3 odst. 1 vyhl. č. 440/2001 Sb. Tvrdila, že tedy jakékoli další úvahy o výši zadostiučinění jsou bezpředmětné.

Rozsah následků úrazů pro žalobce pak soud zjistil z obsahu hodnocení bolestného, z lékařské zprávy, chorobopisu a propouštěcí zprávy.

Soud dále vyslechl jako svědky syna a dceru žalobců. Z výpovědi svědka V.P., syna žalobců, soud zjistil, že žil s rodiči ve společné domácnosti do svých 25 let, 8 let žije samostatně, rodiče navštěvoval asi jednou měsíčně, nyní je navštěvuje častěji, jednou za dva až tři týdny, protože se snaží jim pomáhat na zahrádce, sekat trávu, dříví apod., protože rodiče sice bydlí v paneláku, ale 12 km od bydliště mají chatu, kam vždy od jara do podzimu každý víkend jezdili.

První žalobce pracoval vždy manuálně, byl velmi zručný, vše si dokázal udělat sám, svědek uvedl, že ho vždy velmi obdivoval, protože i tu chatu vlastně postavil sám s jedním zedníkem. Nyní je situace taková, že první žalobce pouze sedí, dívá se na televizi, čte noviny apod. Chodit může pouze o dvou berlích, bez nich neudělá ani krok. veškerou práci tedy musí dělat žalobkyně 2), je toho tedy na ní dvakrát tolik než dřív. Otec nebyl nikdy nemocen, neměl nic zlomeného, od té doby, co se mu stal úraz, je žalobkyně 2) velmi lítostivá, z počátku to vypadalo, že se zhroutl, pořád jen brečela, protože těch zranění a zlomenin bylo moc najednou. Ted' to prostě bere tak, že to tak je. Ještě chodí do práce, jestli jí žalobce 1) pomáhá v domácnosti jako např. s vařením, to svědek nevěděl, uvedl, že se domnívá, že ne, protože to otec nikdy nedělal. Do doby úrazu trávili rodiče svědka volný čas tak, že pravidelně jezdili na dovolenou do zahraničí, poslední tři roky nebyli nikde. V letošním roce jela druhá žalobkyně s dcerou a vnoučaty na týden do Chorvatska. Jinak volný čas rodiče trávili na chatě, v létě i přes týden, jezdili tam na kole, neboť je to blízko. Otec nyní na kole jezdit nemůže, ani na běžky, rád plaval, svědek uvedl, že jako děti chodili v podstatě každý týden do bazénu. Otec si občas zašel se spolupracovníky na pivo, ted' ani nedojde do hospody. Snaží se sice chodit a postupně tu nohu zatěžovat, ale je to v podstatě šnečí chůze. Po psychické stránce na tom byl otec nejhůře, když byl v nemocnici, nemohl se vůbec hýbat, svědek uvedl, že ho poprvé viděl brečet. Ted' působí spíše našťavaně na celý svět, protože jak pořád sedí a nemůže nic dělat, je protivný, rozmrzlý a apatický. Ke vztahu rodičů svědek uvedl, že k sobě měli vždy dobrý vztah, ale on se domnívá, že v poslední době se spíše zhoršil, protože na jeho matku je toho mnoho, má podstatně více práce, otec neměl žádné jiné koníčky než práci na chatě, jízdu na kole, případně jízdu na běžkách v zimě. Že by si ted' našel jiného koníčka je vzhledem k jeho věku nepravděpodobné. Pokud by měli být do budoucna rodiče na chatě, od jara do podzimu, musely by se udělat technické úpravy, zejména sociálního zařízení. Po delší dobu by žalobce zřejmě nezvládl ani chodit na běžný záchod.

Z výslechu svědkyně L.M., dcery žalobců, pak soud zjistil v podstatě obdobný stav v rodinném životě žalobců. Uvedla, že žila s rodiči do 19 let, od té doby se navštěvovali tak jednou měsíčně vzájemně, dokud byla na mateřské dovolené, jezdila i s dětmi za nimi na chatu. V době, kdy se otci stal úraz, bylo mladšímu synovi 8 měsíců, otec ho v podstatě rok neviděl, dokud byl v nemocnici. Dnes jsou mu 3 roky, první žalobce, tedy její otec, si s ním ani nemůže hrát, protože převážně si hraje na zemi, a to otec nemůže. Se starším synem chodíval na fotbal, což teď také nemůže, jen sedí a dívá se na televizi. Když chce vstát, musí si nohu podržet a chodí jen o francouzských holích. Všechnu práci musí dělat matka, z práce chodí domů, stará se o otce a o všechno kolem, otce ta noha bolí, takže je nervózní, chtěl by něco dělat, ale nemůže. Žádné aktivity jako dřív, tedy práce na zahrádce, ve skleníku, jezdit na kole, jezdit na dovolené, jezdit do divadla apod. vůbec nepřipadají v úvahu. Kromě toho otec dochází často do nemocnice, dávají mu kmenové buňky do té nohy, ale zatím se to nechytlo, takže to budou zkoušet zase znovu. Z výpovědi svědkyně pak soud zjistil, že od své matky ví, že od doby úrazu už spolu rodiče intimně nežijí, vadí jí i to, že musí všechno dělat sama, otec je stále velmi nervózní, protože by něco chtěl dělat, ale nemůže. Dřív si všechno připravoval sám, a byl spokojený. Teď vše musí dělat matka nebo někdo jiný, a otec se i rozčiluje kvůli tomu, že by to asi dělal jinak, ale nemůže.

Na základě shora uvedeného dospěl soud k závěru, že došlo k neoprávněnému zásahu do osobnostní sféry obou žalobců tak, jak je chráněna § 11 OZ a že původcem tohoto neoprávněného zásahu je žalovaná společnost. Porušení pracovněprávních předpisů bylo zjištěno v rámci policejního vyšetřování, kromě toho žalovaná odpovídá objektivně podle zákoníku práce. Protiprávnost předmětného postupu tedy vyústila v pracovní úraz, v důsledku něhož byl jednak žalobce 1) po dobu přibližně jednoho roku hospitalizován, od té doby i nadále prodělává další a další operace, jeho léčba ještě není ukončena, následky úrazu jsou pak takové, že z manuálně pracujícího člověka, který si byl schopen vše doma i na chatě udělat sám, se stal člověk, který má problém se postavit na vlastní nohy a bez francouzských holí neudělá ani krok. Objektivně hodnota soukromého a rodinného života prvního žalobce tím byla ve značné míře narušena, jedná se o stav dlouhodobý a do budoucna nevratný. K obdobnému zásahu do rodinného života pak v důsledku této situace došlo i u druhé žalobkyně, místo dlouholetého soužití s partnerem, na kterého se mohla spolehnout a který vše byl schopen udělat a zařídit, se musí o vše starat sama a ještě se starat o něho, neboť on není schopen s výjimkou úplně základních věcí, jako ohřát si jídlo a dojít na toaletu, udělat vůbec nic. Hodnota života i do budoucna je tak omezena v podstatě pouze na tuto činnost,

jakékoli plány do budoucna, které byť do důchodu měli, se tím zhroutily.

Na základě shora uvedeného tedy dospěl soud k závěru, že intenzita zásahu do rodinného života a soukromí obou žalobců je skutečně značná, intenzivní a zejména dlouhodobá a naprosto do budoucna nevratná. Vzhledem k tomu se soud domnívá, že požadované částky pro prvního žalobce 500.000,-Kč, pro druhou žalobkyni 300.000,-Kč jsou těmito okolnostem naprosto přiměřené.

K námitce žalované, že se vlastně jedná o uplatnění téhož nároku jako je ztížení společenského uplatnění, pak soud poukazuje na to, že tyto dva nároky leží vedle sebe, běží vedle sebe, to, že má první žalobce nárok na náhradu škody, na náhradu bolestného a ztížení společenského uplatnění, je věc jedna, to, že má právo na náhradu za neoprávněný zásah do svého soukromého a rodinného života, je věc druhá. A není tedy relevantní, že ztížení společenského uplatnění ještě ani nebylo uplatněno žalobou u soudu z důvodu neukončené léčby.

Stejně tak neobstojí námitka, že by si žalobce mohl najít nějakého koníčka a žít plnohodnotně. Lze stěží uvěřit, že by kdokoli, kdo celý život manuálně pracoval, po úraze a roce stráveném v nemocnici, bez možnosti pohybu, po mnoha operacích a při stálých bolestech, byl schopen si najít nějakého koníčka, při kterém by nepotřeboval chodit.

Soud prvního stupně dle mého názoru neprávem přisvědčil téměř ve všem žalobcům. Zajímavé však na první pohled bylo již odůvodnění rozsudku, které se prakticky omezovalo na pouhopouhý popis života poškozených. Nijak nebyla odůvodněna výše přiznané částky, což později kritizoval i Vrchní soud v Praze.

Soud v prvoinstančním rozhodnutí zcela pominul námitky žalované ohledně judikatury soudů vyšších instancí, která je uvedena výše a ze které vyplývá, že pokud existuje speciální právní úprava bolestného a náhrady škody za ztížení společenského uplatnění, není možné, aby žaloba uplatnila tytéž nároky a z nich plynoucí finanční plnění žalobou na ochranu osobnosti. Soud pouze konstatoval, že *„poukazuje na to, že tyto dva nároky leží vedle sebe, běží vedle sebe, to, že má první žalobce nárok na náhradu škody, na náhradu bolestného a ztížení společenského uplatnění, je věc jedna, to, že má právo na náhradu za neoprávněný zásah do svého soukromého a rodinného života, je věc druhá“*. Takovéto odůvodnění, které postrádá

argumentaci, proč soud došel k předmětnému závěru v tomto konkrétním souzeném případě, lze považovat za nepřezkoumatelné.

Zcela pochopitelně proto žalovaná společnost podala proti prvoinstančnímu rozsudku odvolání.

7.8 Řízení před soudem odvolacím

Argumentace odvolání je založena na tom, že vedle sebe nemůže existovat odškodnění jak podle obecného, tak podle zvláštního předpisu. V odvolání bylo uvedeno, že odvolací důvod vymezuje žalovaná tak, že rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci a rozsudek soudu 1. stupně je nepřezkoumatelný, neboť jeho odůvodnění neobsahuje zdůvodnění právního závěru, ke kterému dospěl soud prvního stupně [§ 205 odst. 1 písm. g) OSŘ] a soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním [§ 205 odst. 2 písm. e) OSŘ].

Soud 1. stupně se nedostatečně vypořádal s námitkou žalované, že plnění, které žalobci požadují, požadují na základě stejných důvodů, na které pamatuje institut „ztížení společenského uplatnění“ uvedený ve vyhlášce č. 440/2001 Sb. Žalovaná souhlasí s argumentací soudu, že nároky uplatňované na základě žaloby na ochranu osobnosti a nároky uplatňované na základě shora zmiňované vyhlášky, existují vedle sebe a že jde o samostatné a nepřekrývající se instituty, ale nesouhlasí s tím, že by tomu tak bylo v daném konkrétním případě obou žalobců. Žalovaná má za to, že poté, kdy žalobce 1 uplatní „ztížení společenského uplatnění“ dle vyhlášky 440/2001 Sb., dojde k porušení ústavního principu proporcionality z hlediska duplicitního hodnocení a odškodnění téže nemajetkové újmy a porušení zásady non bis in idem.

Domnívám se, že v daném případě měl soud požadavek žalobců zamítnout, neboť ustanovení § 11 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., Občanského zákoníku v platném znění, jsou ustanoveními obecnými, vůči ustanovením § 369 zákona číslo 262/2006 Sb., zákoník práce v platném znění, který zaměstnanci, v případě pracovního úrazu, poskytuje 4 druhy náhrad. Je nesporné, že se v tomto případě jednalo o pracovní úraz, a proto tento měl být posuzován v souladu s ustanoveními zákona číslo 262/2006 Sb., zákoník práce v platném znění, které pro takovou eventualitu zákonodárce výslovně určil. Pokud by nebylo vůlí zákonodárce posuzovat dané

případy dle zvláštního právního předpisu, přijal by zákonodárce taková ustanovení pouze jako odkazující na obecný právní předpis. Jestliže se tak nestalo, bylo vůlí zákonodárce takovou úpravu přenechat institutu zákona speciálního, kterým zákoník práce v tomto případě ve vztahu k občanskému zákoníku nesporně je.

Pokud soud 1. stupně uznal nárok žalobců, dle ustanovení obecného a nikoli dle ustanovení speciálního, došlo tím k porušení zásady: „lex specialis derogat generalis“.

Dle názoru žalované by k odškodnění nemajetkové újmy v penězích dle § 11 a násl. OZ mělo docházet pouze v případech, kdy právní řád České republiky neposkytuje poškozenému žádnou jinou možnost, jak se svých práv domoci, neboť tento institut je velmi obecně formulován a tedy dopadem do zcela skutkově nevymezeného okruhu možných případů výraznou měrou snižuje právní jistotu a s principem právní jistoty, který, ač výslovně nezmíněn, je v každém právním řádu každé demokratické země jedním z nejdůležitějších, je v naprostém rozporu, neboť nikdo si nemůže být jistý tím, jakou náhradu a v jaké výši v daném případě může soud postiženému přiznat.

Kontinentální právní řád a zejména právní řád České republiky je postaven na principu právní jistoty. Každému, kdo zákon jakýmkoli způsobem přestoupí, by mělo být zřejmé, jaký trest za takové přestoupení zákona lze očekávat. Pokud se však podobné instituty v našem právním řádu prosadí, bude to znamenat ohrožení nebo dokonce konec principu právní jistoty a nástup principu právní nejistoty, neboť po přestoupení zákona, byť je pouze objektivním, tedy bez zavinění, subjekt který objektivně právo porušil, nebude schopen dovodit, jaká sankce ho za dané porušení čeká.

Soud měl rovněž zamítnout legitimaci žalobce 2) a to opět vzhledem k principu právní jistoty. Pokud připustíme, že žalobce 2) je legitimován a způsobilý být účastníkem sporu, pak připusťme eventualitu, že takovým účastníkem může být každý, kdo s poškozeným vykonával kdykoli nějakou aktivitu, kterou po jeho úraze s ním již vykonávat dále nemůže. Připomeňme, že zákon žádným způsobem nedává vodítko k posouzení, jaké osoby by případně vedle samotné poškozené (dotčené) osoby měly být aktivně legitimovány v případném sporu o ochranu osobnosti.

To však znamená, že se takový okruh vymezuje naprosto nepředvídatelnou skupinu osob. Legitimován k žalobě by tak mohl být každý, kdo prokáže, že žalobcem i v minulosti provozoval jakoukoli aktivitu, kterou v důsledku jeho úrazu, více již s ním provozovat

nemůže. Každý takový subjekt by totiž mohl tvrdit, že jde o zásah do jeho subjektivních osobnostních práv. Pak by se pouze „ohodnocovala“ výše takové nemajetkové újmy a takový jistě stěží představitelný leč ve světle rozsudku soudu 1. stupně teoreticky zcela možný případ, by pak pro žalovanou znamenal naprostou právní nejistotu v tom, jaká sankce resp. náhrada mu může být přičtena k tíži a ve prospěch jakého okruhu oprávněných osob.

Z hlediska odůvodnění rozsudku soudu 1. stupně lze dovést, že o takový zásah by se skutečně jednalo a pokud se může náhrady nemajetkové újmy v penězích dovolat manželka poškozeného, proč by nemohl například jeho nejlepší kamarád, když prokazatelně došlo k zásahu do jeho osobnostních práv, jelikož jeho kvalitu života utrpěla v důsledku toho, že se s poškozeným nemůže pravidelně setkávat v restauraci. A proč by se nemohl náhrady nemajetkové újmy v penězích dovolat v budoucnu narozený vnuk žalobce 1) tvrdě, že bez poškození, ke kterému došlo, by mohl býval byl nezpochybnitelně se svým dědečkem vykonávat mnoho jiných aktivit, než může konat po vzniku tohoto pracovního úrazu.

Jak vyplývá z výše zmíněného, taková situace opět vnáší do právního řádu tolik nežádoucí značný stupeň právní nejistoty, neboť žalovaný subjekt si nemůže být ani jist subjekty, které se na něj mohou s uplatněním náhrady nemajetkové újmy v penězích obrátit. Lze si tedy udržitelnost argumentace soudu 1. stupně jen stěží představit vzhledem k potenciálu budoucích možných nároků dalších osob a tedy právních sporů, které by mohly v této věci stíhat žalovanou a v tisících jiných obdobných případech stíhat každého, kdo bude, obecně vzato, shledán odpovědným za zranění jiné osoby, ať již z jakékoli příčiny – představme si například řidiče motorového vozidla, který zavíní dopravní nehodu a způsobí zranění jiné osoby.

Opět je třeba poukázat na to, že poškozená osoba má právo domáhat se své satisfakce jinými právními prostředky (náhrada bolestného a ztížení společenského uplatnění, náhrada škody obecně) a úprava ochrany osobnostních práv má místo pouze tam, kde nelze jinou náhradu škody či újmy způsobené protiprávním zásahem přiznat, neboť tam chybí speciální zákonná ustanovení. To však není předmětný případ.

Nadto, jak již bylo uvedeno, nadbytečná aplikace shora zmiňovaných ustanovení ve shora uvedených případech vyvolává spíše dojem, že se jedná o institut „Punitive damage“, tedy institut jinak tak cizí českému právnímu řádu. S touto námitkou žalované se soud 1. stupně také nijak nezabýval, dá se konstatovat, že ji ignoroval. Charakteristika ničím nepředvídatelné výše nemajetkové újmy v penězích se definicí „Punitive damage“ velmi přibližuje.

Že by takový element byl v českém právu jevem naprosto nechtěným, je beze vší pochyby, zvláště tehdy, pokud si strana, která předpisy porušila objektivně, tedy ani ne zaviněně, nemůže být až do vynesení rozsudku jistá tím, jestli jí soud uloží sankci v řádů tisíců, či milionů korun. Dle takového postupu si žalobce může naprosto subjektivně nárokovat jakoukoli a ničím neodůvodněnou částku na základě své volné úvahy.

Oproti tomu, použijí-li se na tento případ ustanovení zákona speciálního, lze naprosto přesně, vzhledem k počtu bodů, stanovených posuzujícím lékařem, takovou sumu určit, což posiluje princip právní jistoty a důvěru i nepravní veřejnosti v právo jako takové.

Je nepochybné, že takovýto záměr měl zákonodárce, když vytvořil speciální právní předpisy o odpovědnosti zaměstnavatele, o bodovém hodnocení bolestného a zde zejména relevantní předpis o bodovém hodnocení ztížení společenského uplatnění a náhradě těchto zásahů do osobní sféry poškozeného.

Žalovaná rovněž namítla, že některé závěry, ke kterým soud 1. stupně dospěl v odůvodnění rozsudku, nejsou ničím podložené, jsou neobjektivní a soud k nim dospěl pouze na základě výsledku rodinných příslušníků (dětí) žalobců, kteří jistě nebudou svědčit v neprospěch svého rodiče. Takové svědectví tedy má jen relativní vypovídací hodnotu.

Odůvodnění rozsudku je výrazně citově podbarveno a velmi vzdáleno tomu, co by právo mělo být, tomu, jak právo charakterizoval již Aristoteles ve svém známém výroku: „The law is reason free from passion“, tedy „Zákon je rozum zbavený vášně“.

Těžko lze akceptovat například fakt, že soud zcela jednoznačně, po vyslechnutí pouze dětí žalobců, v odůvodnění tvrdí, že: „žalobce 1) neudělá bez francouzských holí ani krok“. Takové tvrzení by mělo být odůvodněno věrohodněji, než jen výpovědí příbuzných poškozeného, lékařskou zprávou či znalecky.

Rovněž jiná pasáž z odůvodnění rozsudku a sice věta: „Lze stěží uvěřit, že kdokoli, kdo celý život manuálně pracoval a po úraze a po roce stráveném v nemocnici, bez možnosti pohybu, po mnoha operacích a při stálých bolestech, byl schopen najít koníčka, při kterém by nepotřeboval chodit“, zasluhuje při právním hodnocení rozsudku pozornost - každému je zřejmé, že existují osoby s daleko vážnějšími úrazy, následky, paraplegici, quadruplegici, kteří si, přes své postižení, rozhodně koníčky najít dokáží, ač by se to soudu 1. stupně zřejmě zdálo nemožné.

Na této větě lze rovněž prokázat, že soud vycházel zejména z hodnocení celé situace ne na základě práva, nýbrž na základě emoce a soucitu a účasti s poškozeným. Takovou funkci by však právo v demokratickém právním státě plnit nemělo. Právo by mělo být především objektivní. Na zmíněných výrocích soudu 1. stupně je však patrné, že objektivními nejsou neboť tvrdí i skutečnosti obecně známé nepravdivě (viz. věta o nemožnosti nalezení koníčků).

Pokud je rozsudek odůvodněn nepravdivě tvrzenými obecně známými skutečnostmi, pak lze pochybovat o tom, zda není tento rozsudek stejně neobjektivní jako tyto nepravdivě tvrzené obecně známé skutečnosti.

Nezbývá tedy nežli uzavřít, že odůvodnění rozsudku soudu 1. stupně bylo naprosto nedostatečné vzhledem ke skutečnosti, že soud 1. stupně sice obšírně popisuje skutkový děj a interpretuje téměř doslova výpovědi svědků žaloby a veškeré argumenty žalobců, ovšem co se týče jednotlivých námitek žalované, vznesených v písemných podáních a během jednání soudu, pouze opakovaně paušálně konstatuje, že žalovaná namítá duplicitní uplatnění téhož nároku, aniž by se tímto hlouběji zabýval.

Takový obsah odůvodnění rozsudku zjevně prokazuje emotivní náklonnost soudu 1. stupně k tvrzením žalobců, což nelze považovat za přípustné. Soud nejednal a nerozhodoval v tomto smyslu objektivně nestranně a z interpretace a obsahu odůvodnění je jednoznačně zřejmé, že žalobcům a jejich svědkům se podařilo soud ovlivnit v emoční rovině na svou stranu a tedy se rozhodnutí soudu nedá považovat za nestranné a objektivní. Soud v této souvislosti nerozhodoval ani tak podle práva, jako podle pocitu a sympatií k žalobcům.

Stejně tak se soud naprosto nedostatečně vypořádal s odůvodněním svého stěžejního právního závěru, rozhodného pro posouzení celé věci, totiž že (cit.) „, tyto dva nároky leží vedle sebe, běží vedle sebe, to, že má první žalobce nárok na náhradu škody, na náhradu bolestného a ztížení společenského uplatnění, je věc jedna, to, že má právo na náhradu za neoprávněný zásah do svého soukromého a rodinného života, je věc druhá." Tento kategorický a zcela zásadní závěr soudu postrádá v souvislosti s posuzovaným případem jakékoli odůvodnění a soud se tedy omezil na své prosté konstatování rozhodného právního závěru a naprosto nijak tento svůj závěr vzhledem ke konkrétnímu případu ani obecně nevysvětlil, nezdůvodnil.

Celé odůvodnění rozhodnutí soudu 1. stupně se tak omezuje na obsažný popis tvrzení žalobců, krátké konstatování námitek žalované bez zdůvodnění jak s nimi soud naložil a jeden krátký odstavec s konstatováním stěžejního právního názoru soudu bez jakéhokoli vysvětlení.

To lze považovat za zcela nepřijatelné a rozhodnutí soudu 1. stupně tak za nepřezkoumatelné, jak již bylo uvedeno výše.

V souvislosti s posuzováním vzneseného nároku na ochranu osobnosti a finančního zadostiučinění je rovněž nepřijatelné, aby v řízení byla jakkoli zohledňována finanční situace žalované s ohledem na vliv případné povinnosti žalované vyplatit finanční satisfakci na její ekonomickou existenci.

Ze všech shora uvedených důvodů pak v odvolání bylo navrženo, aby Vrchní soud v Praze jako soud odvolací tímto odvoláním rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 32C 8/2009-74 ze dne 26.10.2009 v rozsahu výroku I. II. a III., jak byl napaden tímto odvoláním, změnil tak, že žalobu zamítne a žalovanému vůči žalobci přizná náhradu nákladů řízení před soudem 1. stupně i soudem odvolacím.

7.9 Argumenty žaloby k odvolání

K uvedenému odvolání bylo soudu zasláno rovněž vyjádření žaloby, a to dne 15.01.2010. Žaloba svou argumentaci založila na tvrzení, že žalobci považují napadený rozsudek za zákonný a správný, soud provedl dostatečné dokazování, důkazy správně vyhodnotil a učinil z nich i náležité závěry skutkové i právní. Z těchto důvodů považují žalobci podané odvolání za zcela nedůvodné.

Dle žaloby si žalovaná v úvodu odvolání protiřečí, pokud na jedné straně souhlasí s právními závěry soudu ohledně toho, že nárok na ochranu osobnosti a nárok na náhradu škody na zdraví (ztížení společenského uplatnění) existují vedle sebe a jedná se o nároky samostatné, ovšem nesouhlasí s tím, že by tak tomu bylo u obou žalobců s odůvodněním, že v případě žalobce 1) jde o duplicitní odškodnění téže újmy. Nelze přeci hovořit o duplicitním odškodnění, když zde máme vícero nároků.

Zde byl jednoznačně účelově žalobou přehlédnut fakt, že uvedené nároky skutečně mohou existovat vedle sebe, ale v případě zcela jiných skutkových okolností, nežli byl projednáváný případ.

Žaloba tvrdila, že pokud zde existují vedle sebe různé nároky, jejichž základ sice vychází z

jedné škodné události, není dle názoru žaloby, důvodu se jich nedomáhat současně. Ustanovení § 369 zákoníku práce není speciálním ustanovením k ust. OZ (konkrétně k § 11 OZ) a nevylučuje, aby se zde žalobce 1) domáhal ochrany osobnosti dle § 11 OZ vedle nároků pro něho vyplývajících ze zákoníku práce. Jde o porušení práva na ochranu osobnosti dle § 11 OZ, které zákoník práce neupravuje a neodškodňuje, a v případě porušení práva na ochranu osobnosti by naopak bylo nepředstavitelné a nesprávné, pokud by takové porušení práva na ochranu osobnosti nebylo chráněno s odůvodněním, že žalobci 1) přísluší náhrada za ztrátu na výdělku, za bolest a ztížení společenského uplatnění, za účelně vynaložené náklady spojené s léčením a věcná škoda.

Žaloba opakovaně odkazuje na rozhodnutí NS ČR sp. zn. 30 Cdo 154/2007 ze dne 28.6.2007, ve kterém tento soud fakticky dovedl samostatnost nároků na náhradu škody na zdraví a na náhradu nemajetkové újmy při zásahu do osobnostního práva na zdraví. Z jeho rozhodnutí lze citovat: „Právo na ochranu zdraví je pak bez jakékoliv pochybnosti pro každého jedním z nejvýznamnějších, neboť má bezprostřední dopad na kvalitu existence fyzické osoby, resp. na její existenci vůbec. Lze proto uzavřít, že dovolatelka se mýlí, pokud dovozuje (případně spíše dovozuje účelově), že uplatnění nároků z titulu práva na ochranu osobnosti supluje resp. doplňuje a rozšiřuje rozsah náhrady škody podle ustanovení § 442 a násl. OZ (resp. § 420 a násl. OZ), neboť se jedná o zcela svébytné a samostatné nároky podmíněné rozrůzněnou sférou ochrany, kterou poskytuje občanský zákoník.“

Ustanovení § 11 OZ a násl. není pouze doplňujícím ustanovením českého právního řádu, které by bylo možno aplikovat až (pouze) tehdy, kdy zde není jiného právního institutu, prostřednictvím kterého je možno jakoukoliv újmu odškodnit. Žalovaná podle názoru žaloby nesprávně poukazuje na jeho obecnost, která dle jeho názoru způsobuje právní nejistotu. Je tomu právě naopak, škála možných zásahů do osobnostních práv může být natolik široká a různorodá, že toto ustanovení nelze pojmout více kasuisticky. Toto ustanovení je pak možno aplikovat vždy, dojde-li k zásahu do práva na ochranu osobnosti, takže soudy toto ustanovení nemohou opomenout nebo ho vyloučit z aplikace s odůvodněním, že újmu lze nahradit také dle jiného ustanovení zákona (např. dle § 369 zákoníku práce).

Tato právní konstrukce dle názoru žaloby postrádá logiku a je zcela nesprávná a s principem právní jistoty nemá nic společného, zvláště když nároky zpráva na ochranu osobnosti a z náhrady škody na zdraví existují vedle sebe, což žalovaný připouští.

Ani argumentaci žalované ohledně aktivní legitimace žalobkyně 2) nelze dle názoru žaloby považovat za správnou. Zde žaloba dovozuje, že žalovaný dovádí argumentaci do absurda, když tvrdí, že k podání žaloby by byl legitimován de facto každý, kdo vykonával s postiženým jakoukoliv činnost, což je dle jeho názoru nežádoucí.

Z právní úpravy dle § 11 OZ a násl. je zřejmé, že ochrana je poskytována i právu občana na zdraví, lidskou důstojnost a soukromí. I když „soukromý život“ je širokým pojmem, s přihlédnutím ke zmíněné zásadě ochrany všestranného rozvoje občana z něj nepochybně vyplývá, že musí do určité míry zahrnovat i právo na seberealizaci, na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidmi i příbuznými. Součástí soukromého života je i rodinný život. I Ústavní soud ČR poukázal na to, že rodinný život kromě jiného zahrnuje vztahy mezi nejbližšími rodinnými příslušníky (dětmi, rodiči, prarodiči), bez ohledu na skutečnost, zda spolu trvale žijí či nikoliv. Protiprávní narušení těchto rodinných vztahů představuje neoprávněný zásah do práva na soukromý a rodinný život fyzické osoby. Obsah práva na ochranu osobnosti dle § 11 OZ v sobě zahrnuje nejenom právo na ochranu života, zdraví, těla, ale i právo na čest a lidskou důstojnost, právo na soukromí včetně rodinného života, atd.

Neoprávněným porušením některého z uvedených práv jedné fyzické osoby může dojít i k neoprávněným zásahům do práv druhé fyzické osoby a v důsledku toho i k uložení peněžité náhrady dle § 13 OZ. což dle postoje žaloby naprosto odůvodňuje aktivní legitimaci žalobkyně 2). K tomu je vyžadováno, aby mezi takovými osobami existovaly určité úzké a pevné rodinné, sociální a citové vazby vytvořené v rámci jejich soukromého života, a že takto vzniklou újmu lze u druhé osoby spatřovat jako újmu, která se dotýká i jí samotné. Součástí soukromého života je totiž život rodinný zahrnující vztahy mezi blízkými příbuznými.

Jistě že by tedy aktivně legitimován k podání takovéto žaloby nemohl být každý, ale pouze ten, kdo splňuje kritéria uvedená v předchozím odstavci, což podle žaloby žalobkyně 2) jednoznačně splňuje.

Námítka žalovaného týkající se „punitive damage“ a výtky, že se s tímto soud nevypořádal, dle stanoviska žaloby taktéž neobstojí. Jedná se o institut jiného právního řádu neznámý českému řádu a není úkolem soudu vykládat a hodnotit instituty amerického právního řádu, kdy jsou ukládána plnění i v řádu desítek či stovek milionů dolarů jako soukromá sankce

žalovanému a současně vysoká odměna úspěšnému žalobci, který se nebál podstoupit riziko a nepříjemnosti spojené s vedením sporu a přispěl tak k uplatnění prevenční funkce práva a čistotě veřejného života, za což mu náleží vysoká odměna navíc.

Pokud se žalovaný pouští dále do hodnocení volné úvahy soudu ohledně výše přiznané částky a srovnává to s vyhl. č. 440/2001 Sb., která má dle jeho názoru přesně a určitě stanovit, kolik má činit výše odškodnění, tak žaloba poukazuje na § 7 této vyhlášky, která opět soudu ponechává na volné úvaze, o kolik lze odškodnění zvýšit. Žaloba si pak klade otázku, jakou zde máme právní jistotu oproti přiznání výše odškodnění dle § 13 OZ, když v obou případech bude záležet pouze na úvaze soudu, jakou částku poškozenému přizná. Přiznaná částka musí být jednoznačně přiměřená, což v tomto případě dle náhledu žaloby rozhodně je.

A konečně žaloba poukazuje na to, že pokud žalovaný vytýká soudu, že se spokojil s výpověďmi dětí žalobců, tak kdo jiný může podat podrobnější a přesnější popis situace a kdo jiný sledoval utrpení žalobce 1) a vypořádávání se s těžkou situací u obou žalobců než jejich děti? Právě děti žalobců byly taktéž do jisté míry zasaženy v žalobě popsanou událostí a podle žaloby nebylo jediné pochybnosti o tom, že jejich popis situace a výpověď před soudem byly naprosto objektivní (pozn. toto tvrzení zajisté nemůže obstát právě s odůvodněním vztahu dětí k rodičům). K tomu se přidávají i listinné důkazy svědčící o rozsahu poškození zdraví žalobce 1), což koresponduje s popisovanými omezeními a strastmi, o kterých hovořili svědci a které budou život žalobců ovlivňovat i do budoucna.

Žaloba se domnívá, že žalovaná klade zbytečně velký důraz na to, že i přes poškození zdraví lze další život trávit do určité míry kvalitně a lze si najít nové koníčky. Již u soudu prvního stupně uváděla příklady paralympioniků atd. Jednak musíme vycházet z konkrétní a dané situace, kterou žalobci zažívají a nesrovnávat ji se zcela odlišnými případy, kdy po nějaké tragické události dojde např. k amputaci končetiny, aniž by však byla taková osoba jinak bolestivě zasažena a může tedy provozovat sport či jiné aktivity s jistými omezeními plynoucími právě ze ztráty končetiny. Avšak toto není úplně předmětem žaloby, předmětem žaloby je zejména zásah do práva na rodinný a soukromý život a do práva na zdraví. Zcela správně soud prvního stupně podle názoru žaloby hovoří o omezení a narušení hodnoty soukromého a rodinného života, o zásahu do dlouholetého soužití s partnerem, když se jedná o stav nenávratný.

Vyjádření žaloby uzavírá konstatování, že se jedná o zcela objektivní posouzení situace a soud prvního stupně se nijak neodchýlil od skutkových zjištění, která před soudem zazněla, což odůvodnil řádně provedenými důkazy. Skutečnost, že soud žalobě vyhověl, nelze odůvodnit tím, že soud sympatizuje se žalobci nebo že s nimi soucítí, (obdobné nářky lze spatřovat u politiků (manželé Paroubkovi), když např. MS v Praze zamítl žalobu na ochranu osobnosti ohledně karikatury manželky J. Paroubka v jednom časopise, což bylo jimi ironicky ohodnoceno tak, že to svědčí o „stavu“ české justice).

Právní závěr soudu má pak dle přesvědčení žaloby vycházet z ustálené dlouhodobé rozhodovací praxe soudů a není ničím zvláštním, co by vybočovalo ze zavedené rozhodovací činnosti soudů. Odůvodnění je zcela přesvědčivé a dostačující. Žalovaná nemůže očekávat, že se soudy budou zdlouhavě zabývat námitkami typu princip „punitive damage“, které ani do českého právní řádu nepatří. Pokud žalovanému vadí, že žalobci poukazovali na finanční situaci žalovaného, tak toto žalobci řádně vysvětlili a pokud se žalovaná domnívá, že žalované částky jsou vysoké a že se žalobci chtějí pouze obohatit, tak necht' si uvědomí, o jaký zásah do osobnostní sféry žalobců, zejména žalobce 1), došlo a necht' si uvědomí, že hodnotu takové ztráty, omezení a narušení soukromého a rodinného života lze jen stěží nahradit a že požadované částky jsou spíše nízké vzhledem k dlouhodobému a nevratnému stavu.

Na základě shora uvedených skutečností žaloba navrhla, aby odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně jako věcně správné potvrdil a zavázal žalovaného k náhradě nákladů řízení.

7.10 Replika žalované

K vyjádření žaloby bylo z procesního hlediska žalované zcela namístě zaujmout ještě své stanovisko, neboť celý spor se zde opírá o to, kdo bude lépe argumentovat a svými právními argumenty soud vyššího stupně přesvědčí. Ostatně vzhledem ke kusé právní právě a rozdílnosti rozhodovací praxe soudů (viz. výše) má ve sporech o ochranu osobnosti více než kde jinde před soudem svou váhu argumentace stran, opírající se o širší principy a skutečnosti, než jen zákonnou normu samotnou.

Proto žalovaná musela vyslovit nesouhlas s tím, že nárok na ochranu osobnosti a nárok na náhradu škody na zdraví (ztížení společenského uplatnění) existují vedle sebe a jedná se o nároky samostatné v konkrétním případě žalobců a tedy žalovaná si rozhodně neprotiřečí

způsobem, kterým se snaží žaloba účelově dezinterpretovat názor žalované.

Žaloba namítla, že by bylo nesprávné a nepředstavitelné, aby porušení práva na ochranu osobnosti nebylo chráněno s odůvodněním, že žalobci 1) přísluší náhrada na ztrátu na výdělku, za bolest a ztížení společenského uplatnění, za účelně vynaložené náklady spojené s léčením a věcná škoda. S takovým názorem nelze souhlasit. Jak již vyplývá z výčtu náhrad, které zákonodárce chtěl poskytnout pro takové případy, je jejich výčet bohatý a způsobilý odškodnit poškozeného v plném rozsahu.

Pokud by tedy došlo v tomto případě k odškodnění práva na ochranu osobnosti a dále odškodnění podle zákoníku práce, byla by stejná újma odškodněna dvakrát, tedy byla by porušena zásada *non bis in idem*.

Dále pak by byla zcela bezprecedentním způsobem prolomena základní zásada demokratického právního řádu a sice zásada *lex specialis derogat generalis*.

V tomto případě se opět žaloba snažila účelově a ve svůj prospěch dezinterpretovat výroky žalované. Žalovaná uvádí pouze to, že zákoník práce je v poměru k občanskému zákoníku zákonem speciálním, a tedy pokud speciální zákon předpokládá pro určitou újmu (zde pracovní úraz) taxativně vypočítané druhy odškodnění, což je jistě naprosto v pořádku, nemůže však vedle takových speciálních ustanovení existovat nárok další dle ustanovení obecného právního předpisu, neboť tento nárok je derogován nárokem vycházejícím z ustanovení zákona speciálního.

Jistě si lze představit případy, kdy dojde k odškodnění na základě ochrany osobnosti dle § 11 OZ, avšak k takovému odškodnění může dojít jen tehdy, pokud by se na vznik daného např. úrazu nevztahovala úprava uvedená ve speciálním právním předpise.

Avšak pokud zákonodárce ve speciálním předpise tuto oblast upravil, nelze ji vykládat odchylně a účelově od takové záměrné úpravy a nelze odškodňovat jednu a tutéž věc jednak dle speciálního právního předpisu a dále pak dle obecného právního předpisu. V takovém případě by se totiž celá konstrukce právního řádu rozpadla a vznikl by chaos bez předem jasně stanovených pevných pravidel a předvídatelnosti práva a následků jednání každého subjektu, což je v demokratickém právním státu zcela a zásadně nepřípustné.

Žaloba dále namítá, že žalovaná dovádí argumentaci do absurdna, když tvrdí, že k podání žaloby by byl de facto legitimován každý, kdo vykonával s postiženým jakoukoli činnost, což je dle jeho názoru nežádoucí.

Argumentace ad absurdum je však v právní teorii považována za legitimní metodologii výkladu právní normy, která je zde navíc zcela na místě vzhledem k argumentaci žalobců. V některých případech skutečně potřeba věc vyargumentovat ad absurdum, aby mohly být zjištěny všechny možné důsledky a dopady, což žalovaná v tomto případě učinila, přičemž se ukázalo, že její obavy v tomto směru rozhodně nejsou liché. Pokud připustíme legitimaci dalších žalobců, pak vyvstává otázka, kdo ještě být legitimován může a kdo už ne. A dále se přímo nabízí námitka, proč jeden subjekt upřednostňovat před druhým a proč jeden subjekt, ačkoli újmu utrpěl, legitimován být žalobcem je a proč jiný subjekt, který utrpěl újmu jiného rozsahu by již legitimován být neměl či měl, jen v jiném rozsahu výše odškodnění.

Bud' by musely být legitimovány všechny dotčené subjekty nebo žádný. Jiný postup by byl v příkrém rozporu s čl. 1 ústavního zákona č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod v platném znění.

Žaloba namítá, že žalovaná vytýká soudu, že se spokojil s výpovědí dětí žalobců a že jediní ti mohou podat podrobnější a přesnější popis situace, neboť sledovali utrpení žalobce 1). Lze těžko najít něco neobjektivnějšího než výslech rodinných příslušníků (dětí) v daném případě, kteří mohou teoreticky a v praxi častěji prakticky, profitovat z případného majetkového zisku svých rodičů z tohoto sporu a na jeho výsledku jsou tedy hmotně zainteresováni. Bylo záhodno vyslechnout i nezaujaté a na výsledku sporu hmotně nezainteresované osoby, například někoho, kdo v poslední době žalobce 1) viděl a může o jeho skutečném stavu podat nezkrácené informace. Nicméně tato otázka by neměla být ve sporu stěžejní, neboť primárně jde o to, že žalovaná se domnívá, že pokud by spor dopadl i před odvolacím soudem, tak jako před soudem prvního stupně, že by byly zcela zásadně porušeny základní principy uvedené výše a bylo by porušeno právo žalované na spravedlivý proces dle čl. 36 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod v platném znění.

Hledání paralely mezi kauzou manželů Paroubkových a žalobci je pak právně naprosto irelevantní a scestné, spíše úsměvné, pro výsledek sporu naprosto nepoužitelné, protože je

žalovaná ani dále nekomentovala.

Žalovaná pak nadále setrvala na stanovisku, že odůvodnění soudu není vůbec přesvědčivé a dostačující, pokud za přesvědčivé a dostačující nepovažujeme pouhý obsáhlý popis zdravotního stavu žalobce 1). Celý rozsudek je protkán zejména emotivními argumentacemi, jichž by každý rozsudek měl být prost. Jinak zde totiž vzniká nebezpečí, že se právo stane tím, čím by být nemělo, tedy nástrojem subjektivního prosazování citů, nikoli objektivního prosazování práva.

7.11 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze

Po výměně stanovisek obou stran k rozsudku a odvolání pak Vrchní soud v Praze vydal dne 01.06.2010 rozsudek, ve kterém rozsudek soudu prvního stupně v odstavci I výroku ve vztahu k prvnímu žalobci změnil tak, že se zamítá žaloba, aby žalovaný zaplatil prvnímu žalobci 500.000,- Kč.

Žalované pak ve vztahu k prvnímu žalobci nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Rozsudek soudu prvního stupně se v odstavcích I a II výroku ve vztahu k druhé žalobkyni a v odstavci III výroku zrušil a v tomto rozsahu jej vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Svůj rozsudek pak Vrchní soud v Praze odůvodnil následovně:

Soud prvního stupně rozsudkem žalovanému uložil, aby zaplatil prvnímu žalobci 500.000,- Kč a druhé žalobkyni 300.000,- Kč (odst. I výroku) a oběma na náhradě nákladů řízení 81.323,- Kč (odst. II výroku). Žalovanému dále uložil, aby zaplatil na náhradě nákladů řízení státu 1.834,08 Kč (odst. III výroku).

Rozhodnutí Vrchního soudu obsahuje stručné shrnutí prvoinstančního rozsudku a konstatování, že proti tomuto rozsudku podal žalovaný odvolání, v němž navrhoval, aby odvolací soud napadený rozsudek změnil tak, že se žaloba zamítá. Souhlasil sice s tím, že nárok na ztížení společenského uplatnění je odlišným nárokem od nároků uplatněných žalobou na ochranu osobnosti, ale namítal, že jakmile žalobce uplatnění nárok dle vyhl. č.

440/2001 Sb., dojde k porušení ústavního principu proporcionality z hlediska duplicitního hodnocení a odškodnění téže nemajetkové újmy.

Uvedl, že žalobce utrpěl pracovní úraz, který by měl být posuzován v souladu se zákoníkem práce, jako speciálním předpisem a v zájmu právní jistoty by proto k odškodnění podle § 11 OZ mělo dojít pouze v případě, kdy poškozenému není poskytnuta jiná možnost domoci se svých práv. Ve vztahu k druhé žalobkyni dovozoval ze závěrů soudu prvního stupně, že by mohla být aktivně legitimována každá osoba, která s poškozeným přicházela do styku, u níž se může zhoršit kvalita jejího života.

Dále soud konstatoval, že odvolatel zpochybňoval i závěry soudu prvního stupně učiněné pouze na základě výslechu rodinných příslušníků, kteří jistě nebudou svědčit v neprospěch rodičů, a uvedl, že soud prvního stupně nehodnotil situaci na základě práva, ale soucitu a účasti s poškozenými. Zejména se však nedostatečně vypořádal se svým závěrem o existenci dvou nároků ležících vedle sebe. Dovožoval, že žalobci se chtějí na úkor žalované obohatit plněním, na které by neměli podle českého právního řádu nárok, přičemž v této souvislosti uvedl, že by za této situace nikdy žalobci neposkytl plnění vyšší, než v zákonné míře.

Soud dále konstatoval, že žalobci navrhli potvrzení napadeného rozsudku. Dovožovali možnost souběžné existence nároků, jak podle zákoníku práce, tak i podle § 11 OZ a namítali, že zákoník práce neupravuje a neodškodňuje porušení práva na ochranu osobnosti, a že § 11 OZ není jakýmsi doplňujícím ustanovením českého právního řádu, který by bylo možné aplikovat pouze tehdy, kdyby zde nebyl jiný právní institut. Poukazovali na to, že i Ústavní soud vymezil, že součástí soukromého života je život rodinný a dovozovali, že neoprávněným zásahem do osobnostních práv jedné osoby, může dojít k neoprávněnému zásahu i do práv jiné fyzické osoby. Uvedli, že těžko lze, kromě jejich dětí, nalézt jiného, kdo by podal podrobnější a přesnější popis jejich situace. Vrchní soud v Praze dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

Základním předpokladem odpovědnosti podle § 13 OZ je existence neoprávněného zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu narušením, popř. ohrožením osobnostních práv chráněných § 11 a násl. OZ. Mezi chráněná osobnostní práva patří i právo na soukromí, jehož součástí, je podle ustálené judikatury soudů, včetně Ústavního soudu (např. II.US 517/99), i právo na rodinný život, na vytváření a rozvíjení vztahů mezi blízkými

příbuznými, včetně vazeb sociálních, morálních, materiálních.

Vzhledem k odvolací námitce žalovaného odvolací soud zdůraznil, že rodinný život tvoří osoby mezi nimiž jsou úzká příbuzenská či partnerská pouta, že ochrany tohoto práva se tedy nemůže domáhat každá fyzická osoba, která kdy přišla s poškozenou osobou do styku.

V dané věci nebylo sporné, že žalobce, zaměstnanec žalované, utrpěl dne 12. 4. 2007 pracovní úraz. V něm oba žalobci, vzhledem k jeho těžkým následkům, spatřují neoprávněný zásah do práva na rodinný život a domáhají se náhrady nemajetkové újmy. Přestože vzájemné vztahy žalobců se mohou i nadále po pracovním úraze žalobce rozvíjet, lze podle odvolacího soudu vzhledem k zdravotnímu poškození žalobce (omezené fyzické, zejména pohybové, možnosti, psychické trauma) dovést, i bez dalšího, negativní dopad na kvalitu jejich rodinného života.

Ve vztahu k žalobci 1) zásadní otázkou bylo, zda odpovědnost žalovaného za tvrzené následky pracovního úrazu v rodinném životě žalobce 1) může být dána, jak podle § 190 a násl. zák. práce, tak současně i podle § 11 a násl. OZ. Podle názoru odvolacího soudu v tomto případě, kdy mezi žalobcem a žalovaným jde v souvislosti s pracovním úrazem žalobce o vztah vyplývající z pracovního poměru, přichází v úvahu zásadně odpovědnost žalovaného podle speciálního předpisu, jímž je zákoník práce, ve spojení s vyhl. č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění pozdějších předpisů, neboť ta při stanovení odškodnění přihlíží i k následkům pracovního úrazu v rodinném životě poškozeného.

Protože však žádná zákonná ustanovení nevylučují, aby se poškozená osoba domáhala náhrady za vzniklou nemajetkovou újmu na rodinném životě i podle § 11 a násl. obč. zák., nelze vyloučit možnost uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy podle uvedených ustanovení občanského zákona.

Tato možnost by však podle odvolacího soudu přicházela v úvahu pouze v případě, kdyby vzniklou nemajetkovou újmu na rodinném životě poškozené osoby nepostačovalo odškodnit podle speciálních předpisů. Takový případ nelze jednoznačně vyloučit, i když, s ohledem na rozsah odškodnění poskytovaný vyhl. č. 440/2001 Sb. by šlo zřejmě o případ spíše výjimečný. Výše náhrad za ztížení společenského uplatnění poškozeného při úraze podle uvedené vyhlášky (§ 3 odst. 1) se totiž určuje v závislosti za následky na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve

společnosti, zejména na uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu dosavadního povolání nebo přípravy na povolání, další vzdělávání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním, sportovním, a to s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví, přičemž odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti.

V této souvislosti Vrchní soud poukazuje na judikaturu obecných soudů (např. 25 Cdo 1539/01, 1279/05, 1439/06 Nejvyššího soudu), podle níž již základní odškodnění za ztížení společenského uplatnění představuje náhradu za prokazatelně nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného a pro uspokojování jeho životních i společenských potřeb, přihlíží k tomu, že poškozený je vlivem následků utrpeného zranění omezen ve svých možnostech volby, způsobu uplatnění se v rodinném životě, ve volném čase (záliby, koníčky), v možnostech účastnit se kulturní, sportovní, činnosti či jiných forem společenského uplatnění. Dále poukazuje i na možnost dalšího zvýšení této náhrady za předpokladů zvedených v § 6 odst. 1 vyhl. č. 440/2001 Sb. a ve zvlášť výjimečných případech hodných zvláštního zřetele i podle § 7 odst. 3 vyhl. č. 440/2001 Sb., kdy ani zvýšené základní odškodnění nevyjadřuje následky, které jsou do budoucna v důsledku poškození trvale omezeny či ztraceny (např. 25 Cdo 1593/01, 21 Cdo 2850/06 Nejvyššího soudu).

V dané věci proto bylo třeba zabývat se tím, čím žalobce 1) odůvodňuje tvrzený nárok na náhradu nemajetkové újmy ve svém rodinném životě podle § 11 a násl. OZ, jaké uvádí následky pracovního úrazu mající dopad na jeho rodinný život. Podle žaloby se žalobce v důsledku pracovního úrazu pohybuje o berlích, stále pociťuje hluboké trauma, není schopen provádět údržbu a opravy bytu a chaty, vykonávat práce obvykle konané na chatě (sekání trávy, dřeva, obdělávání záhonů), v bytě (malování, opravy), věnovat se koníčkům (pěší turistika, výlety na kole, v zimě na běžkách, dovolená u moře), hrát si aktivně s vnukem (tenis, fotbal a další hry), jezdit autem, účastnit se kulturních akcí. Toto bylo v řízení před soudem prvního stupně prokázáno výpovědí svědků V.P. a L.M., dětí žalobce, které, jako jemu nejbližší osoby, mají nejvíce informací o životě svých rodičů.

Podle názoru odvolacího soudu tyto všechny tvrzené a svědky prokázané následky jsou podřaditelné pod ty, k nimž se přihlíží při odškodňování pracovního úrazu poškozené osoby podle vyhl. č. 440/2001 Sb. a žádný z nich nejde nad rámec rozsahu vymezeného touto

vyhláškou. Proto podle názoru odvolacího soudu nelze v dané věci dovodit předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy žalobci i podle § 13 odst. 2 OZ.

Vzhledem k uvedenému proto odvolací soud napadený rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu k žalobci podle § 220 odst. 1 písm. a OSŘ změnil tak, jak uvedeno výroku jeho rozsudku

Ve vztahu k žalobkyni 2) se odvolací soud ztotožňuje se závěrem soudu prvního stupně, který dovodil v pracovním úrazu žalobce neoprávněný zásah do jejích osobnostních práv, konkrétně do jejího práva na soukromí, jehož součástí, jak uvedeno již shora, je rodinný život.

Sdílí i jeho závěr o předpokladech pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 OZ, neboť dřívější plnohodnotný rodinný život, který žalobkyně se žalobcem po dobu 37 let žila, byl pracovním úrazem žalobce objektivně dotčen a intenzita tohoto zásahu je, vzhledem k soudem prvního stupně zjištěnému zdravotnímu stavu žalobce a k jeho trvalosti, velmi značná.

Soud prvního stupně sice uvedl několik příkladů, jak se pracovní úraz žalobce projevil ve vztahu k žalobkyni, avšak již neodůvodnil, jak k částce 300.000,- Kč, kterou jako náhradu nemajetkové újmy stanovil. Jeho „domněnka“ o její přiměřenosti není podle odvolacího soudu z hlediska § 13 odst. 3 OZ postačující a z tohoto pohledu je rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu k druhé žalobkyni nepřezkoumatelný.

Vzhledem k tomu odvolací soud napadený rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu k žalobkyni podle § 219a odst. 1 písm. b OSŘ zrušil a věc v tomto rozsahu a v závislých odstavcích II a III výroku podle § 221 odst. 1 písm. a OSŘ vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7.12 Opětovné řízení před soudem prvního stupně

Případ byl tedy vrácen k Městskému soudu v Praze, který dne 21.02.2011 ve věci rozhodl v souladu s tím, že byl vázán právním názorem soudu druhého stupně.

Podle názoru soudu druhého stupně tedy soud prvního stupně rozhodl, že žalovaná je povinna

zaplatit žalobkyni 2) částku 300.000,-Kč, na náhradu nákladů řízení částku 83.927,30,-Kč a nadto zaplatit na náhradu nákladů řízení zálohovaných státem částku 1.834,08,-Kč.

Rozsudek pak Městský soud v Praze odůvodnil tím, že původní žalobu podával manžel žalobkyně 2) zároveň se svou manželkou, tedy žalobkyní 2), oba se domáhali nároku dle § 13 odst. 2 OZ, když k neoprávněnému zásahu do jejich osobnostní sféry došlo pracovním úrazem manžela žalobkyně 2), který se stal dne 12.4.2007. V důsledku rozsáhlých poranění byl manžel žalobkyně 2) téměř rok hospitalizován, ani do současné doby není jeho léčení ukončeno. Čekají ho další operace, následky pak žalobkyně 2) pocítila na rodinném životě, její manžel již není schopen se starat o technickou stránku domácnosti a v době, kdy oba dva jsou již v důchodu, resp. byli těsně před důchodem v době, kdy se úraz stal, se dostali do situace, kdy žalobkyně není schopna zvládat vše sama, manžel nejen že jí nemůže s ničím pomoci, ale ještě se i např. musela naučit znovu řídit automobil. aby se mohla o něho alespoň částečně postarat.

V podrobnostech co se týče skutkového stavu soud odkazuje zcela na svůj původní rozsudek ze dne 26. října 2009, č. j. 32C 8/2009-74, kterým žalobě vyhověl jak ve vztahu původně k žalobci 1), tak i k žalobkyni 2).

K odvolání žalované Vrchní soud v Praze změnil rozsudek Městského soudu v Praze tak, že zamítl žalobu ve vztahu k žalobci 1). Rozhodnutí nabylo právní moci 8.7.2010, původně podané dovolání žalobce 1) již nebylo Nejvyšším soudem ČR projednáno meritorně, neboť první žalobce vzal toto podané dovolání zpět.

Rozsudek Městského soudu v Praze ve vztahu k žalobkyni 2) byl zrušen s tím, že Vrchní soud v Praze se ztotožnil se závěrem Městského soudu v Praze v tom, že ze strany žalované 2) v důsledku pracovního úrazu jejího manžela došlo k zásahu do jejích osobnostních práv, zejména práva na soukromí, jehož součástí je i rodinný život. Vrchní soud v Praze rovněž vyslovil názor, že jsou zde předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 OZ, neboť dřívější plnohodnotný život, který žalobkyně 2) se svým manželem po dobu téměř 40 let žila, byl pracovním úrazem žalobce 1) objektivně dotčen a intenzita tohoto zásahu je velmi značná vzhledem k zjištěnému zdravotnímu stavu žalobce 1) a jeho trvalosti.

Ve vztahu k žalobkyni 2) byl rozsudek zrušen pouze proto, že Vrchní soud v Praze dospěl k závěru, že Městského soudu v Praze neodůvodnil, jak došel právě k částce 300.000,- Kč, která byla jako náhrada nemajetkové újmy stanovena s tím, že pouhá domněnka o přiměřenosti této částky není postačující a rozsudek se tak ve vztahu k žalobkyni 2) jeví jako nepřezkoumatelný.

Vzhledem k tomu, že žalovaná 2) setrvala na svém stanovisku daném v původně probíhajícím soudním sporu, na které soud rovněž odkázal s odkazem na oba dosud vynesené rozsudky a jejich odůvodnění, dospěl Městského soudu v Praze k závěru, že věc není již třeba po skutkové stránce jakkoli doplňovat, neboť z přednesu žalobkyně 2) vyplynulo, že ani v mezidobí se zdravotní stav jejího manžela nezměnil k lepšímu, naopak ho čekají další operace dolních končetin, což on velmi těžce snáší.

Na základě takto dosud zjištěného skutkového stavu tedy soud věc pouze znovu posoudil z hlediska § 13 odst. 3 OZ, podle kterého výše náhrady nemajetkové újmy v penězích dle § 13 odst. 2 OZ má být určena soudem s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Intenzita a závažnost vzniklé újmy ve vztahu k žalobkyni 2) spočívá v tom, že v době krátce před důchodovým věkem, kdy si již manželé mají navzájem v zásadě pouze pomáhat, se dostala do situace, kdy jí její manžel, který se do té doby, po dobu téměř 40 let společného soužití, staral zejména o technickou stránku domácnosti, nebyl schopen naprosto v ničem pomoci.

Žalobkyně 2) se tak dostala nejen do situace, která by nastala pro případ úmrtí partnera, tedy že musela vše zvládnout sama, její situace v rámci rodinného života byla ještě horší v tom smyslu, že se nejen musela postarat o sebe a domácnost, ale ještě i o manžela, který v důsledku úrazu je prakticky nepohyblivý (pozn. Tento závěr soudu se ovšem neopírá o provedené dokazování, neboť v průběhu řízení nebyla nepohyblivost žalobce 1) tvrzena ani konstatována žádným důkazem). Pokud je vůbec schopen se pohybovat, pak o francouzských holích a jen v rámci bytu nebo omezeného prostoru.

Kromě toho manžel žalobkyně 2) trpí velkými bolestmi, má problém zvládat i důsledky svého poranění, což nepochybně musí vést i ke zhoršení psychické pohody v rámci rodiny. Částka,

kteřá by měla být přiměřená těmto následkům, dle názoru soudu ani nemůže být vyčíslena, protože odstranit následky tohoto zásahu není vůbec možné, jedná se o nevratnou situaci, která bude přetrvávat, dokud žalobkyně a její manžel budou na živu. Dle názoru soudu se tedy jedná o zásah intenzivnější, než-li by byla okolnost úmrtí manžela zakotvená v ustanovení § 444 odst. 3 písm. a) občanského zákoníku.

Pro případ úmrtí totiž zákon dává pozůstalým jednorázové odškodnění ve výši 240.000,-Kč. Vzhledem ke všem okolnostem, tak jak byly popsány v původním rozsudku zdejšího soudu, tak jak byly nejen tvrzeny v žalobním návrhu, ale tak jak byla situace i prokázána svědeckými výpověďmi dětí žalobkyně 2), je soud toho názoru, že ve vztahu k žalobkyni 2) je intenzita zásahu do jejího rodinného života mnohonásobně vyšší, než kdyby její manžel na následky pracovního úrazu zemřel.

Zde se tedy setkáváme s argumentem, že úmrtí manžela přináší manželce, která tímto úmrtím byla dotčena a které zákon přiznává dle ustanovení § 444 OZ odškodnění v částce 240.000,-Kč, je méně závažným zásahem do její osobnostní sféry, nežli případ, kdy manžel pracovní úraz přežije a trpí fyzickými a doprovodně též psychickými následky (se kterými se každý jedinec vyrovnává jinak).

S touto argumentací hluboce nesouhlasím. Každé fyzické poškození zdraví je jisté závažným zásahem do osobnostní sféry okolí postiženého, zejména pokud se jedná o následky trvalé. Každopádně ale osoba, jakkoli fyzicky hendikepovaná, zůstává nadále partnerem své manželky a i přes svůj hendikep a „přítěž“, kterou zdravotní postižení představuje, je zároveň nadále své manželce psychicky i oporou, druhem a tedy hodnotu takového soužití nelze omezit na hodnocení výše vlivu zranění a postižení na každodenní život. Z hlediska ochrany osobnosti by totiž každý jiný závěr musel nutně znamenat, že každý, kdo je vážně zraněn a utrpí trvalé následky, by měl spíše své zranění nepřežít, aby nebyl svému okolí „na obtíž“. Takový závěr je ale z hlediska civilizované společnosti a zásad humanity naprosto nepřijatelný.

Vzhledem k tomu, že se žalobkyně domáhala zaplacení částky 300.000,-Kč jako náhrady nemajetkové újmy v penězích, shledal právě z tohoto pohledu soud požadovanou částku za přiměřenou, a proto žalobě v celém rozsahu vyhověl. Jedná se o zásah, který trvá nyní v podstatě 4 roky a jak již bylo řečeno shora, bude trvat, dokud manželé budou naživu.

7.13 Odvolání

Podání odvolání proti tomuto rozsudku bylo z právního hlediska zcela nepochybně nutností, protože odůvodnění výše přiznané částky náhrady nemajetkové újmy v penězích soudem prvního stupně za opětovné absence zdůvodnění jím přiznané výše částky náhrady nemajetkové újmy v penězích a dle vyslovený názor, že zranění žalobce je pro jeho ženu a potažmo rodinu horší, než kdyby žalobce zemřel, nelze bez dalšího přijmout.

Odvolací důvod byl v tomto odvolání vymezen tak, že rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci a rozsudek soudu I. stupně je nepřezkoumatelný, neboť jeho odůvodnění neobsahuje zdůvodnění právního závěru, ke kterému dospěl soud prvního stupně [§ 205 odst. 2 písm. g) OSŘ] a soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním [§ 205 odst. 2 písm. e) OSŘ].

Tento právní názor je odůvodněn tím, že se soud 1. stupně se dle názoru žalované opětovně nevypořádal s odůvodněním rozsudku, a to přesto, že byl odvolacím soudem instruován, jakým způsobem má své rozhodnutí odůvodnit. Rozsudek je z tohoto důvodu opakovaně nepřezkoumatelný. Tato vada byla již vytknuta odvolacím soudem soudu prvního stupně v předchozí fázi řízení. Soud 1. stupně nadále vůbec neuvádí, na základě čeho dospěl k rozhodnutí, že žalobkyni přizná částku ve výši právě 300.000,- Kč. Podstatě přijal požadavek žalobkyně 2) na tuto částku, aniž by vysvětlil, proč.

Soud prvního stupně se uchýlil pouze k subjektivnímu a velmi zarážejícímu hodnocení současné situace žalobkyně, když konstatoval, že: „Žalobkyně se tak dostala nejen do situace, která by nastala pro případ úmrtí partnera, tedy že musela vše zvládnout sama, její situace v rámci rodinného života byla ještě horší v tom smyslu, že se nejen musela postarat o sebe a o domácnost, ale ještě i o manžela, který v důsledků úrazu je prakticky nepohyblivý.“

Je až s podivem, že soud prvního stupně hodnotí současnou situaci žalobkyně jako horší, než by byla v případě úmrtí jejího manžela. Soud 1. stupně ve snaze nalézt odůvodnění svého rozsudku shledává potencionální smrt manžela žalobkyně jako situaci, která by pro ni byla snazší, což je nepochopitelné.

Velmi těžko si lze představit, že by byla pro žalobkyni lehčí situace, kdy by manžel žalobkyně zemřel a ona s ním nemohla nadále sdílet své radosti a samozřejmě i strasti tak, jak je život přinesl a nadále přináší. A otázkou je, zda přísluší soudu 1. stupně vůbec hodnotit, zda je snazší situace, kdy někdo zemře, v porovnání s tou, kdy přežije a zůstane zraněn resp. s následky zranění. Tato otázka navíc vůbec nebyla předmětem řízení před soudem.

Hodnocení soudu 1. stupně je na tomto místě o to zarážející, že soud 1. stupně ani v jednom řízení nevyslechl ani žalobkyni ani jejího manžela a tedy může sotva hodnotit jejich subjektivní pocity a vnímání nastalé reality, tím méně pak tímto subjektivním hodnocením odůvodnit výši přisouzené částky. Výslech dětí žalobkyně v tomto ohledu lze považovat za zavádějící a zcela nedostatečný, neboť si lze sotva představit situaci, kdy by děti žalobkyně nastalý stav hodnotily z hlediska dřívějšího stavu pozitivně.

Nicméně toto jakkoli subjektivní hodnocení svědků, kteří navíc se žalobkyni a jejím manželem nežijí ve společné domácnosti, ani ještě subjektivnější hodnocení soudu 1. stupně nemůže nahradit odůvodnění rozsudku, tedy sdělení, proč soud 1. stupně považuje žalobkyní požadovanou částku za adekvátní.

V každodenní realitě se navíc spíše setkáváme s reakcemi, které vypovídají o tom, že lidský život je pro druhé velmi cenný, jakkoli jeho kvalita je narušena např. následky zranění. V civilizované společnosti dají lidé v naprosté většině případů přednost tomu, pokud jejich příbuzný, s nímž je pojí pevné osobní vazby, přežije těžkou životní situaci. Lidé se většinou daleko hůře vyrovnávají se situací, kdy dotyčný odejde navěky a oni s ním již nemohou trávit čas a sdílet s ním radosti i strasti. Nejčastěji slyšíme reakce typu: „Hlavně, že žije“.

Opravdu těžko se pak právně i morálně chápe, že se soud 1. stupně se odvažuje takovou filosofii zpochybňovat a vytvářet dojem, že by bylo bývalo pro žalobkyni snazší, pokud by její manžel pracovní úraz nepřežil.

Jakkoli jsou tyto následky závažné a nezpochybnitelné, je pro žalobkyni 2) a celou její rodinu nepochybně mnohem příznivější moci nadále sdílet svůj život s manželem žalobkyně 2), nežli jej chodit oplakávat na hřbitov. Z praktického hlediska je současná situace sice možná dlouhodobě složitější, z morálního a lidského hlediska však jednoznačně pozitivnější.

Navíc je žalovaná přesvědčena, že i v současné situaci si může žalobkyně 2) se svým manželem najít schůdnou a aktivní náplň života. Toto považuje žalovaná, na rozdíl od soudu 1. stupně, za daleko příznivější stav, nežli by byla smrt manžela žalobkyně 2).

Do absurdity dovedené hodnocení názoru soudu 1. stupně by pak muselo znamenat, že by pro každého zraněného či hendikepovaného občana bylo lepší, kdyby zemřel, aby se jeho okolí nemuselo zabývat jeho stavem a starat se o něj, i když tato péče o takto postižené je přirozená a je vyvážena jejich existencí a přínosem pro jejich okolí. Takový závěr, ke kterému vede analýza odůvodnění soudu 1. stupně, musí u každého humánně smýšlejícího člověka vyvolat přinejmenším mrazení a další rozvádění tohoto tématu je již nepotřebné a sahalo by nad rámec cíle, vytčeného této práci.

Nelze bez dalšího souhlasit s takovou pochybnou argumentací soudu 1. stupně, která by měla odůvodňovat částku vyšší, než je částka, kterou stanoví za úmrtí fyzické osoby tzv. náhradová vyhláška č. 440/2001 Sb, v platném znění. Rozhodně pak taková argumentace sama o sobě nijak neodůvodňuje konkrétní výši částky, přiznané soudem 1. stupně.

Soud 1. stupně nadále své rozhodnutí zdůvodňuje současným zdravotním stavem manžela žalobkyně 2). Je však otázkou, jaký je tento současný stav skutečným zdravotním stavem manžela žalobkyně 2). Tento současný zdravotní stav je, dle názoru žalované, nedostatečně doložen, neboť zdravotní stav každého se z dlouhodobého hlediska může vyvíjet, a to i k lepšímu, zejména v souladu s pokrokem moderní medicíny. Tedy i zásah do osobnostních práv žalobkyně 2) se, nelze to přinejmenším vyloučit, může zlepšit.

Je tedy otázkou, zda v odůvodnění rozsudku zmiňovaný zdravotní stav manžela žalobkyně 2), je v současné době takový, jak je zde uváděno a zda žalobkyně 2) aktuálně pociťuje zdravotní stav svého manžela jako kvalitativně takto trvale zhoršující její soukromý život.

Jak již bylo uvedeno výše, takové prokázání současného zdravotního stavu manžela žalobkyně 2) by se však nemělo omezovat pouze k vylíčení současné situace potomky manžela žalobkyně 2), nýbrž by mělo být posouzeno nezávislým odborníkem, a to nikoli pouze z hlediska čistě medicínského. Zdravotní stav manžela žalobkyně 2) by již totiž nemusel být takový, jak je líčeno v původní žalobě a zároveň by následky musely být nevratné a mít prokazatelný vliv na kvalitu života žalobkyně 2) a jejího soužití s jejím

manželem. Tento stav by pak měl být zhodnocen odborně, nikoli na základě subjektivních dohadů a tvrzení.

Od doby zranění manžela žalobkyně 2) totiž uplynuly již více než 3 roky a vzhledem k pokroku současné medicíny nelze vyloučit, že současný zdravotní stav manžela žalobkyně 2) již není objektivně tak tíživý, jak bylo tvrzeno v původní, 3 roky staré, žalobě. Za poslední dva roky nikdo seriózně zdravotní stav manžela žalované 2) nezkoumal, neexistují nejnovější zdravotní ani jiné posudky či hodnocení stavu manžela žalobkyně 2) a vlivu tohoto stavu na jeho běžný život a na běžný život žalobkyně 2) a pokud existují, rozhodně nebyly předloženy soudu ani nebyly dány k dispozici žalované k objektivnímu zhodnocení a stanovení dalšího postupu. Není tedy možné bez dalšího přiznat v současné době částku převyšující částku náhrady újmy za úmrtí fyzické osoby dle vyhlášky č. 440/2001 Sb., v platném znění, aniž by bylo vůbec posouzeno, zda je jakákoli částka v současné době ještě vůbec částkou adekvátní. Nicméně je částkou, kterou stanoví právní předpis.

Žalovaná již v předchozích podáních namítala, že by bylo zapotřebí aktuální situaci objektivně zhodnotit. Dále žalovaná namítala, že aktuální zdravotní stav manžela žalobkyně 2) je nutno zkoumat nezávisle a odborně. Soud 1. stupně však vůbec takovou námitku nevzal v potaz, ačkoli má žalovaná zato, že zdravotní stav manžela žalobkyně 2) soud 1. stupně k objektivnímu zhodnocení situace a k vydání správného rozhodnutí zkoumat měl a mohl.

Obsah odůvodnění rozsudku nadále zjevně prokazuje emotivní náklonnost soudu 1. stupně k tvrzením žalobců, což lze považovat za zcela nepřijatelné. Soud nejednal a ani v posledním z rozsudků nerozhodoval v tomto smyslu objektivně nestranně a z interpretace a obsahu odůvodnění je jednoznačně zřejmé, že žalobcům a jejich svědkům se podařilo soud ovlivnit v emoční rovině na svou stranu a tedy se rozhodnutí soudu nadále nedá považovat za nestranné a objektivní a už vůbec za dostatečně odůvodněné. Soud evidentně opět nerozhodoval ani tak podle práva, jako podle pocitu a sympatií k žalobkyni 2) a jejímu manželovi. Soud 1. stupně totiž bere za prokázaná pouze tvrzení žalobkyně 2) a jejích potomků, aniž by je ověřoval, zatímco tvrzení žalované a návrhy na prověření tvrzení žalobkyně 2) a jejích potomků zcela ignoruje.

Odůvodnění rozsudku soudu 1. stupně je tedy ze shora uvedených hledisek naprosto nesprávné a nedostatečné vzhledem ke skutečnosti, že soud 1. stupně opakovaně sice obšírně

popisuje skutkový děj a interpretuje téměř doslova výpovědi svědků žaloby a veškeré argumenty žalobců, ovšem co se týče jednotlivých námitek žalované, vznesených v písemných podáních a během jednání soudu, opakovaně se jimi nezabývá. A dále pak zejména relevantně nezdůvodnil svůj závěr a rozhodnutí.

Ze všech shora uvedených důvodů žalovaná opět navrhl, aby jí navrhuje, aby Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 32C 8/2009-131 ze dne 21.02.2011 v celém rozsahu, jak byl napaden odvoláním, změnil tak, že žalobu zamítne a žalovanému vůči žalobkyni přizná náhradu nákladů řízení před soudem 1. stupně i soudem odvolacím.

Žalobkyně 2) se vyjádřila k podanému odvolání, když považuje napadený rozsudek za zákonný, věcně správný a dostatečně odůvodněný. Žalobkyně 2) odkazuje na svá předchozí podání, která učinila v době, kde ještě na straně žalobce vystupoval také její manžel, zejména na vyjádření k odvolání, které podal žalovaný proti rozsudku soudu prvního stupně před jeho zrušením. Tedy nebylo do případu vneseno ničeho nového, co by mohlo mít vliv na posouzení žaloby na ochranu osobnosti žalobkyně 2) vliv.

Žaloba se v první řadě vyjadřuje k odvolacím námitkám, kterými žalovaná rozporuje skutkový stav. tj. zdravotní postižení manžela žalobkyně 2) a vznáší pochybnosti nad tím, zda je jeho stav nadále tak špatný a uvádí, že by měl být objektivně posouzen. Naráží tím na odůvodnění soudu prvního stupně, který v rozsudku špatný stav manžela žalobkyně 2) konstatuje a odůvodňuje tím přiznání žalobního nároku.

V první řadě žalobkyně 2) uvádí, že v průběhu posledního soudního jednání bylo žalobou konstatováno, že stav manžela žalobkyně 2) a celková situace, popsána v žalobě, je stále stejná a že se nemění od toho, co bylo řečeno, popsáno a prokazováno při jednání v září 2009.

K námitkám žalované ohledně závěrů soudu prvního stupně o intenzitě zásahu ve srovnání s úmrtím se žalobkyně 2) vyjadřuje tak, že soud prvního stupně rozhodně neuvádí nic takového, co konstatuje žalovaná, a to že by snad smrt manžela žalobkyně 2) nebyla bolestivá anebo že by se s ní měla žalobkyně 2) lépe smířit. Soud vyjadřoval fakt, že situace je pro žalobkyni 2) o to závažnější, složitější a náročnější, když se krom domácnosti (i těch věcí a záležitostí, které obstarával manžel žalobce) musí postarat i o vážně nemocného, nepohyblivého a také

apatického, neveselého a mrzutého partnera, což skutečně může být stav horší a tím i tedy intenzivnější pokud jde o zásah do rodinného života a psychické stránky osoby. A dále soud prvního stupně pokračuje v úvaze, že se jedná o stav nevratný, dlouhodobý, který narušuje rodinný život a psychickou pohodu, což je dle názoru žalobkyně 2) asi to nejzásadnější. Stejně tak správně soud uvádí, že odstranit následky zásahu není možné a že je ani nelze vyčíslit.

Samotný soud si je určitě dobře vědom toho, jak nešťastné je v českém právním řádu ustanovení § 444 odst. 3 písm. a) OZ, kterým se zcela neadekvátně zákonodárce pokusil ocenit život (toto ustanovení je často soudy kritizováno). Krom toho lze například uvést, že náhrada dle tohoto ustanovení náleží i manželovi, který se zemřelým partnerem dlouhodobě nežil nebo byl v rozvodové rozepři a vůbec se nezkoumá to, co bylo zkoumáno v této věci a částka 240.000,-Kč je bez dalšího přiznána.

Žaloba považuje tento stav za absurdní a ve srovnání s tímto částku přiznanou žalobkyni 2) rovněž na spodní hranici uvážíme-li, jak dlouho trvá manželství žalobkyně 2) a jejího manžela, toto probíhalo harmonicky a oba měli společné plány i v tomto již pokročilejším věku. Vše vzalo za své díky události týkající se pracovního úrazu.

Žalobkyně 2) opakuje, že soudu nelze vyčítat, že se spokojil s výpověďmi jejich dětí. Kdo jiný totiž může podat podrobnější a přesnější popis situace a kdo jiný sledoval utrpení manžela žalobkyně 2) a žalobkyně 2) a vypořádávání se s jejich těžkou situací. Jejich popis situace a jejich výpovědi před soudem byly dle názoru žaloby naprosto objektivní. V tomto směru tedy nepovažuje žaloba dokazování za neúplné.

Žaloba dále kritizovala, že žalovaná klade velký důraz na to, že i přes poškození zdraví lze další život trávit do určité míry kvalitně a lze si najít nové koníčky. Již u soudu prvního stupně uváděla příklady paralympioniků atd.

Jednak musíme vycházet z konkrétní a dané situace, kterou žalobkyně 2) a její manžel zažívají a nesrovnávat ji se zcela odlišnými případy, kdy po nějaké tragické události dojde např. k amputaci končetiny, aniž by však byla taková osoba jinak bolestivě zasažena a může tedy provozovat sport či jiné aktivity s jistými omezeními plynoucími právě ze ztráty končetiny. Je samozřejmě diskutabilní, zda je možné, aby osoba, která např. přijde o

končetinu, nebyla tímto bolestivě zasažena – zde argumentace žaloby dosti pokulhává.

Na základě shora uvedených skutečností žalobkyně 2) navrhla, aby odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně jako věcně správné potvrdil a zavázal žalovanou k náhradě nákladu řízení.

Žalobkyně 2) dále rozšířila podanou žalobu o zákonný úrok z prodlení, kterého se domáhá ode dne 1.5. 2009 a navrhla, aby soud připustil změnu žaloby tak, že žalovaná bude zavázána k úhradě částky 300.000,-Kč s 9,25% úrokem z prodlení ročně za dobu od 1.5.2009 do 30.6.2009, s 8,5% úrokem z prodlení ročně za dobu od 1.7. 2009 do 31.12. 2009, s 8% úrokem z prodlení ročně za dobu od 1.1. 2010 do 30.6. 2010, s 7,75% úrokem z prodlení ročně za dobu od 1.7. 2010 do 31.12. 2010, a s úrokem z prodlení ročně za dobu od 1.1. 2011 do zaplacení ve výši, která v každém jednotlivém kalendářním pololetí trvání prodlení odpovídá v procentech součtu čísla 7 a výše limitní sazby pro dvoutýdenní repo operace České národní banky vyhlášené ve Věstníku České národní banky a platné vždy k prvnímu dni příslušného kalendářního pololetí.

Toto rozšíření žaloby na základě úvahy o prodlení žalované s úhradou žalovaného nároku lze považovat za nepochopitelné , jelikož ještě řízení nebylo skončeno, nárok nebyl pravomocně přiznán, ale „pouze“ zažalován a není tudíž právně jisto, zda závazek žalované vůbec nějaký vznikl (vznikne). Takový dosud neexistující závazek logicky nemůže být splatný.

Lze konstatovat, že shora popsané vyjádření žalobkyně 2) nijak nevybočovalo z charakteristiky jejích předchozích podání a bylo opět laděno do podoby, která má odhlížet od právního stavu věci a měla za úkol v soudu vyvolat pouze soucit s poškozeným a jeho rodinou, v tomto případě žalobkyní 2), aniž by byl stav manžela žalobkyně 2) jakkoli aktuálně zohledněn a niž by bylo zdůvodněno, proč právě konkrétní žalovaná částka má být přiznána. Ostatně tato argumentace není opět obsažena ani v prvoinstančním rozsudku, což je podle mého názoru jeho zásadní vada, i když jsem si vědom, že je velmi obtížné zdůvodnit, proč právě konkrétní částky, požadovaná žalobou, je adekvátní. Nicméně v tom tkví úkol soudu, vázaného zákonem.

Pokud jde o rozporování zdravotního stavu manžela žalobkyně 2), na jehož základě se žalobkyně 2) domnívá, že jí náleží žalobou požadované plnění, je pochopitelné, že žalovaný

skutečný zdravotní stav manžela žalobkyně 2) při posledním ústním jednání nijak nerozporoval a nenavrhoval provedení dalších důkazů, a to vzhledem k tomu, že k tomuto datu od data zranění manžela žalobkyně 2) uběhla doba dvou let a tehdejší zdravotní stav manžela žalobkyně 2) byl vyjádřen znaleckými posudky, které v této době byly relativně aktuální vzhledem k tomu, že byly staré pouze několik měsíců.

V současné době však již máme rok 2011 a nikoli rok 2009, nebo rok 2007, ve kterém ke zranění manžela žalobkyně 2) došlo a doba téměř dvou (nebo 4) let je v lidském životě a zejména při rekonvalescenci dobou nikoli nevýznamnou, v jejímž průběhu se může udát i zásadní změna stavu a pokud jde o zdravotní stav člověka, lze si snadno představit, že za takovou dobu se zdravotní stav může značným směrem posunout, při léčbě, a to s ohledem na možnosti současné medicíny, zejména k lepšímu.

Z tohoto důvodu je potřeba principiálně vůbec zkoumat, zda ještě trvá stav, vzniklý před dvěma lety, tedy zda je dán vůbec důvodný nárok žalobkyně 2) na žalobou požadované finanční plnění. Žalovaná se domnívá, že tento domnělý nárok je nutno zkoumat. Dle názoru žalované by pak měl soud pro objektivní posouzení nároku kdykoli za řízení zkoumat, zda je důvodný. Žalovaná tak využila svého práva, které jí poskytuje § 205a odst. (1) písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění (dále jen „OSŘ“) a zpochybnila uvedenými skutečnostmi věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně pro jejich neaktuálnost a neschopnost dosvědčit současný zdravotní stav manžela žalobkyně 2), kvůli kterému je požadováno plnění ve výši 300.000,- Kč.

Ve světle shora uvedených skutečností není pak tvrzení žalobkyně 2), že stav jejího manžela je stále „dosti vážný, a to nejenom po stránce fyzické, ale zejména je tomu tak po stránce psychické“ pouhým subjektivním konstatováním a ničím nepodloženým tvrzením, které rozhodně nezakládá nárok na žalobou požadované či jakékoli jiné plnění. Zvláště tehdy, když psychický stav manžela žalobkyně 2) nikdy nebyl předmětem jakéhokoli odborného posudku a zkoumání. Je to tedy žaloba, která ke svým tvrzením nedoložila relevantní důkazy jako podklad k rozhodnutí soudu, neunesla tedy důkazní břemeno.

Rovněž tedy slova o tom, že se stav manžela žalobkyně 2) „nezlepšuje, o čemž je možné se přesvědčit a toto také prokázat“ je nutno posuzovat jako pouhé tvrzení, na jehož základě není možno přiznat žalobkyni 2) plnění v požadované výši. Bylo by rozhodně chybné přiznávat

jakékoli plnění podobného charakteru na základě subjektivních domněnek a ničím nepodložených tvrzení žaloby. Pokud však žalobkyně 2) přesto na plnění v požadované výši trvá a odůvodňuje je jej i psychickým stavem svého manžela, bylo by namístě jeho psychický stav zkoumat a odborně posoudit, zejména nezávislým odborníkem.

Jako nepatřičnou lze označit argumentaci žalované o „nešťastném“ ustanovení § 444 odst. 3 písm. a) OZ. Ve všech právních řádech světa existují ustanovení „šťastná a méně šťastnější“, což však neznamená, že by se ta méně šťastná neměla respektovat, neboť toto by vedlo k naprostému chaosu a rozkolu jakéhokoli demokratického právního řádu. Pokud bychom ustanovení, která jsou méně šťastná než ta ostatní méně respektovali, dostali bychom se na úroveň „právních řádů“ primitivních národů. Z uvedeného důvodu je třeba spíše napřít úsilí směrem ke změně některých zákonných ustanovení tak, aby vycházela z potřeb praxe a odpovídala moderním společenským podmínkám.

Závěrem mi tedy nezbylo, nežli podat návrh Vrchnímu soudu v Praze, aby jako soud odvolací rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 32C 8/2009-131 ze dne 21.02.2011 v celém rozsahu, jak byl napaden odvoláním, změnil tak, že žalobu zamítne, řízení zastaví a žalovanému vůči žalobkyni přizná náhradu nákladů řízení před soudem I. stupně i soudem odvolacím.

Ke dni dokončení této práce nebylo Vrchním soudem v Praze o dalším odvolání rozhodnuto.

8. HODNOCENÍ PŘÍPADU, ZÁVĚR

Je nepochybné, že právo žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy v penězích je dle současné ustálené judikatury českých soudů dáno a žalobkyni jistá forma zadostiučinění náleží, a to na základě zásahu do jejího osobnostního práva, vzniklého pracovním úrazem jejího manžela, s trvalými následky, u nichž však nebylo v řízení jasně prokázáno, v jakém rozsahu přetrvávají u manžela žalobkyně 2) fyzicky a v jakém rozsahu existují v psychické rovině – nebyl zkoumán duševní stav ani žalobkyně 2) ani jejího manžela v souvislosti s pracovním úrazem a jeho následky.

Správně pak, dle mého názoru, soud posoudil nárok žalobce 1), který dán nebyl, ač se takový postup soud nemusí jevit jako spravedlivý. Bohužel nelze dosáhnout spravedlnosti tam, kde je snaha k jejímu vymožení použít institut, který k takovému vymožení původně směřovat neměl a tedy nejsou dána jasná pravidla, jakým způsobem a v jakých intencích by měla tato spravedlnost být vymáhána. Pokud zákon jasně stanoví, že k odškodnění za následky pracovního úrazu slouží institut bolestného a náhrady škody za ztížení společenského uplatnění, nelze zdánlivě nespravedlivou nízkou výší takovéto satisfakce suplovat tím, že použijeme jiné ustanovení právního předpisu, primárně směřující k odškodnění jiných nároků a budeme se snažit toto ustanovení použít k zvýšení plnění, ze stejného důvodu. Takový postup se jeví jako nepřijatelný a Vrchním soudem v Praze byl tento závěr opět, jako již v předchozích shora citovaných rozhodnutích soudů vyšších instancí, potvrzen.

K výši nároku, respektive k částce, kterou žalobkyně 2) požaduje se lze nevyjádřit v tom smyslu, že nárok se může jevit z hlediska žaloby odpovídající, ale toto je pouze subjektivní hledisko. Ve srovnání s jinými případy se tato částka může jevit jako zcela přemrštěná. Tuto úvahu můžeme dokumentovat na jiném případě, souvisejícím s vymáháním podobného nároku pomocí žaloby na ochranu osobnosti.

Tento případ byl zveřejněn na internetu na jaře roku 2011 a zmiňuje se o muži, jemuž se během vteřiny zhroutil svět, když po srážce s nákladním automobilem, jehož řidič, vzhledem ke špatnému technickému stavu tohoto nákladního vozidla, celou srážku způsobil, zahynuli v osobním vozidle matka, přítelkyně a pětiletá dcera poškozeného, který následně s využitím žaloby na ochranu osobnosti domáhal náhrady nemajetkové újmy v penězích.

Ve zmiňovaném případě, jehož obsah je z hlediska následků zejména na duševním zdraví postižené osoby, naprosto nesrovnatelný s následky z našeho případu, soud příkl, respektive strany se v rámci soudního řízení dohodly na odškodnění zásahu do práva na ochranu osobnosti ve výši 400 tisíc Kč. Nelze však nevidět rozdíl mezi následky, které v našem případě přineslo žalobkyni 2) zranění jejího manžela a mezi následky ze zmiňovaného jiného případu.

I z uvedeného srovnání lze nadále hájit názor, že částka ve výši, v jaké jí za následky jí způsobené požaduje žalobkyně 2), je i ve světle zmiňovaného případu nepřiměřená.

V daném případě lze shrnout, že takovým způsobem, jakým byla v tomto případě využita žaloba na ochranu osobnosti, by právě taková žaloba tímto způsobem být využívána neměla. Je smutným faktem, že se tak děje v podstatě jen díky absenci právních norem, které by poskytovaly finanční kompenzace v částkách odpovídajících současné společenské situaci.

Takový stav jistě není ideální a osobně nesouhlasím s částkami, kterými je současný lidský život v České republice ohodnocen. Zároveň však považuji za horší zlo, pokud si soudy České republiky „uzpůsobí“ některé ustanovení českého právního řádu, tedy právního řádu demokratického právního státu a interpretují způsobem zjevně nepřijatelným, kdy překračují hranice zákona, které by měly pro jejich interpretaci být nepřekonatelné, snažíce se napravit absenci morálně spravedlivější normy pro postiženou osobu.

Proč je tak nesprávné napravovat nečinnost zákonodárcovu takovým způsobem? V tomto případě má praxe a výklad soudů chránit spravedlnost, ale v minulosti, ať již dávné nebo nedávné, jsme se, bohužel, setkali s případy, kdy soudy překračovaly rámec zákona ve snaze naplnit „spravedlnost“, tak jak ji chápala doba, ve které tyto výklady vznikaly.

Že to často bylo velmi nežádoucí nám doba ukázala opakovaně, a proto jsme před dvaceti lety vkročili do éry nové, demokratické, doufajíc, že takové praktiky zůstanou minulostí. Jak se však opakovaně přesvědčujeme, není tomu tak, a to i důsledkem faktu, že soudy jsou stále zhusta obsazeny soudci, kteří se ještě nezbavili dřívějšího způsobu náhledu na právo a jeho aplikaci.

Ptejme se, kde je jistota, že pokud soudy v tomto případě vyloží určité ustanovení ve prospěch postižené osoby, že tento mechanismus příště nebude využit v její neprospěch, pokud je zde možnost takového překročení zákona praktikována a je jí nečinně přehlíženo a pokud neexistuje takový mechanismus, který by takovým praktikám mohl účinně zabránit.

Lze jen doufat, že právní soudní praxe v budoucnu naleznou tolik síly, aby se postavily takovým tendencím a aby byl nastolen takový mechanismus, který účinně zabrání vzniku interpretací práva způsoby překračujícími hranice zákona.

Je nepohybné, že spory na ochranu osobnosti jsou velmi náročnou částí právní práce, a to jak ze strany soudů, tak ze strany advokacie. Je tomu tak jména za situace, kdy právní norma dává pouze obecné mantinely pro její aplikaci a ponechává velký prostor pro vlastní úvahu soudu, pro aplikaci argumentací jednotlivých stran sporu a koneckonců i pro posuzování jiných, než jen čistě právních hledisek – zejména morálky, humanity a spravedlnosti.

Jsem si zcela vědom, že tato práce je vedle teoretického rozboru problematiky žalob na ochranu osobnosti, více zaměřena do praxe, a to zejména obšírnějším dokumentováním průběhu jednoho konkrétního soudního případu v jeho průběhu od prvoinstančního řízení přes odvolací a pak znovu. Nezasťírám, že ambicí této práce bylo na tomto konkrétním a zcela aktuálním případě ze života dokumentovat fakt, že dochází a pravděpodobně dále bude docházet (než zákonodárce právní úpravu žalob na ochranu osobnosti blíže vymezí) k pokusům aplikovat právo na ochranu osobnosti tam, kde nemá místo, neboť k ochraně subjektu práva, do jehož osobní sféry bylo zasaženo, je právním řádem určena jiná norma, jakkoli zdánlivě již přežitá.

Je třeba se důsledně vyhnout porušování základních zásad právní ochrany a soudního řízení, zde zejména zásady non bis in idem, která je jedním z pilířů platného práva a měla by požívat absolutní ochrany.

Stejně tak je třeba vést soudy v případech, kde právo na ochranu osobnosti skutečně bylo porušeno a ochrana takového zásahu má tedy své místo, aby rozhodovaly velice precizně a aby důsledně ve svých rozhodnutích vyložily a zdůvodnily, jaké částky a proč jsou poškozeným přiznávány, to vše s přihlédnutím k společenské situaci a v neposlední řadě i k neustále se vyvíjející soudní praxi v zahraničí. Pokud se podaří tento trend uskutečnit, má

česká právní úprava ochrany osobnosti v kombinaci s očekávanou rekodifikací občanského práva šanci stát se moderním nástrojem prevence a zároveň ochrany.

9. POUŽITÁ LITERATURA

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod,

Ústava České republiky,

Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 2/1993,

zákon č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském),

vyhláška č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech,

vyhláška č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech,

sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod,

sdělení č. 96/2001 Sb.m.s., Úmluva o lidských právech a biomedicíně,

sdělení č. 97/2001 Sb.m.s., Dodatkový protokol k Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny a zákazu klonování lidských bytostí,

sdělení č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte,

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce,

zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů,

zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích,

zákon č. 451/1991 Sb., lustrační zákon,

zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon,

zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů,

zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání,

zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku,

zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu,

zákon č. 140/1996 Sb., o zpřístupnění svazku vzniklých činností Státní bezpečnosti,

zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů,

zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí,

zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím,

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině,

zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách,

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,

zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád,

vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 19/1988 Sb., o postupu při úmrtí a pohřebnictví

Teorie práva, 3. vydání, Gerloch A.; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

Spory o čest ve středověku a raném novověku, Urážka na cti v praxi komorního soudu Království českého a městského soudu Starého Města pražského v první polovině 16. století; Borovský, Janiš, Malaníková a kol., Matice moravská, 2010

Dějiny českého a československého práva do roku 1945; Malý K a kolektiv; LINDE Praha, a.s. 2004.

Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti; Ryška M., Právní rozhledy 16/2009

Ústavní právo a státověda, 2. díl, část II; Pavlíček V. a kolektiv; LINDE Praha, a.s. 2004,

Teorie práva; Boguszak J., Čapek J., Gerloch A.; ASPI Publishing; 2004,

Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa; Gronský J.; Nakladatelství Karolinum Praha 2005,

Ochrana osobnosti podle občanského práva, Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., 4. vydání, Linde Praha, a.s., 2004,

Ochrana osobnosti podle občanského práva, Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V., 3. vydání, Linde Praha, a.s., 1996,

Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám; Matiaško M., Bulletin advokacie 10/2009

Elektronická verze systému ASPI

Vlastní advokátní spis

10. RÉSUMÉ

Tato rigorózní práce se zabývá institutem „ochrany osobnosti“, zejména způsobem její aplikace a možnostmi, které současný český právní řád k její ochraně poskytuje.

Tato práce reflektuje zejména nedokonalou současnou právní úpravu institutu ochrany osobnosti a postihuje v konkrétním případě způsob, jakým by institut ochrany osobnosti být využíván a chráněn být neměl.

Práce nastiňuje, jakým způsobem by konkrétní případy měly být řešeny bez využití předmětu jejich ochrany způsoby, které zákonodárce původně pro jejich ochranu vůbec použít nemínil a nechtěl a snaží se poukázat na absurditu interpretace práva v některých nemnohých případech, zejména současnými soudy v České republice a absurditu ustálených výkladů či konstantní judikatury v těchto případech v právním řádu, který nespočívá na soudcovském výkladu práva a ve kterém by se soud měl pohybovat pouze v mezích zákona a ukazuje, jak snadno v takových případech soud meze zákona překračuje, jak jsou některého jeho výklady příliš extenzivní a jdou nad rámec zákona, aniž by se jakákoli osoba mohla takovému stavu bránit, což je v demokratickém právním státě a demokratickém právním řádu založením na demokratických právních principech, dle mého soudu, velmi nežádoucí a jasně ukazuje na nedokonalost současného systému, kdy soud si může právo interpretovat v podstatě dle své libovůle a neexistuje mechanismus, který by mu mohl v takové interpretaci, přesahující rámec zákona, zabránit.

Takový stav pak vede k absolutní právní nejistotě, neboť soudy ani soudci nejsou pak ve výkladu takových institutů a způsobu jejich ochrany jednotní, jak jsme si mohli ukázat na v této práci zmiňovaném případě, kdy různí soudci různých soudů mají na celou záležitost naprosto jiný názor a prakticky neexistuje žádný sjednocující výklad, který by, byť jen v hrubých rysech nastínil, či poskytl vodítko, jak v jednotlivých případech postupovat a zejména upřesnil, s jakou konkrétní předvídatelnou sankcí (v našem případě náhradou nemajetkové újmy v penězích) by měl subjekt, který právo porušil, počítat.

Takový přístup spíše vyvolává domněnku, že náš právní řád, ač by měl, není v této oblasti založen na principu předvídatelnosti postihů za překročení zákona. Takový stav považuji za nepřijatelný.

Lze se jen domnívat, proč tomu tak je a lze se dohadovat, kde hledat příčiny takového neutěšeného stavu. Nebývá než doufat, že nová právní norma v podobě nového občanského zákoníku přinese do podobných institutů a zejména do ochrany těchto institutů větší jistotu a že odstraní současnou právní nejistotu v takových případech.

Zaměření této práce bylo, možná více, než v případě jiných obdobných prací, směrem do praxe. Proto podstatnou součástí této práce je podrobná analýza zcela konkrétního a dokonce stále aktuálního (dosud pravomocně neskončeného) případu pracovního úrazu, který znamenal zásah do osobnostních práv jedince. Rozporuplnost přístupu prvoinstančního a odvolacího soudu, jakož i jednotlivé aspekty projednávaného případu, zejména z pohledu poškozeného a škůdce (v tomto případě žalobců a žalované) pak ukazují typické problémy, kterých řešení bývá předmětem soudních řízení o ochranu osobnosti, zejména v oblasti zásahů do osobnostních práv, spočívajících v poškození zdraví. Zároveň pak analýza tohoto případu a závěry z něj učiněné naznačují hlavní problémy aplikační praxe a tím dávají snad i vodítko pro legislativní úvahy do budoucna, ať již v souvislosti s připravovanou velkou rekonstrukcí občanského zákoníku anebo případně i pro úvahu směrem ke speciální právní úpravě ochrany osobnosti. Každopádně lze uzavřít, že tato právní oblast si pro svou vzrůstající důležitost naší společnosti právem zaslouhuje stále větší pozornost.

Závěrem této práce bych chtěl poděkovat dvěma kolegům-právníkům, a to kolegovi advokátovi Mgr. Petru Vaňkovi, který v kauze, jež je důležitou součástí této práce, férově a důsledně zastupoval protistranu a i díky jehož procesním podáním jsem měl možnost pro svou práci čerpat informace.

A zejména pak bych chtěl velmi poděkovat konzultantovi této práce, Doc. JUDr. Josefu Salačovi, Ph.D., proděkanovi Právnické fakulty Univerzity Karlovy, za to, že mi umožnil tuto práci pod svým vedením vypracovat a za jeho cenné postřehy a komentáře, které mi byly vodítkem při zpracování této práce.

11. RÉSUMÉ (EN)

This thesis explores the topic of personal rights protection in the current legal practice, and the legal instruments available for personal rights protection under the Czech law.

The thesis depicts the less than perfect legislative treatment of personal rights protection and presents practical, case-study derived recommendations on the preferable enforcement of this legal institute.

The thesis strives to show how to arrive at a satisfactory judicial resolution of a personal rights lawsuit without resorting to legal instruments that were not originally intended for such situations, as is often the case today, and illustrates the somewhat haphazard judicial construction of law in this jurisdiction, and the non-systemic established practice of courts that often contravenes one of the basic tenets of civil law – that the courts should always proceed within the limits granted by the legislature. The thesis demonstrates how easily the courts tend to overstep the boundaries of authentic interpretation, while precluding any effective means of legal protection against such conduct on their part, a very undesirable feature of a judicial system in a democratic state that proclaims to function in compliance with the principles of the state of law, and alerts to the absence of a legal mechanism that would prevent the courts from such an arbitrary interpretation that may at times result in some rather absurd consequences.

This state of affairs leads to uncertainty at law and to interpretational inconsistencies that make the ultimate outcome of certain disputes very unpredictable, as illustrated in the case analyzed in this thesis, where different judges from different courts issued quite incompatible rulings that did not allow for a single coherent interpretation, did not provide even a rough guideline on how to proceed in similar disputes, and even failed to agree on the amount of damages (for non-pecuniary loss) that the defaulting party may expect to pay for such a violation.

This outcome gives rise to a surmise that our legal system fails on the point of predictability of sanctions for the breach of law. I consider such a failing unacceptable under the rule of law. But since it is difficult to make any definite conclusions about the causes and reasons of such sad state of affairs, we may only hope that the pending reform of the civil law, soon to be

launched by the new Civil Code, eradicates the uncertainty that prevails in the type of cases described in this thesis.

Unlike some more theoretical treatises of this kind, the principal focus of this one is on the practice of law. This is why it incorporates an extensive analysis of a recent case (still pending) of an occupational injury that violated the personal rights of a specific individual. The incongruous rulings of the first-instance and the appeal court, and the various aspects of the case as perceived from the perspective of the aggrieved and defaulting party (plaintiff and defendant, respectively) illustrate some of the most quintessential problems faced by parties involved in personal claim lawsuits, and in occupational injury cases in particular. In my case-study and in the accompanying analysis, I attempted to demonstrate that some of the issues experienced during the litigation indicate the existence of some more fundamental problems in the enforcement of law in this jurisdiction, and I tried to present certain guidelines and recommendations for possible improvements in the legislative treatment of the issue at hand, either by virtue of the upcoming reform of the Czech civil law or through a statutory enactment that would focus more specifically on the matter of personal rights protection. In any event, I believe it would be safe to conclude that the importance of this field of law in our society is still on the rise, and that it deserves and will demand more attention in the future from both the legislature and the judiciary.

Finally, I would like to express my sincere thanks to two esteemed colleagues at law. First, I am grateful to attorney Mgr. Petr Vaněk, who acted as the legal counsel of the adverse party in the case presented in my thesis, and whose fair and thorough treatment of the case proved to be an important source of information.

My vastest debt is to the supervisor of this thesis, Doc. JUDr. Josef Salač, Ph.D., Vice Dean of the Faculty of Law of the Charles University, for his kind and patient guidance, and for his invaluable comments and insightful observations.

Ochrana osobnosti = protection of personal rights